

**OBWIESZCZENIE
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI**

z dnia 1 grudnia 1932 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Kodeksu Postępowania Cywilnego.

Na podstawie art. LXXVIII § 3 Przepisów wprowadzających prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 93, poz. 804) ogłaszam jednolity tekst Kodeksu Postępowania Cywilnego, powstały z włączenia prawa o sądowym postępowaniu egzekucyjnym z dnia 27 października 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 93, poz. 803) do kodeksu postępowania cywilnego z dnia 29 listopada 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 83, poz. 651), z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 93, poz. 802), z nowym podziałem na części oraz nową numeracją artykułów i po dokonaniu odpowiednich zmian redakcyjnych, wywołanych połączeniem tekstów.

Minister Sprawiedliwości: *Czesław Michałowski*

Załącznik do obw. Min. Sprawiedl.
z dnia 1 grudnia 1932 r. (poz. 934).

**KODEKS
POSTĘPOWANIA CYWILNEGO.**

**CZĘŚĆ PIERWSZA.
POSTĘPOWANIE SPORNE.**

Tytuł wstępny.

Przepisy ogólne.

Art. 1.

Kodeks postępowania cywilnego normuje właściwość sądów powszechnych i postępowanie przed

temi sądami w sprawach cywilnych, chyba że ustawy szczególne stanowią inaczej.

Art. 2.

Sądy powszechne rozstrzygają spory o prawa prywatne, chyba że spory te z mocy ustaw szczególnych są przekazane innym sądom lub władzom.

Art. 3.

Każdy może poszukiwać ochrony sądowej nie tylko wówczas, gdy jego prawo zostało naruszone, ale i wtedy, gdy, zapobiegając naruszeniu swego prawa, ma interes prawny w ustaleniu stosunku prawnego lub w ustaleniu prawa.

Art. 4.

Każdy przebywający w Polsce może być pozwany przed sąd. Z pośród osób, przebywających w innym państwie, obywatele polscy mogą być pozwani przed sąd o prawa stanu, o roszczenia zaś majątkowe — zarówno obywatele, jak cudzoziemcy, jeżeli w Polsce znajduje się ich majątek lub przedmiot sporu, a także gdy chodzi o spadek otwarty w Polsce lub o zobowiązania, które na jej obszarze powstały lub mają być wykonane.

Art. 5.

§ 1. Pod warunkiem wzajemności nie mogą być pozywani przed sąd:

- 1) uwierzytelnieni w Polsce przedstawiciele dyplomatyczni państw obcych;
- 2) personel dyplomatyczny przedstawicielstwa;
- 3) członkowie rodzin osób, wymienionych pod liczbami 1) i 2);
- 4) personel kancelaryjny przedstawicielstwa;
- 5) służba przedstawicieli, posiadająca obywatelstwo tego samego, co oni, państwa;
- 6) inne osoby, korzystające z prawa zakrajowości na mocy ustaw, umów lub ustalonych zwyczajów międzynarodowych.

§ 2. Jednak osoby wyżej wymienione podlegają sądowi:

- 1) jeżeli poddadzą mu się dobrowolnie;
- 2) w sprawach, dotyczących ich przedsiębiorstw, znajdujących się w Polsce;
- 3) w sprawach o prawa, dotyczące nieruchomości znajdujących się w Polsce, z wyjątkiem spraw o czynsz za pomieszczenia o przeznaczeniu urzędowym lub nawet prywatnym.

Art. 6.

Powództwo o roszczenie, wynikające z przestępstwa, może być wytoczone przed sąd cywilny albo, zgodnie z przepisami kodeksu postępowania karnego, przed sąd karny.

Art. 7.

§ 1. Ustalenia zapadłego w postępowaniu karnem prawomocnego wyroku skazującego co do spełnienia przestępstwa obowiązują sąd cywilny.

§ 2. Ustalenia te jednak mogą być przed sądem cywilnym obalane, gdy sprawa dotyczy odpowiedzialności cywilnej osoby, przeciwko której oskarżenie nie było skierowane, bądź osoby, która nie broniła się w postępowaniu karnym.

Art. 8.

Sprawy cywilne mogą być rozstrzygane także przez sądy polubowne na zasadach, określonych w niniejszym kodeksie.

KSIĘGA PIERWSZA.

Sąd.

Dział I.

Właściwość sądu.

Rozdział I.

Właściwość rzeczowa.

Oddział I.

Podstawy właściwości.

Art. 9.

Sprawy cywilne rozpoznają w pierwszej instancji: sądy grodzkie oraz sędziowie pokoju i sądy okręgowe.

Art. 10.

Do właściwości sądów grodzkich należą:

- 1) sprawy majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu nie przenosi tysiąca złotych;
- 2) sprawy działowe, jeżeli wartość przedmiotu działu nie przekracza pięćdziesięciu tysięcy złotych;
- 3) bez względu na wartość przedmiotu sporu:
  - a) sprawy o ojcostwo nieślubne, jak również o roszczenia majątkowe, pozostające w związku z ojcostwem nieślubnym;
  - b) sprawy o istnienie, unieważnienie albo rozwiązanie umowy najmu, o roszczenia pieniężne z najmu wynikające oraz sprawy o wydanie lub odebranie przedmiotu najmu i o zatrzymanie rzeczy, wniesionych przez lokatora do przedmiotu najmu;
  - c) sprawy o ochronę zakłóconego lub przywrócenie utraconego posiadania.

Art. 11.

§ 1. Z pośród spraw, należących do właściwości sądów grodzkich, sędzia pokoju rozpoznaje sprawy majątkowe między osobami mającymi zamieszkanie lub siedzibę w jego okręgu, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przenosi trzystu złotych, z wyjątkiem spraw:

- 1) w których wartość nie wpływa na właściwość sądu;
- 2) z weksli, czeków, akcji, obligacji, listów zastawnych, dowodów składowych i tym podobnych papierów wartościowych;
- 3) o prawa rzeczowe na nieruchomościach i prawa do nieruchomości;
- 4) w których pozwany jest Skarb Państwa lub inna osoba prawna prawa publicznego.

§ 2. Sprawy, przewidziane w artykule niniejszym, mogą wytaczać przed sędzią pokoju przeciwko pozwanym, mającym zamieszkanie lub siedzibę w jego okręgu, również powodowie z poza jego okręgu.

§ 3. Przed sędzią pokoju strony mogą zawrzeć ugodę w sprawach majątkowych, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przenosi tysiąca złotych. Przedmiotem ugody nie mogą być jednak prawa rzeczowe na nieruchomościach lub prawa do nieruchomości oraz takie prawa, do których powstania ustawa wymaga formy aktu notarialnego lub sądowego.

Art. 12.

§ 1. Powództwo, wytoczone przed sąd grodzki w sprawie, należącej do sędziego pokoju, sąd grodzki przekaże sędziemu pokoju przed pierwszym posiedzeniem sądowym.

§ 2. Niema środka odwoławczego od orzeczenia sądu grodzkiego z tej przyczyny, że sprawa należy do rozpoznania sędziego pokoju.

Art. 13.

§ 1. Do właściwości sądów okręgowych należą sprawy, dla których nie są właściwe sądy grodzkie.

§ 2. Bez względu na wartość przedmiotu sporu należą do właściwości sądów okręgowych sprawy następujące:

- 1) sprawy o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi poszukiwane roszczenia majątkowe;
- 2) sprawy o wynagrodzenie szkody, jaką wyrządziły obywatelowi organy władzy państwowej lub samorządowej przez działalność urzędową, niezgodną z prawem lub obowiązkami służby;
- 3) sprawy ze stosunków, dotyczących ochrony prawa autorskiego;
- 4) sprawy ze stosunków, dotyczących używania firmy lub nabycia przedsiębiorstwa handlowego;
- 5) sprawy między zarejestrowaną spółką handlową, a jej uczestnikami, zarządcami lub innymi organami; między samymi uczestnikami w tym ich charakterze oraz między nimi a zarządcami lub likwidatorami;
- 6) sprawy z czynności giełdowych; z ochrony patentów, wzorów i znaków towarowych; z czynów nieuczciwej konkurencji; wreszcie ze stosunku ubezpieczenia, z wyjątkiem sporów o zapłatę premji.

Art. 14.

§ 1. Z pośród spraw, należących do właściwości sądów okręgowych, sąd okręgowy, w którym jest utworzony wydział handlowy, rozpoznaje w tym wydziale sprawy wymienione w artykule poprzedzającym pod liczbami 4 — 6, jako też sprawy z czynności, mających charakter handlowy dla obu stron.

§ 2. Jeżeli spór wynikł z czynności, która tylko po stronie pozwanego jest handlowa, wniesienie sprawy przed wydział handlowy zależy od uznania powoda.

Oddział 2.

Wartość przedmiotu sporu.

Art. 15.

§ 1. W sprawach o roszczenie pieniężne, zgłoszone choćby wzamian innego przedmiotu, podana kwota pieniężna stanowi wartość przedmiotu sporu.

§ 2. W innych sprawach majątkowych powód obowiązany jest oznaczyć w pozwie kwotą pieniężną wartość przedmiotu sporu z uwzględnieniem przepisów, zawartych w artykułach poniższych.

Art. 16.

Do wartości przedmiotu sporu nie wlicza się odsetek, pożytków i kosztów, żądanych obok roszczenia głównego.

Art. 17.

Jeżeli pozw obejmuje kilka roszczeń, należy zliczyć razem ich wartość.

Art. 18.

W sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się wartość przedmiotu sporu stanowi: przy świadczeniach, nieograniczonych co do czasu lub dożywności, suma świadczeń za lat dziesięć; a przy świadczeniach ograniczonych co do czasu, suma świadczeń za cały czas ich trwania, lecz nie więcej niż za lat dziesięć; przy świadczeniach wszakże należnych z tytułu obowiązków rodzinnych, nie wyłączając stosunków nieslubnych, suma świadczeń za jeden rok.

Art. 19.

W sprawach o istnienie, unieważnienie albo rozwiązanie umowy najmu lub dzierżawy, o wydanie lub odebranie przedmiotu najmu lub dzierżawy, wartość przedmiotu sporu stanowi suma czynszu za jeden rok, chyba że chodzi o krótszy czas sporny.

Art. 20.

W sprawach o zabezpieczenie lub o prawo zastawu albo hipotekę, wartość przedmiotu sporu stanowi wysokość wierzytelności. Jeżeli przedmiot zabezpieczenia lub zastawu ma mniejszą wartość niż wierzytelność, rozstrzyga wartość mniejsza.

Art. 21.

W sprawach działowych wartość przedmiotu działu stanowi o wartości przedmiotu sporu.

Art. 22.

§ 1. Sąd w razie wątpliwości może sprawdzić wartość przedmiotu sporu, oznaczoną przez powoda, i w tym celu mocen jest zarządzić dochodzenie.

§ 2. Po doręczeniu pozwu sprawdzenie nastąpić może jedynie na zarzut pozwanego, zgłoszony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.

§ 3. Do kosztów sprawdzenia stosują się przepisy o kosztach procesu.

§ 4. Od orzeczenia co do wartości przedmiotu sporu niema środka odwoławczego.

Art. 23.

§ 1. Jeżeli sąd, w wyniku sprawdzenia wartości przedmiotu sporu, uzna się niewłaściwym, na wniosek powoda przekaże sprawę sądowi przezeń wskazanemu, chyba że sąd ten jest oczywiście niewłaściwy.

§ 2. Na postanowienia w tych przedmiotach niema zażalenia.

§ 3. Sąd, do którego skierowano pozew, nie bada ponownie wartości przedmiotu sporu.

Rozdział II.

Właściwość miejscowa.

Oddział 1.

Właściwość ogólna.

Art. 24.

§ 1. Powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma zamieszkanie. Miejszem zamieszkania jest miejscowość, w której pozwany przebywa z zamiarem stałego pobytu.

§ 2. Jeżeli pozwany ma zamieszkanie w kilku miejscach, powód może wytoczyć powództwo według któregośkolwiek z tych miejsc.

Art. 25.

Gdy pozwany nie ma miejsca zamieszkania, powództwo wytacza się według miejsca jego pobytu w Polsce; gdy to miejsce nie jest znane, powództwo wytacza się według ostatniego miejsca zamieszkania pozwanego w Polsce.

Art. 26.

Powództwo przeciwko funkcjonariuszowi państwowemu cywilnemu albo przeciwko wojskowemu, mającym siedzibę zagranicą, wytacza się według miejsca ostatniego zamieszkania w Polsce, a w braku takiego miejsca — przed sąd w Warszawie.

Art. 27.

Powództwo przeciwko mężatce, nierozłączonej sądownie, wytacza się przed sąd właściwy dla męża.

Art. 28.

Powództwo przeciwko dzieciom, aż do uzyskania przez nie zdolności procesowej wytacza się przed sąd właściwy dla ojca, matki lub opiekuna, w zależności od tego, pod czyją władzą dziecko pozostaje.

Art. 29.

Powództwo z tytułu roszczeń przeciwko osobie zmarłej, wytacza się, dopóki dziedzice spadku prawnie nie objęli, przed sąd, który był dla niej właściwy w chwili śmierci.

Art. 30.

§ 1. Powództwo przeciwko Skarbowi Państwa wytacza się według siedziby urzędu Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, powołanego do zastępstwa Skarbu przed sądem.

§ 2. Według tej siedziby wytacza się też powództwo przeciwko przedsiębiorstwom państwowym, które zastępuje Prokuratorja Generalna.

Art. 31.

Powództwo przeciwko spółce handlowej, stowarzyszeniu, gwarectwu, zakładowi, związkowi komunalnemu, kościołowi, fundacji lub innemu podmiotowi, nie będącemu osobą fizyczną, wytacza się według miejsca ich siedziby. Siedzibą w braku innych danych, jest miejscowość, w której znajduje się zarząd.

Oddział 2.**Właściwość przemienna.****Art. 32.**

Powództwo w sprawach, objętych przepisami oddziału niniejszego, wytaczać można bądź według przepisów o właściwości ogólnej, bądź przed sąd, oznaczony w przepisach następujących.

Art. 33.

Powództwo przeciwko mężatce, stale przebywającej poza miejscem zamieszkania męża, wytoczyć można przed sąd miejsca jej pobytu.

Art. 34.

§ 1. Powództwo o roszczenie majątkowe wytoczyć można przed sąd, w którego okręgu znajduje się organ pozwanego, powołany do sprawowania jego interesów, jeżeli roszczenie pozostaje w związku z czynnościami sprawowania interesów przez tenże organ.

§ 2. Powództwo o roszczenie majątkowe, dotyczące przedsiębiorstwa przemysłowego lub handlowego, gospodarstwa rolnego lub leśnego albo kopalni, wytoczyć można przed sąd, w którego okręgu znajduje się przedsiębiorstwo, gospodarstwo lub kopalnia.

§ 3. Przepisy tego artykułu nie odnoszą się do spraw przeciwko Skarbowi Państwa i przeciwko przedsiębiorstwom państwowym, które zastępuje Prokuratorja Generalna.

Art. 35.

§ 1. Powództwo o ustalenie istnienia umowy, o wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie umowy, jako też o odszkodowanie z powodu jej niewykonania lub nienależytego wykonania, wytoczyć można przed sąd miejsca wykonania umowy.

§ 2. Miejsce wykonania umowy należy stwierdzić dokumentem, dołączonym do pozwu.

Art. 36.

Powództwo o roszczenie z czynu niedozwolonego wytoczyć można przed sąd, w którego okręgu czyn został spełniony.

Art. 37.

Powództwo o zapłatę należności za prowadzenie sprawy pełnomocnik procesowy wytoczyć może przed sąd miejsca, gdzie sprawę prowadził.

Art. 38.

Powództwo o roszczenie majątkowe przeciwko osobie, która w Polsce nie ma zamieszkania albo siedziby, wytoczyć można przed sąd, w którego okręgu znajduje się przedmiot sporu lub majątek tej osoby. Jeżeli majątkiem jest wierzytelność, właściwy jest sąd, w którego okręgu ma zamieszkanie dłużnik pozwanego, a gdy wierzytelność jest zabezpieczona na rzeczy, sąd miejsca, gdzie rzecz się znajduje.

Art. 39.

Powództwo ze stosunku najmu lub dzierżawy nieruchomości wytoczyć można przed sąd miejsca położenia nieruchomości.

Oddział 3.**Właściwość wyłączna.****Art. 40.**

§ 1. Powództwo o prawo rzeczowe na nieruchomości, o zwolnienie od tego prawa, o rozgraniczenie, o ochronę zakłóconego lub przywrócenie utraconego posiadania nieruchomości, o dział nieruchomości, jako też o odszkodowanie za wywłaszczenie nieruchomości wytoczyć należy wyłącznie przed sąd miejsca położenia nieruchomości. Gdy chodzi o służebność lub ciężar gruntowy, właściwość oznacza się według położenia nieruchomości obciążonej.

§ 2. Właściwość według położenia nieruchomości pozostaje, chociażby z roszczeniem przeciwko pozwanemu o prawo rzeczowe lub o zwolnienie od tego prawa połączone było roszczenie osobiste o świadczenie lub o zwolnienie od długu, związanego z prawem rzeczowym.

Art. 41.

§ 1. Powództwo o prawo do spadku jako też o roszczenia z rozporządzeń na wypadek śmierci należy wytoczyć, dopóki dziedzice prawnie nie objęli spadku, wyłącznie według miejsca otwarcia spadku.

§ 2. Powództwo o działy spadkowe wytoczyć należy wyłącznie według miejsca otwarcia spadku.

§ 3. Przepisy te obowiązują również, jeżeli powództwo dotyczy nieruchomości spadkowej.

Art. 42.

Powództwo ze stosunku spółki bądź innego związku wytoczyć należy wyłącznie według miejsca siedziby spółki bądź związku.

Art. 43.

Powództwo ze stosunku małżeństwa, jeżeli przynajmniej jedna ze stron ma obywatelstwo polskie, wytoczyć należy według miejsca ostatniego wspólnego zamieszkania w Polsce, gdy choć jedno z małżonków w tem miejscu stale przebywa; w braku zaś tych podstaw do zapoznania powództwo wytoczyć należy według miejsca pobytu strony pozwanej, a gdy niema i tej podstawy — według miejsca zamieszkania powoda.

Art. 44.

Powództwo ze stosunku między rodzicami a dziećmi wytoczyć należy wyłącznie według miejsca zamieszkania powoda, jeżeli choćby jedna ze stron ma obywatelstwo polskie i jeżeli brak podstaw do zapoznania według przepisów o właściwości ogólnej.

O d d z i a ł 4.

Przepisy szczególne.

Art. 45.

§ 1. Jeżeli powództwo wytacza się łącznie przeciwko kilku osobom, dla których w myśl przepisów o właściwości ogólnej właściwe są różne sądy, wybór między temi sądami należy do powoda.

§ 2. Gdy jednak między współpozwanymi są dłużnicy główni i uboczni, powództwo wytacza się przed sąd właściwy dla któregośkolwiek z dłużników głównych.

Art. 46.

§ 1. Powództwo przeciwko zobowiązanemu z wekslu lub czeku wytoczyć można bądź przed sąd właściwy według przepisów o właściwości ogólnej, bądź przed sąd miejsca płatności.

§ 2. Kilku zobowiązanych z wekslu lub czeku można łącznie zapoznać bądź przed sąd miejsca płatności, bądź według przepisów o właściwości ogólnej dla akceptanta albo wystawcy wekslu własnego lub czeku.

Art. 47.

Jeżeli w miejscu, według którego oznacza się właściwość sądu, jest kilka sądów grodzkich, a na podstawie przepisów o właściwości miejscowej nie da się ustalić właściwości jednego z nich, natenczas wybór między temi sądami należy do powoda.

Art. 48.

Jeżeli właściwość sądu oznacza się według miejsca, gdzie znajduje się nieruchomości lub inna rzecz, a rzeczy te znajdują się w okręgu kilku sądów, wybór między temi sądami należy do powoda.

Art. 49.

§ 1. Jeżeli sąd właściwy nie może z powodu przeszkody wykonać swego obowiązku, wówczas sąd bezpośrednio nad nim położony wyznaczy na posiedzeniu niejawnem inny sąd, przed który należy wytoczyć powództwo.

§ 2. Od wyznaczenia sądu niema środka odwoławczego.

Art. 50.

Jeżeli w myśl przepisów kodeksu nie można na podstawie okoliczności sprawy ustalić właściwości miejscowej, wówczas na wniosek strony, Sąd Najwyższy na posiedzeniu niejawnem oznaczy sąd, przed który należy wytoczyć powództwo.

R o z d z i a ł III.

Przepisy łączne o właściwości rzeczowej i miejscowej.

Art. 51.

Sąd właściwy w chwili wytoczenia powództwa pozostaje właściwym aż do ukończenia postępowania,

choćby podstawy właściwości zmieniły się w toku sprawy.

Art. 52.

§ 1. Strony mogą umówić się na piśmie o poddanie sądowi pierwszej instancji, który według ustawy nie jest właściwy, sporu już wynikłego lub sporów, w przyszłości wyniknąć mogących z oznaczonego stosunku prawnego. Sąd ten będzie wówczas wyłącznie właściwy, jeżeli strony nie postanowiły inaczej. Dokument, stwierdzający umowę o właściwość, należy dołączyć do pozwu.

§ 2. Stronom nie wolno jednak zmienić właściwości wyłącznej ani też zmienić właściwości rzeczowej, z wyjątkiem poddania sądowi grodzkiemu spraw, które ze względu na wartość przedmiotu sporu należą do sądu okręgowego.

Art. 53.

§ 1. Spory o właściwość między sądami równorzędnymi rozstrzyga ostatecznie sąd w toku instancji bezpośrednio położony nad sądem, który pierwszy wydał orzeczenie co do właściwości.

§ 2. Orzeczenie sądu wyższego w przedmiocie właściwości wiąże sąd niższy, nawet należący do innego okręgu.

§ 3. Sąd wyższy orzeka na posiedzeniu niejawnem, jednak może zażądać od stron lub od władz wyjaśnień oraz przeprowadzić potrzebne dochodzenie.

§ 4. Od orzeczenia sądu wyższego, rozstrzygającego spór o właściwość między sądami, niema środka odwoławczego.

D z i a ł II.

Wyłączenie sędziego.

Art. 54.

Sędzia jest wyłączony z mocy samej ustawy:

1) w sprawach, w których jest stroną, albo pozostaje z jedną ze stron w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy oddziałuje na jego prawa lub obowiązki;

2) w sprawach swego małżonka, krewnych lub powinowatych w prostej linii, krewnych bocznych aż do czwartego stopnia, powinowatych bocznych do stopnia drugiego;

3) w sprawach osób, związanych z nim z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli;

4) w sprawach, w których był lub jest jeszcze pełnomocnikiem jednej ze stron;

5) w sprawach, w których w instancji niższej brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia, jako też w sprawach o ważność aktu prawnego, z jego udziałem zawartego lub przezeń rozpoznanego.

Art. 55.

§ 1. Niezależnie od przyczyn, wymienionych w artykule poprzedzającym, sąd wyłącza sędziego na wniosek strony, jeżeli pomiędzy sędzią a jedną ze stron, jej ustawowym zastępcą lub pełnomocnikiem zachodzi stosunek osobisty tego rodzaju, że mógłby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego.

§ 2. Jeżeli pomimo to strona przystąpiła do rozprawy, może żądać wyłączenia tylko wtedy, gdy

uprawdopodobni, że przyczyna wyłączenia dopiero później powstała lub stała się jej znaną.

Art. 56.

§ 1. Wniosek o wyłączenie strona zgłasza na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa się toczy, uprawdopodobniając przyczyny wyłączenia.

§ 2. Aż do rozstrzygnięcia wniosku o wyłączenie sędzia może spełniać tylko czynności niecierpiące zwłoki.

Art. 57.

Sędzia, który ma podstawę do wyłączenia się, zawiadamia o tem sąd i wstrzymuje się od udziału w sprawie.

Art. 58.

O wyłączeniu sędziego w sądzie grodzkim rozstrzyga sąd okręgowy, o wyłączeniu zaś sędziego w innych sądach — sąd, w którym sprawa się toczy, a gdyby sąd ten nie mógł wydać postanowienia z powodu wyłączenia większej liczby sędziów — sąd w toku instancji przełożony.

Art. 59.

Sąd może przeprowadzić dochodzenie celem wyświetlenia okoliczności przytoczonych we wniosku o wyłączenie.

Art. 60.

Od postanowienia, wyłączającego sędziego, nie ma środka odwoławczego.

Art. 61.

Zgłaszającego w złej wierze wniosek o wyłączenie sędziego, sąd, oddalając wniosek, skazuje na grzywnę do wysokości pięciuset złotych.

Art. 62.

Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do wyłączenia prokuratora oraz innych organów sądowych. Wniosek o wyłączenie sąd przekazuje ich władzy przełożonej. Od wydanych zarządzeń nie ma środka odwoławczego.

KSIĘGA DRUGA.

Proces.

Tytuł I.

Strony.

Dział I.

Zdolność procesowa.

Art. 63.

§ 1. Zdolność procesową bądź zupełną bądź ograniczoną posiada każdy stosownie do swej zdolności zobowiązania się przez umowę.

§ 2. Kto względem przedmiotu sporu może zobowiązywać się przez umowę nie inaczej jak w asystencji osoby, dodanej mu w myśl przepisów prawa cywilnego, ten może działać w procesie tylko w asystencji takiej osoby.

Art. 64.

Ustawowy zastępca strony, nie mającej zdolności procesowej, powinien przy pierwszej czynności procesowej wykazać swe uprawnienie; dotyczy to również osoby asystującej w myśl artykułu poprzedzającego.

Art. 65.

Sąd w każdym stanie sprawy bierze z urzędu pod rozwagę, czy nie zachodzi brak zdolności procesowej, brak ustawowego zastępstwa lub asystencji albo brak upoważnienia do prowadzenia sprawy lub do podjęcia poszczególnej czynności procesowej.

Art. 66.

§ 1. Jeżeli braki powyższe dadzą się uzupełnić, sąd wyznaczy w tym celu odpowiedni termin.

§ 2. Dla zabezpieczenia wszakże praw osoby, nie mającej zdolności procesowej, sąd może dopuścić do czynności procesowej stronę, zastępcę ustawowego lub osobę asystującą nawet przed upływem wyznaczonego terminu. Ważność dokonanej czynności zależna będzie jednak od uzupełnienia braków w terminie.

Art. 67.

Jeżeli braki powyższe nie dadzą się uzupełnić lub w terminie wyznaczonym nie zostały uzupełnione, sąd zniesie postępowanie w tym zakresie, w jakim brak zachodzi.

Art. 68.

§ 1. Strona, podejmując niecierpiącą zwłoki czynność procesową przeciwko stronie, która nie ma zdolności procesowej i nie ma zastępstwa ustawowego lub asystencji, może żądać od sądu, w którym sprawa się toczy, ustanowienia dla tej strony kuratora.

§ 2. Koszty, połączone z ustanowieniem i z czynnościami kuratora, ponosi początkowo strona, na której wniosek kurator został ustanowiony.

Dział II.

Spółuczestnictwo w sporze.

Art. 69.

Kilka osób może w jednej sprawie występować w charakterze powodów lub pozwanych, jeżeli przedmiot sporu stanowią:

1) prawa lub obowiązki im wspólne albo oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej;

2) roszczenia lub zobowiązania jednego rodzaju, oparte na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej, jeżeli nadto właściwość sądu uzasadniona jest dla każdego z pozwanych z osobna, jako też ze względu na ogólną wartość dochodzonych roszczeń.

Art. 70.

§ 1. Każdy ze spółuczestników sporu działa w imieniu własnym; jego czynności procesowe nie mogą przynieść korzyści ani szkodzić innym spółuczestnikom.

§ 2. W przypadkach jednak, gdy z istoty spornego stosunku prawnego lub z przepisu ustawy wyrok dotyczyć ma niepodzielnie wszystkich spółuczestników (spółuczestnictwo jednolite), czynności procesowe spółuczestników działających sku-

teczne są wobec niedziałających. Do zawarcia umowy, zrzeczenia się i uznania potrzeba zgody wszystkich spółuczestników.

§ 3. Jeżeli w przypadku spółuczestnictwa jednolitego oświadczenia faktyczne spółuczestników pozostają z sobą w sprzeczności, sąd oceni moc i znaczenie tych oświadczeń dla ustalenia faktów.

Art. 71.

Każdy ze spółuczestników sporu ma prawo samodzielnie popierać sprawę. Na posiedzenia sądowe wzywa się wszystkich tych spółuczestników, co do których sprawa nie jest zakończona.

Dział III.

Interwencja główna i uboczna.

Art. 72.

Kto występuje z roszczeniem o rzecz lub prawo, o które sprawa toczy się między innymi osobami, może aż do zamknięcia rozprawy w drugiej instancji wytoczyć powództwo o to roszczenie przeciwko obu stronom przed sąd pierwszej instancji, w którym toczy się lub toczyła sprawa (interwencja główna).

Art. 73.

Kto ma interes prawny w tem, aby sprawa, tocząca się między innymi osobami, została rozstrzygnięta na korzyść jednej z nich, może w każdym stanie sprawy aż do zamknięcia rozprawy w drugiej instancji przystąpić do tej strony (interwencja uboczna).

Art. 74.

§ 1. Wstąpienie swe do sprawy interwenjent uboczny powinien zgłosić w piśmie, w którym poda, jaki ma interes prawny w tem wstąpieniu i do której ze stron przystępuje. Pismo to należy doręczyć obu stronom.

§ 2. Interwenjent może z wstąpieniem do sprawy połączyć dokonanie innej czynności procesowej.

Art. 75.

§ 1. Każda strona może zgłosić opozycję przeciwko wstąpieniu interwenjenta ubocznego, jednak nie później jak przy rozpoczęciu najbliższej rozprawy.

§ 2. Sąd oddali opozycję po przeprowadzeniu co do niej rozprawy, jeżeli interwenjent uprawdopodobni, że ma interes prawny we wstąpieniu do sprawy. Od tego postanowienia niema środka odwoławczego.

§ 3. Opozycja nie wstrzymuje biegu sprawy, a interwenjent może nadal działać, dopóki opozycja nie będzie prawomocnie uwzględniona.

Art. 76.

Interwenjent uboczny uprawniony jest do wszystkich czynności procesowych, dopuszczalnych według stanu sprawy; nie mogą one jednak pozostawać w sprzeczności z czynnościami i oświadczeniami strony, do której interwenjent przystąpił.

Art. 77.

Interwenjentowi ubocznemu należy od chwili jego wstąpienia do sprawy doręczać, tak jak stronie, zawiadomienia o terminach i posiedzeniach sądowych, jako też orzeczenia sądu.

Art. 78.

Jeżeli z istoty spornego stosunku lub z przepisu ustawy wyrok w sprawie ma odnieść bezpośredni skutek prawny w stosunku między interwenjentem a przeciwnikiem strony, do której interwenjent przystąpił, wówczas do jego stanowiska w procesie mają odpowiednie zastosowanie przepisy o spółuczestnictwie jednolitem.

Art. 79.

Za zgodą obu stron interwenjent uboczny może wejść na miejsce strony, do której przystąpił.

Dział IV.

Przypozwanie.

Art. 80.

§ 1. Dla zachowania skutków prawnych w stosunku do osoby trzeciej strona może ją zawiadomić o toczącym się procesie i wezwać do wzięcia w nim udziału.

§ 2. W tym celu strona wnosi do sądu pismo procesowe, obejmujące przyczynę wezwania i stan sprawy. Pismo to doręcza się niezwłocznie osobie trzeciej, która może zgłosić swe przystąpienie do strony jako interwenjent uboczny.

Dział V.

Wskazanie poprzednika.

Art. 81.

Jeżeli w myśl przepisów prawa cywilnego pozwany chce wskazać swego poprzednika, w którego imieniu posiada rzecz lub prawo, będące przedmiotem sporu, powinien to uczynić w piśmie procesowym wniesionem przed rozprawą.

Art. 82.

§ 1. Pismo, zawierające wskazanie poprzednika, doręcza się temuż z jednoczesnym wezwaniem go na rozprawę.

§ 2. Jeżeli wskazany poprzednik nie przybędzie na rozprawę lub na rozprawie nie złoży oświadczenia o swym stosunku do przedmiotu sporu albo zaprzeczy okolicznościom, przytoczonym przez pozwanego, pozwany mocen jest uczynić zadość żądaniom zawartym w pozwie. Treść tego przepisu należy podać wskazanemu poprzednikowi w wezwaniu na rozprawę.

Art. 83.

Jeżeli poprzednik uzna oświadczenie pozwanego za uzasadnione, może za zgodą powoda wstąpić do sprawy na miejsce pozwanego, który wówczas będzie od udziału w sprawie zwolniony.

Dział VI.

Zastępstwo stron przez pełnomocników.

Art. 84.

Strony i ich zastępcy ustawowi mogą działać przed sądem albo osobiście, albo przez pełnomocników.

Art. 85.

Pełnomocnikami mogą być adwokaci, a z pośród nieadwokatów tylko współuczestnicy sporu oraz osoby, sprawujące zarząd majątku lub interesów stron, wreszcie ich rodzice, małżonek, rodzeństwo lub dzieci.

Art. 86.

§ 1. Zastępstwo stron przez adwokatów obowiązuje w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, sądami apelacyjnymi i sądami okręgowymi jako pierwszą instancją; w sprawach wszczętych przed sądami grodzkimi zastępstwo przez adwokatów obowiązuje, poczynając od założenia środka odwoławczego do Sądu Najwyższego.

§ 2. Obowiązkowe zastępstwo adwokackie nie ma zastosowania przed sędzią wyznaczonym i sądem wezwanym oraz w sekretarjacie sądowym.

Art. 87.

Zastępstwo adwokackie nie obowiązuje następujących osób, gdy działają czy to jako strony, czy też jako ich zastępcy: adwokatów, sędziów, prokuratorów, profesorów i docentów prawa polskich szkół akademickich, jak również stałych urzędników referendarskich Prokuratury Generalnej i mających kwalifikacje sędziowskie lub adwokackie notariuszów.

Art. 88.

Pełnomocnictwo może być albo procesowe, czy to ogólne, czy do prowadzenia poszczególnych spraw, albo do niektórych tylko czynności procesowych.

Art. 89.

§ 1. Pełnomocnik obowiązany jest przy pierwszej swej czynności procesowej dołączyć do akt sprawy pełnomocnictwo z podpisem mocodawcy, albo wierzytelny odpis tegoż pełnomocnictwa. Adwokat może sam uwierzytelnić odpis udzielonego mu pełnomocnictwa. Sąd może w razie wątpliwości zażądać sądowego lub notarialnego uwierzytelnienia podpisu strony.

§ 2. W toku sprawy pełnomocnictwo może być udzielone ustnie na posiedzeniu sądu przez oświadczenie, wciągnięte do protokołu.

Art. 90.

Za stronę, która nie umie lub nie może się podpisać, podpisze pełnomocnictwo osoba, przez nią upoważniona, z wymienieniem przyczyny, dla której strona sama się nie podpisała.

Art. 91.

§ 1. Pełnomocnictwo procesowe upoważnia z samej ustawy:

1) do wszystkich ze sprawą łączących się czynności procesowych; obejmuje ono też powództwo wzajemne, skargę o wznowienie postępowania i postępowanie, wywołane ich wniesieniem, jako też wniesieniem pozwu interwencyjnego przeciwko mocodawcy;

2) do wszelkich czynności, dotyczących zabezpieczenia i egzekucji;

3) do udzielenia dalszego pełnomocnictwa procesowego adwokatowi;

4) do zawarcia ugody, zrzeczenia się albo uznania, o ile czynności te nie zostały wyłączone w samym pełnomocnictwie;

5) do odbioru kosztów procesu od strony przeciwnej.

§ 2. W sprawach z obowiązkiem zastępstwem adwokackim pełnomocnictwo procesowe nie może być ograniczone poza przypadkami, oznaczonymi w pkt. 4.

Art. 92.

Strona ma prawo sama — bez udziału pełnomocnika — zawrzeć ugodę, zrzec się swego roszczenia albo uznać żądanie przeciwnika, chociażby nie wyłączyła tych czynności z zakresu pełnomocnictwa procesowego.

Art. 93.

Co do pełnomocnictwa, obejmującego szerszy zakres, niż przewidziany dla pełnomocnictwa procesowego, jak również co do pełnomocnictwa do poszczególnych czynności procesowych, zakres ich, czas trwania i skutki oceniać należy według treści pełnomocnictwa oraz przepisów prawa prywatnego.

Art. 94.

Czynności procesowe pełnomocnika obowiązują mocodawcę w toczącej się sprawie, chyba że chodzi o przyznanie lub inne oświadczenie faktyczne pełnomocnika, które mocodawca jednocześnie stawiający niezwłocznie sprostował lub odwołał.

Art. 95.

§ 1. W sprawach z obowiązkiem zastępstwem adwokackim, odwołanie przez stronę lub wypowiedzenie przez adwokata pełnomocnictwa procesowego uzyskuje w stosunku do przeciwnika moc prawną z chwilą, gdy tenże został zawiadomiony za pośrednictwem sądu o ustanowieniu nowego adwokata. W innych sprawach odwołanie lub wypowiedzenie pełnomocnictwa odnosi skutek z chwilą zawiadomienia przeciwnika o wygaśnięciu pełnomocnictwa.

§ 2. W razie wypowiedzenia pełnomocnictwa, adwokat jest obowiązany zastępować stronę jeszcze przez dwa tygodnie. Każdy inny pełnomocnik powinien, mimo wypowiedzenia, przez ten sam czas działać za mocodawcę, jeżeli to jest konieczne do uchronienia go od niekorzystnych skutków prawnych.

Art. 96.

W razie śmierci strony lub utraty przez nią zdolności procesowej pełnomocnik procesowy działa do czasu zawieszenia postępowania.

Art. 97.

§ 1. Po wniesieniu pozwu, sąd może dopuścić tymczasowo do podjęcia naglącej czynności procesowej osobę, nie mogącą narazie przedstawić pełnomocnictwa. Zarządzenie to sąd może uzależnić od zabezpieczenia kosztów.

§ 2. Sąd wyznaczy równocześnie termin, w ciągu którego osoba, działająca bez pełnomocnictwa, powinna je złożyć albo przedstawić zatwierdzenie swych czynności przez stronę. Jeżeli termin upłynął bezskutecznie, sąd pominie czynności procesowe tej osoby. W przypadku tym przeciwnik może żądać od

działającego bez umocowania zwrotu kosztów, spowodowanych tymczasowem dopuszczeniem.

Tytuł II.

Koszty procesu.

Dział I.

Przepisy ogólne.

Art. 98.

We wszystkich przypadkach, w których w myśl przepisów kodeksu stronie należy się od przeciwnika zwrot kosztów procesu, sąd przyzna jej koszty, niezbędne do celowego dochodzenia praw lub celowej obrony.

Art. 99.

§ 1. Do niezbędnych kosztów procesu zalicza się należności i wydatki jednego adwokata.

§ 2. Osoby, których nie obowiązuje zastępstwo adwokackie, gdy występują jako strony lub zastępcy, zrównane są co do kosztów z adwokatami. To samo dotyczy Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 100.

Strona może tylko wówczas żądać zwrotu kosztów podróży i wynagrodzenia za utratę zarobku, spowodowaną osobistem stawiennictwem, gdy sąd zaważał ją do takiego stawiennictwa.

Art. 101.

Strona, przegrywająca sprawę, obowiązana jest na żądanie przeciwnika zwrócić mu koszty procesu.

Art. 102.

W razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. I w tym jednak przypadku sąd może włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nieznaczej części swego żądania, albo gdy zasądzenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub od oceny sądu.

Art. 103.

Zwrot kosztów należy się pozwanemu, jeżeli nie dał on powodu do wytoczenia sprawy i uznał przy pierwszej czynności procesowej żądanie pozwu.

Art. 104.

§ 1. Niezależnie od wyniku sprawy sąd, na żądanie przeciwnika, włoży na stronę obowiązek zwrotu tych kosztów, które strona ta wywołała swem niesumiennem lub oczywiście niewłaściwym postępowaniem.

§ 2. Dotyczy to zwłaszcza kosztów, powstałych wskutek spóźnionego przytoczenia okoliczności faktycznych lub spóźnionego powołania środków dowodowych, jeżeli przez to nastąpiła zwłoka w rozstrzygnięciu sprawy.

Art. 105.

Świadek, biegły lub zastępca strony mogą być skazani przez sąd na zwrot kosztów, wywołanych rażąco ich winą. Postanowienie sądu zapada na

wniosek strony, bądź w toku samej sprawy, bądź oddzielnie po wysłuchaniu osoby, której zarzucono winę.

Art. 106.

Koszty procesu, w którym zawarto ugodę, znosi się wzajemnie, jeżeli co do nich nie zapadło już wcześniej prawomocne orzeczenie, albo jeżeli strony nie postanowiły inaczej.

Art. 107.

§ 1. Spółuczestnicy sporu zwracają koszty procesu według ilości głów. Jednak w razie znacznej różnicy w ich spółuczestnictwie sąd oznaczy zwrot kosztów odpowiednio do spółuczestnictwa.

§ 2. Na spółuczestników sporu, odpowiadających solidarnie co do istoty sprawy, sąd włoży solidarny obowiązek zwrotu kosztów. Za koszty, wynikiłe z czynności procesowych poszczególnych spółuczestników, inni spółuczestnicy nie odpowiadają.

Art. 108.

Interwenjent uboczny, do którego nie mają zastosowania przepisy o spółuczestnictwie jednolitem, nie zwraca kosztów przeciwnikowi strony, do której przystąpił; jednak sąd może przyznać koszty interwencji od przeciwnika, obowiązanego do zwrotu kosztów.

Art. 109.

§ 1. W każdym orzeczeniu, kończącym sprawę w instancji, sąd rozstrzygnie również o kosztach.

§ 2. W innych orzeczeniach sąd rozstrzygnąć może o zwrocie kosztów tylko wówczas, gdy obowiązek ten nie zależy od wyniku sprawy.

§ 3. Przyznając zwrot kosztów, sąd oznaczy ich wysokość włączając opłaty sądowe.

Art. 110.

Strona, żądająca zwrotu kosztów, powinna pod rygorem utraty tego roszczenia, przed zamknięciem rozprawy, bezpośrednio poprzedzającej wydanie orzeczenia, złożyć sądowi spis kosztów albo zgłosić wniosek o przyznanie jej kosztów według norm przepisanych.

Art. 111.

Jeżeli strona nie zakłada apelacji co do istoty sprawy, może na rozstrzygnięcie o kosztach wnieść zażalenie.

Dział II.

Prawo ubogich.

Art. 112.

Przyznania prawa ubogich domagać się może osoba fizyczna lub prawna, która wykaże swe zupełne ubóstwo na podstawie zaświadczenia władzy publicznej o jej stanie rodzinnym, majątku i dochodach; od sądu zależy uznanie tego zaświadczenia za dostateczny dowód zupełnego ubóstwa tej osoby.

Art. 113.

§ 1. Wniosek o przyznanie prawa ubogich zgłosić należy w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona albo już się toczy.

§ 2. Strona, która nie ma zamieszkania w siedzibie tego sądu, może złożyć wniosek o przyznanie

prawa ubogich, jako też wniosek o ustanowienie dla niej adwokata, w sądzie grodzkim miejsca swego zamieszkania. Sąd grodzki prześle bez zwłoki te wnioski właściwemu sądowi.

§ 3. Rozpoznanie wniosku o przyznanie prawa ubogich w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, gdy strona z tego prawa jeszcze nie korzystała, należy do sądu drugiej instancji.

Art. 114.

§ 1. Sąd może zarządzić stosowne dochodzenie, jeżeli z okoliczności sprawy lub oświadczeń strony przeciwnej powźmie wątpliwość co do istotnego stanu majątkowego strony, domagającej się prawa ubogich lub z niego korzystającej.

§ 2. Sąd odmówi prawa ubogich stronie w razie oczywistej bezzasadności jej powództwa lub obrony.

Art. 115.

Cudzoziemcom przyznaje się prawo ubogich tylko pod warunkiem wzajemności.

Art. 116.

Strona, której przyznane zostało prawo ubogich:

1) nie wnosi na rzecz Skarbu opłat sądowych, ani nie uiszcza kosztów postępowania, które za nią wykląda Skarb Państwa;

2) jeżeli w sprawie nie obowiązuje zastępstwo adwokackie, ma prawo zgłosić powództwo ustnie do protokołu w sądzie grodzkim miejsca swego zamieszkania, chociaż inny sąd jest właściwy do rozpoznania sprawy; sąd grodzki prześle niezwłocznie protokół sądowi właściwemu;

3) ma prawo żądać, ażeby dla niej w sprawie z obowiązkiem zastępstwem adwokackiem ustanowiono adwokata; w innych sprawach na jej wniosek sąd rozstrzygnie, czy potrzeba ustanowić adwokata, ze względu na zamieszkanie strony poza siedzibą sądu lub inne ważne okoliczności; o wyznaczenie adwokata sąd zwróci się do właściwej Rady Adwokackiej.

Art. 117.

Ustanowienie adwokata dla strony ubogiej ma znaczenie pełnomocnictwa procesowego.

Art. 118.

Prawo ubogich wygasa ze śmiercią strony ubogiej. Jednakże na zasadzie tego prawa adwokat strony ubogiej podejmie czynności procesowe niecierpiące zwłoki.

Art. 119.

§ 1. Sąd cofnie prawo ubogich, skoro się okaże, że okoliczności, na których podstawie je przyznano, bądź nie istniały wcale, bądź przestały już istnieć. W obu przypadkach strona obowiązana jest uiszczyć wszystkie opłaty przepisane; jednak w drugim przypadku sąd może włożyć na stronę obowiązek częściowej tylko zapłaty, stosownie do zmiany, zaszłej w jej stosunkach majątkowych.

§ 2. Stronę, która prawo ubogich uzyskała na podstawie podania świadomie nieprawdziwych okoliczności, sąd skáže na grzywnę do pięciuset złotych, niezależnie od jej obowiązku uiszczenia wszystkich przepisanych opłat.

Art. 120.

§ 1. Przyznanie stronie prawa ubogich nie zwalnia jej od obowiązku zwrócenia kosztów przeciwnikowi.

§ 2. W razie włożenia kosztów procesu na przeciwnika w całości lub w części, należy od niego w tym samym stosunku ściągnąć z urzędu opłaty i koszty postępowania, od których strona uboga była uwolniona.

§ 3. W razie częściowego tylko uwzględnienia żądania pozwu strony ubogiej, opłaty i koszty postępowania, przez stronę ubogą nieuiszczone, a których zapłata nie została włożona na przeciwnika strony ubogiej, ciąży na rozszczeniu od niego przysądzonem z pierwszeństwem przed wszystkimi innymi wierzytelnościami.

Art. 121.

§ 1. Adwokat strony ubogiej ma prawo z wyłączeniem strony ściągnąć sumę, należną mu tytułem wynagrodzenia i zwrotu wydatków, z kosztów, zasądzonych na rzecz strony ubogiej od przeciwnika. Przeciwnik żadnych innych potrąceń czynić nie może oprócz kosztów nawzajem mu od strony ubogiej przyznanych.

§ 2. Na kosztach, przypadających od przeciwnika strony ubogiej, należności adwokata służy pierwszeństwo przed roszczeniami osób trzecich.

Art. 122.

Orzeczenie o przyznaniu i cofnięciu prawa ubogich, tudzież o włożeniu na stronę obowiązku częściowej zapłaty, sąd może wydać bez rozprawy.

Art. 123.

W czynnościach dokonywanych na podstawie tego działu, nie wymaga się zastępstwa adwokackiego. Nie dotyczy to postępowania przed Sądem Najwyższym.

Art. 124.

Przeciwko pozwanemu, który po doręczeniu mu pozwu złożył bez zwłoki wniosek o przyznanie prawa ubogich, wyrok zaoczny nie może zapaść z powodu stawienia bez adwokata, dopóki sąd nie rozstrzygnął wniosków pozwanego o przyznanie mu prawa ubogich i o ustanowienie adwokata.

Art. 125.

Niema środka odwoławczego od postanowienia, którym sąd prawo ubogich przyznał albo odmówił jego cofnięcia lub nałożenia dodatkowej zapłaty.

Dział III.

Zabezpieczenie kosztów procesu.

Art. 126.

Powód - cudzoziemiec jest obowiązany na żądanie pozwanego złożyć kaucję na zabezpieczenie kosztów procesu.

Art. 127.

Obowiązku takiego nie ma powód - cudzoziemiec w następujących przypadkach:

1) jeżeli w państwie, do którego powód należy, obywatele polscy nie mają takiego obowiązku;

2) jeżeli powód ma w Polsce miejsce zamieszkania lub majątek, wystarczający na zabezpieczenie kosztów;

3) jeżeli uzyskał prawo ubogich;

4) w sprawach małżeńskich niemajątkowych, w sprawach wszczętych w następstwie sądowego wezwania publicznego, w postępowaniu z powództwa wzajemnego i w postępowaniu nakazowym.

Art. 128.

§ 1. Pozwany może zgłosić żądanie zabezpieczenia kosztów tylko przy pierwszej czynności procesowej.

§ 2. Późniejsze zgłoszenie żądania dopuszczalne jest jedynie w następujących przypadkach:

1) gdy dopiero w toku sprawy pozwany dowiedział się, że powód jest cudzoziemcem;

2) gdy powód w toku sprawy utracił obywatelstwo polskie;

3) gdy na miejsce powoda — obywatela polskiego — wstąpił bez zgody pozwanego cudzoziemiec;

4) gdy w toku sprawy ustała podstawa prawna do uwolnienia powoda od obowiązku złożenia kaucji.

§ 3. W przypadkach tych pozwany nie ma jednak prawa domagać się złożenia kaucji, gdy uznana przezeń część żądania powoda wystarcza na zabezpieczenie kosztów.

Art. 129.

§ 1. Sąd oznaczy wysokość kaucji, mając na względzie prawdopodobną sumę kosztów pozwanego, jednak bez włączenia kosztów postępowania z powództwa wzajemnego.

§ 2. Jeżeli w toku sprawy okaże się, iż kaucja nie wystarcza, pozwany może żądać dodatkowego zabezpieczenia.

Art. 130.

Kaucja powinna być złożona w gotowiźnie lub w papierach wartościowych, uznanych przez sąd za odpowiednie.

Art. 131.

§ 1. Zgłaszając w przepisany czas wniosek o zabezpieczenie kosztów, pozwany nie ma obowiązku wdawać się w spór przed rozstrzygnięciem tego wniosku.

§ 2. Sąd wyznaczy powodowi termin do złożenia kaucji.

§ 3. Po bezskutecznym upływie terminu, sąd na wniosek pozwanego odrzuci pozew lub środek odwoławczy, orzekając o kosztach, jak w przypadku cofnięcia pozwu.

Art. 132.

§ 1. W razie oddalenia wniosku o złożenie kaucji, sąd może zarządzić dalsze postępowanie, nie czekając na uprawomocnienie się odmownego postanowienia.

§ 2. Od zarządzenia dalszego postępowania niema środka odwoławczego.

Art. 133.

Jeżeli w toku sprawy ustanie przyczyna zabezpieczenia, sąd na wniosek powoda, po wysłuchaniu pozwanego, zwolni powoda od obowiązku zabezpieczenia kosztów lub zarządzi zwrot złożonej kaucji.

Art. 134.

§ 1. Sąd na wniosek pozwanego zarządzi zaspokojenie z kaucji przyznanych kosztów.

§ 2. Wniosek ten powinien być zgłoszony w ciągu miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia; jeżeli wniosku nie zgłoszono, sąd po upływie tego terminu zarządzi wydanie kaucji powodowi na jego żądanie.

§ 3. Sąd zarządzi również wydanie powodowi kaucji natychmiast po uprawomocnieniu się orzeczenia, jeżeli pozwanemu kosztów nie przyznał.

Art. 135.

Na kaucji, złożonej przez powoda - cudzoziemca, służy pozwanemu pierwszeństwo przed wszystkimi innymi wierzycielami powoda.

Tytuł III.

Postępowanie.

Dział I.

Przepisy ogólne.

Rozdział I.

Pisma procesowe.

Art. 136.

Pisma procesowe obejmują wnioski i oświadczenia stron, składane poza rozprawą.

Art. 137.

§ 1. Każde pismo powinno zawierać:

1) oznaczenie sądu, do którego jest skierowane, imię i nazwisko, zawód i miejsce zamieszkania stron i pełnomocników;

2) oznaczenie rodzaju pisma i przedmiotu sprawy;

3) osnovę wniosku lub oświadczenia oraz dowody na poparcie przytoczonych okoliczności;

4) podpis strony lub jej zastępcy, a w sprawach z obowiązkiem zastępstwem adwokackim — podpis adwokata;

5) wymienienie załączników.

§ 2. Do pisma powinno być dołączone pełnomocnictwo, jeżeli pismo wnosi pełnomocnik, który przedtem nie złożył pełnomocnictwa.

§ 3. Za stronę, która nie umie lub nie może się podpisać, podpisze pismo osoba przez nią upoważniona, z wymienieniem przyczyny, dla której strona sama się nie podpisała.

Art. 138.

W pismach, mających na celu przygotowanie rozprawy (pisma przygotowawcze), należy podać zwięzłe stan sprawy, wypowiedzieć się co do twierdzeń strony przeciwnej i dowodów przez nią powołanych, wreszcie należy wskazać dowody, które mają być przedstawione na rozprawie, lub je załączyć. Wywody prawne, wyluszczone w piśmie, winny być treściwe.

Art. 139.

Do pisma dołączyć należy odpisy pisma i załączników dla uczestniczących w sprawie osób,

a nadto, jeżeli w sądzie nie złożono załączników w oryginale, po jednym odpisie każdego załącznika do akt sądowych.

Art. 140.

Strona, powołująca się w piśmie na dokument, obowiązana jest na żądanie przeciwnika złożyć oryginał tego dokumentu w sądzie jeszcze przed rozprawą.

Art. 141.

§ 1. Jeżeli pismo nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych, wymaganych przez kodeks niniejszy, lub nie jest należycie opłacone, przewodniczący wzywa stronę pod rygorem zwrócenia pisma do stosownego poprawienia lub uzupełnienia w terminie tygodniowym. Na te zarządzenia niema zażalenia.

§ 2. Po bezskutecznym upływie terminu przewodniczący zwróci pismo stronie.

§ 3. Data wniesienia pisma pozostaje w mocy, jeżeli w terminie braki należycie zostały poprawione lub uzupełnione.

Art. 142.

Za ublizenie w piśmie powadze sądu lub użycie wyrażen obraźliwych sąd może skazać winnego na grzywnę do wysokości pięciuset złotych, niezależnie od odpowiedzialności przewidzianej inną ustawą.

R o z d z i a ł II.

Doręczenia.

Art. 143.

§ 1. Sąd dokonywa doręczeń przez woźnych, komorników lub pocztę; w miejscowościach zaś, w których nie jest wprowadzone stałe dostarczanie korespondencji pocztowej, także przez organa gminne.

§ 2. Minister Sprawiedliwości może wydać w porozumieniu z właściwymi ministrami rozporządzenie, którego mocą także inne organa państwowe lub samorządowe obowiązane będą dokonywać doręczeń sądowych.

Art. 144.

§ 1. Pisma procesowe doręcza się w odpisie, orzeczenia zaś — w wypisie.

§ 2. Doręczenia dokonywa się stronie lub jej ustawowemu zastępcy, a gdy ci ustanowili pełnomocnika procesowego lub osobę upoważnioną do odbioru pism sądowych — doręczenia dokonywa się tym osobom.

§ 3. Podmiotom prawnym, które zastępuje Prokuratorja Generalna Rzeczypospolitej Polskiej, doręczenia dokonywa się we właściwym urzędzie Prokuratorji.

Art. 145.

§ 1. W postępowaniu przed sądami okręgowymi jako pierwszą instancją i apelacyjnymi strona, zamieszkała poza siedzibą sądu, jest obowiązana obrać sobie zamieszkanie dla doręczeń w siedzibie sądu, chyba że przewodniczący zwolni ją od tego obowiązku z uwagi, że doręczanie pism sądowych w rzeczywistym zamieszkaniu nie nastrecza trudności i nie powoduje zwłoki.

§ 2. W razie nieobrania przez stronę zamieszkania dla doręczeń, przeznaczone dla niej pisma sądowe będą dołączane do akt sprawy ze skutkiem doręczenia. Nie dotyczy to wyroków zaocznych, które będą doręczane w miejscu rzeczywistego zamieszkania strony.

Art. 146.

§ 1. Pełnomocnikowi procesowemu kilku osób doręcza się jeden egzemplarz pisma i załączników.

§ 2. Upoważnionemu przez kilku współuczestników sporu do odbioru pism sądowych doręcza się po jednym egzemplarzu dla każdego współuczestnika.

Art. 147.

§ 1. Strony i ich zastępcy mają obowiązek zawiadomić sąd o każdej zmianie swego zamieszkania.

§ 2. W razie zaniedbania tego obowiązku doręczenie pisma sądowego w poprzednim zamieszkaniu ma moc prawną.

Art. 148.

Doręczenia dokonywa się w mieszkaniu, w biurze, w lokalu przemysłowym lub handlowym, a w ich braku — tam, gdzie adresata się zastanie.

Art. 149.

Doręczenia szeregowym w czynnej służbie wojskowej, policji państwowej i straży granicznej dokonywa się przez władzę bezpośrednio przełożoną.

Art. 150.

§ 1. W dni niedzielne i ustawowo uznane za święta powszechnie, jako też w porze nocnej doręczać można tylko w wyjątkowych przypadkach, za uprzednim zarządzeniem kierownika sądu.

§ 2. Za porę nocną uważa się czas od godziny dziewiętej wieczorem do godziny siódmej rano.

Art. 151.

§ 1. Jeżeli doręczający nie zastanie adresata w domu, może doręczyć pismo sądowe dorosłemu domownikowi, a gdyby go nie było — sąsiadowi lub dozorczy domu, jeżeli osoby te nie są przeciwnikami adresata w sprawie i podjęły się oddania mu pisma.

§ 2. Dla adresata, którego doręczający nie zastanie w lokalu biurowym, przemysłowym lub handlowym, doręczyć można pismo osobie tamże zatrudnionej.

Art. 152.

Doręczenia korporacjom, stowarzyszeniom, spółkom i zakładom dokonywa się w lokalu biurowym do rąk którejkolwiek z osób uprawnionych do przyjmowania pism, w razie zaś niezastania takiej osoby, komukolwiek z personelu biurowego.

Art. 153.

§ 1. W razie niemożności doręczenia w sposób przewidziany artykułami poprzedzającymi, należy złożyć pismo w urzędzie pocztowym lub gminnym, a zawiadomienie o tem przybić na drzwiach mieszkania, biura, lokalu przemysłowego lub handlowego adresata.

§ 2. W razie odmowy przyjęcia pisma przez adresata lub jego domownika, pozostawia się je w miejscu doręczenia, a gdyby to było niemożliwe,

składa się je — uprzedzając o tem — w urzędzie pocztowym lub gminnym.

Art. 154.

Doręczenia urzędom państwowym lub samorządowym dokonywa się do rąk ustanowionego do odbioru pism funkcjonariusza lub przełożonego urzędu.

Art. 155.

Odbierający pismo stwierdza odbiór i jego datę podpisem własnoręcznym. Jeżeli tego uczynić nie może lub nie chce, doręczający sam oznacza datę doręczenia oraz przyczynę braku podpisu.

Art. 156.

Adresat może odebrać pismo bezpośrednio w sekretarjacie sądu.

Art. 157.

§ 1. Jeżeli stronie nieznaney z miejsca pobytu ma być doręczony pozew lub inne pismo wymagające dokonania czynności procesowej, doręczenie może nastąpić tylko do rąk kuratora ustanowionego do zastępowania nieobecnego; obowiązuje to aż do chwili zgłoszenia się strony lub osoby uprawnionej do jej zastępowania.

§ 2. Przewodniczący ustanowi kuratora na wniosek strony oraz ogłosi o tem przez obwieszczenie publiczne w budynku sądowym i urzędzie gminnym, w sprawach zaś większej wagi nadto w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości, a według uznania także w gazetach.

§ 3. Z chwilą doręczenia kuratorowi, doręczenie uważa się za dokonane. Sąd może jednak skuteczność doręczenia uzależnić od upływu oznaczonego terminu od daty wywieszenia obwieszczenia w budynku sądowym.

§ 4. Koszty połączone z ogłoszeniem oraz z ustanowieniem i czynnościami kuratora ponosi narazie strona, która tego zażądała.

§ 5. Przepis artykułu niniejszego stosuje się również do korporacji, stowarzyszeń, spółek i zakładów, które nie mają przedstawicieli albo których przedstawiciele nieznanani są z miejsca pobytu.

Art. 158.

§ 1. W przypadkach, w których ustanowienie kuratora w myśl artykułu poprzedzającego nie jest wymagane, pismo doręcza się stronie nieznaney z miejsca pobytu przez wywieszenie w budynku sądowym (obwieszczenie publiczne).

§ 2. Z upływem miesiąca od wywieszenia uważa się doręczenie za dokonane.

Art. 159.

Strona, żądająca doręczenia pisma przez wywieszenie w budynku sądowym lub do rąk kuratora, obowiązana jest uprawdopodobnić, że miejsce pobytu przeciwnika jest nieznanne.

Art. 160.

Gdy się okaże, że żądanie ustanowienia kuratora lub wywieszenia pisma było nieuzasadnione, sąd zarządzi doręczenie pisma w sposób właściwy, a w miarę potrzeby zniesie na wniosek strony inte-

resowanej postępowanie, przeprowadzone z udziałem kuratora.

Art. 161.

W toku sprawy adwokaci mogą doręczać sobie nawzajem pisma bezpośrednio za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty.

Art. 162.

Sposób doręczenia pism sądowych osobom, zamieszkałym zagranicą, oraz osobom, pozostającym w służbie dyplomatycznej państw obcych, tudzież osobom u nich mieszkającym, określi rozporządzenie Ministrów Sprawiedliwości i Spraw Zagranicznych.

Art. 163.

Na zarządzenia w przedmiocie doręczenia nie-
ma zażalenia.

Rozdział III.

Posiedzenia sądowe.

Art. 164.

§ 1. Posiedzenie sądowe wyznacza przewodniczący na wniosek strony interesowanej lub z urzędu, a o dacie posiedzenia zawiadamia strony przez wezwanie lub ogłoszenie podczas rozprawy.

§ 2. Stronie, na posiedzeniu nieobecnej, należy w każdym razie doręczyć wezwanie na posiedzenie następne. Wezwanie powinno być doręczone przynajmniej na tydzień przed posiedzeniem; w przypadkach pilnych termin ten może być skrócony.

Art. 165.

§ 1. W wezwaniu na posiedzenie oznacza się: 1) imię, nazwisko i zamieszkanie wezwanego; 2) sąd, miejsce i czas posiedzenia; 3) strony i przedmiot sprawy; 4) cel posiedzenia; 5) skutki niestawiennictwa.

§ 2. W sprawach z obowiązkiem zastępstwem adwokackim należy w pierwszym wezwaniu zamieścić treść przepisów o obowiązkiem zastępstwie i o skutkach niezastosowania się do tych przepisów.

Art. 166.

Posiedzenia sądowe odbywają się w budynku sądowym, a w poszczególnych przypadkach i poza tym budynkiem, jeżeli to ułatwia przeprowadzenie sprawy lub przyczynia się znacznie do zaoszczędzenia kosztów.

Art. 167.

§ 1. Posiedzenia wyznaczone na rozprawy są jawne.

§ 2. Wstęp na salę sądową mają osoby dorosłe i nieuzbrojone, chyba że noszenie broni wynika z obowiązku służbowego.

Art. 168.

§ 1. Sąd z urzędu uchyli jawność całego posiedzenia lub jego części i odbędzie je przy drzwiach zamkniętych, jeżeli jawność zagraża porządkowi publicznemu lub dobrem obyczajom.

§ 2. Sąd może uchylić jawność również na wniosek strony, jeżeli podane przez nią przyczyny

uzna za uzasadnione, lub też jeżeli roztrząsane być mają szczegóły życia rodzinnego.

Art. 169.

Rozprawa dotycząca wniosku o uchylenie jawności odbywa się przy drzwiach zamkniętych. Postanowienie swe sąd ogłasza publicznie. Na postanowienie to niema zażalenia.

Art. 170.

§ 1. Podczas rozprawy, odbywającej się przy drzwiach zamkniętych, mogą być obecne na sali strony, ich pełnomocnicy oraz osoby zaufania, po dwie z każdej strony.

§ 2. Ogłoszenie wyroku odbywa się publicznie.

Art. 171.

§ 1. Przewodniczący otwiera, prowadzi i zamyka posiedzenie, udziela głosu, zadaje stronom, świadkom i biegłym pytania, upoważnia do zadawania pytań i ogłasza orzeczenia sądu.

§ 2. Przewodniczący może odebrać głos stronom, jeżeli go nadużywają, jak również uchylić pytania, zadawane stronom, świadkom lub biegłym, jeżeli je uważa za niewłaściwe lub zbyteczne.

Art. 172.

Sąd nawet mimo zgodnego wniosku stron może odroczyć posiedzenie tylko z ważnej przyczyny.

Art. 173.

Od wyznaczenia i odroczenia posiedzenia niema środka odwoławczego.

Art. 174.

§ 1. Na każdym posiedzeniu sądowym protokółant pod kierunkiem przewodniczącego spisuje protokół.

§ 2. Przy wydawaniu wyroków zaocznych, zamiast protokołu, wystarczy zaznaczenie w aktach, że pozwany nie stawił się na posiedzenie, nie żądał przeprowadzenia rozprawy w swej nieobecności ani też nie złożył żadnych wyjaśnień.

Art. 175.

§ 1. Protokół powinien zawierać:

1) oznaczenie sądu, miejsca i daty posiedzenia, nazwiska sędziów, protokółanta, prokuratora, jeżeli ustawa jego obecności wymaga, stron i obecnych na posiedzeniu zastępców oraz oznaczenie sprawy, tudzież wzmiankę co do jawności rozprawy;

2) przebieg posiedzenia, a w szczególności faktyczne twierdzenia i wnioski stron, wyniki postępowania dowodowego oraz wymienienie zarządzeń i orzeczeń, ogłoszonych na rozprawie; zamiast podania twierdzeń i wniosków, protokół może powołać się na pisma przygotowawcze;

3) okoliczności, wpływające na umorzenie lub rozstrzygnięcie sprawy (ugoda, zrzeczenie się lub uznanie, cofnięcie, zmiana, rozszerzenie lub ograniczenie żądania pozwu);

§ 2. Protokół podpisują przewodniczący i protokółant.

Art. 176.

Na wniosek strony sąd może przybrać na jej koszt przysięgłego stenografa, który niezwłocznie po

zakończeniu rozprawy przełoży stenogram na zwykłe pismo. Przewodniczący włączy stenogram i przekład do protokołu.

Art. 177.

Strony mogą żądać sprostowania lub uzupełnienia protokołu, przyczem od zarządzenia przewodniczącego można odwołać się do sądu, na którego postanowienie niema zażalenia.

Art. 178.

Stronom wolno oświadczenia, wnioski, uzupełnienia i sprostowania zamieścić w załączniku do protokołu. Gdy stronę zastępuje adwokat, przewodniczący może zażądać takiego załącznika.

Art. 179.

Strony mogą w toku posiedzenia wytknąć obrazę przepisów postępowania, żądając wpisania odpowiedniego zastrzeżenia do protokołu. Stronie, która zastrzeżenia nie zgłosiła, nie służy prawo czynienia w tym względzie zarzutów, chyba że pogwałcone zostały istotne przepisy postępowania.

Rozdział IV.

Terminy.

Art. 180.

Bieg terminu, wyznaczonego przez sąd lub przewodniczącego (terminu sądowego), rozpoczyna się od ogłoszenia postanowienia; w przypadku zaś, gdy kodeks przewiduje doręczenie postanowienia stronie z urzędu — od daty doręczenia.

Art. 181.

§ 1. Przy obliczaniu terminu ustawowego lub sądowego, wyznaczonego na dni, nie wlicza się dnia, od którego bieg terminu się rozpoczyna.

§ 2. Terminy, oznaczone na tygodnie, miesiące lub lata, kończą się w dniu, odpowiadającym nazwą lub datą początkowemu dniowi terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było, w ostatnim dniu tegoż miesiąca.

§ 3. Koniec terminu, któryby miał upłynąć w niedzielę lub w dzień ustawowo uznany za święto powszechne, przypada na następny dzień powszedni.

§ 4. Oddanie pisma w polskim urzędzie pocztowym jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu.

Art. 182.

Przewodniczący może z ważnej przyczyny przedłużyć lub skrócić termin sądowy na wniosek, zgłoszony przed upływem terminu, nawet bez wysłuchania strony przeciwnej.

Art. 183.

Niema środka odwoławczego od odmowy skrócenia, od pierwszego przedłużenia i odmowy dalszego przedłużenia terminu.

Rozdział V.

Uchybienie i przywrócenie terminu.

Art. 184.

§ 1. Czynność procesowa, podjęta przez stronę po upływie terminu, nie ma mocy prawnej.

§ 2. Skutek uchybienia terminu następuje sam przez się, chyba że w poszczególnych przypadkach zależy od wniosku strony. W tych przypadkach można dopełnić czynności, która miała być w terminie dokonana, dopóki strona przeciwna nie zgłosiła odpowiedniego wniosku, a w razie zgłoszenia go, dopóki sąd nie zamknął co do tego wniosku rozprawy.

Art. 185.

§ 1. Jeżeli strona nie dokonała w terminie czynności procesowej bez swej winy, sąd na jej wniosek postanowi przywrócenie terminu.

§ 2. Przywrócenie nie jest dopuszczalne, jeżeli uchybienie terminu nie pociąga za sobą ujemnych dla strony skutków procesowych.

Art. 186.

§ 1. Pismo z wnioskiem o przywrócenie terminu powinno być wniesione do sądu, w którym czynność miała być dokonana, w ciągu tygodnia od czasu ustania przyczyny uchybienia terminu.

§ 2. W piśmie tem należy uprawdopodobnić okoliczności, uzasadniające wniosek.

§ 3. Równocześnie z wnioskiem strona powinna dopełnić czynności procesowej.

Art. 187.

§ 1. Spóźniony lub z ustawy niedopuszczalny wniosek o przywrócenie terminu sąd odrzuci bez rozprawy. Wniosek nieodrzucony sąd rozstrzygnie po przeprowadzeniu rozprawy. W razie uwzględnienia wniosku, sąd może natychmiast przystąpić do rozpoznania sprawy.

§ 2. Na przywrócenie terminu niema zażalenia.

Art. 188.

§ 1. Zgłoszenie wniosku o przywrócenie nie wstrzymuje postępowania w samej sprawie, ani wykonania orzeczenia, chyba że sąd, stosownie do okoliczności, wstrzyma postępowanie lub wykonanie orzeczenia.

§ 2. Od postanowienia sądu niema środka odwoławczego.

Art. 189.

Strona, żądająca przywrócenia, ponosi koszty postępowania w przedmiocie przywrócenia.

Rozdział VI.

Zawieszenie postępowania.

Art. 190.

§ 1. Sąd zawiesza postępowanie:

1) w razie śmierci strony lub zastępcy ustawowego, w razie utraty przez nich zdolności procesowej, jak również w razie utraty przez zastępcę ustawowego tego przymiotu;

2) w sprawie, w której obowiązuje zastępstwo adwokackie — w razie śmierci adwokata, będącego pełnomocnikiem procesowym, albo utraty przezeń zdolności procesowej lub ustąpienia z adwokatury;

3) w razie zaprzestania czynności przez sąd wskutek wojny lub innych przeszkód.

§ 2. Zawieszenie ma moc prawną od chwili powyższych zdarzeń.

Art. 191.

Zdarzenia, wskazane w punktach 1 i 2 artykułu poprzedzającego, nie wstrzymują wydania orzeczenia, jeżeli zaszły po zamknięciu rozprawy.

Art. 192.

§ 1. W razie śmierci strony, strona przeciwna lub współuczestnik sporu żądać mogą wezwania wskazanych przez siebie osób, jako następców prawnych zmarłego. Po wezwaniu tych osób na rozprawę, sąd postanowi podjęcie dalszego postępowania, jeżeli ich przymiot następców prawnych będzie udowodniony.

§ 2. Jeżeli jednak ten ich przymiot nie będzie udowodniony, sąd na wniosek strony interesowanej ustanowi kuratora, poczem po wysłuchaniu go poweźmie, stosownie do okoliczności, postanowienie co do podjęcia dalszego postępowania.

Art. 193.

W razie utraty zdolności procesowej przez stronę lub zastępcę ustawowego, tudzież w razie jego śmierci lub utraty przezeń tego przymiotu, strona przeciwna lub współuczestnik sporu mogą żądać we właściwej drodze ustanowienia zastępcy ustawowego dla strony i wezwania go do wstąpienia do sprawy, poczem na posiedzeniu niejawnem sąd wydaje postanowienie o podjęciu dalszego postępowania.

Art. 194.

§ 1. W przypadkach zawieszenia postępowania ze względu na osobę adwokata sąd określi stronie termin do ustanowienia innego adwokata, a po bezskutecznym upływie terminu postanowi na posiedzeniu niejawnem podjęcie dalszego postępowania.

§ 2. W sprawie, w której nie obowiązuje zastępstwo adwokackie, postępowanie w razie śmierci pełnomocnika procesowego może toczyć się dalej dopiero po wezwaniu strony niestawającej. Wezwanie dorecza się stronie w miejscu jej rzeczywistego zamieszkania.

Art. 195.

Sąd zawiesi postępowanie, gdy stronie ogłoszono upadłość, a spór dotyczy przedmiotu, należącego do masy. Postępowanie może być podjęte dopiero po wezwaniu zarządcy masy upadłości.

Art. 196.

Sąd zawiesi również postępowanie, jeżeli strona lub jej zastępca ustawowy pełni służbę wojskową w czasie wojny lub też znajduje się w miejscowości, pozbawionej wskutek nadzwyczajnych wydarzeń komunikacji z siedzibą sądu.

Art. 197.

§ 1. Sąd może również zawiesić postępowanie w następujących przypadkach:

1) jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego procesu;

2) jeżeli osoba trzecia zapozwała obie strony o ten sam przedmiot sporu (interwencja główna);

3) jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od uprzedniego orzeczenia władzy administracyjnej;

4) jeżeli ujawni się czyn, którego ustalenie w drodze karnej lub dyscyplinarnej mogłoby wywrzeć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy cywilnej.

§ 2. Na odmowę zawieszenia niema zażalenia.

Art. 198.

§ 1. W przypadkach artykułu poprzedzającego zawieszenie postępowania trwa aż do czasu uprawomocnienia się orzeczenia sądowego lub administracyjnego. Sąd może jednak i przedtem stosownie do okoliczności podjąć dalsze postępowanie.

§ 2. Jeżeli postępowanie karne, dyscyplinarne lub administracyjne nie jest jeszcze rozpoczęte, a jego rozpoczęcie zależy od wniosku strony, sąd zakreśli jej termin do wszczęcia postępowania, a w innych przypadkach może zwrócić się o to do właściwej władzy.

Art. 199.

Sąd postanowi podjęcie dalszego postępowania, gdy ustanie przyczyna zawieszenia.

Art. 200.

We wszystkich wyżej przewidzianych przypadkach zawieszenia terminy nie biegną i zaczynają biec od początku dopiero z podjęciem postępowania. Terminy sądowe w miarę potrzeby będą wyznaczone na nowo.

Art. 201.

§ 1. Sąd zawiesza również postępowanie na zgodny wniosek obu stron. W tym przypadku dalsze postępowanie może być na wniosek którejkolwiek ze stron podjęte dopiero po upływie czasu przez nie oznaczonego, nie wcześniej jednak jak z upływem trzech miesięcy od chwili zgłoszenia wniosku o zawieszenie.

§ 2. Zawieszenie z takim samym skutkiem następuje w razie niestawiennictwa obu stron na rozprawie, o ile kodeks w przypadkach szczególnych inaczej nie stanowi, jak również w przypadku niestawiennictwa powoda, który nie żądał rozpoznania sprawy w swej nieobecności, pozwany zaś nie zgłosił wniosku o rozpoznanie sprawy.

Art. 202.

Zawieszenie, przewidziane w artykule poprzedzającym, wstrzymuje bieg terminów sądowych, które dopiero z podjęciem postępowania bieżą dalej. Bieg terminów ustawowych nie ulega wstrzymaniu.

Art. 203.

Sąd, zawieszając postępowanie, może również na wniosek powoda zarządzić zabezpieczenie powództwa.

Art. 204.

§ 1. Sąd umorzy postępowanie, zawieszane na zgodny wniosek stron lub wskutek ich niestawiennictwa, jeżeli wniosek o podjęcie postępowania nie został zgłoszony w ciągu lat trzech od daty postanowienia o zawieszeniu.

§ 2. Umorzenie postępowania w pierwszej instancji nie pozbawia powoda prawa wytoczenia ponownego powództwa, jednak poprzedni pozew nie przerywa przedawnienia. Umorzenie postępowania w instancji apelacyjnej powoduje uprawomocnienie się wyroku pierwszej instancji.

§ 3. Z umorzeniem postępowania umarzają się także koszty obu stron w danej instancji.

Art. 205.

§ 1. Postanowienie o zawieszeniu, podjęciu i umorzeniu postępowania może zapaść bez rozprawy.

§ 2. Na postanowienie o podjęciu dalszego postępowania niema zażalenia.

Dział II.

Postępowanie przed sądem okręgowym.

Rozdział I.

Pozew.

Art. 206.

§ 1. Pozew powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego, a nadto zawierać:

1) dokładnie określone żądanie, a w sprawach o roszczenia majątkowe także oznaczenie wartości przedmiotu sporu;

2) przytoczenie okoliczności faktycznych, uzasadniających żądanie, a w miarę potrzeby, uzasadniających również właściwość sądu.

§ 2. Ponadto pozew może zawierać wnioski o zabezpieczenie powództwa, o nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności, o przeprowadzenie rozprawy w nieobecności powoda, o wydanie wyroku zaocznego i o rozpoznanie sprawy przez wydział handlowy.

Art. 207.

W pozwie można również zgłosić wnioski:

1) o zawezwanie na rozprawę wskazanych przez powoda świadków i biegłych;

2) o polecenie pozwanemu dostarczenia na rozprawę będącego w jego posiadaniu a potrzebnego do przeprowadzenia dowodu, dokumentu lub przedmiotu oględzin;

3) o zażądanie na rozprawę dowodów, znajdujących się u władz, w urzędach i u osób trzecich.

Art. 208.

Powód może dochodzić jednym pozwem kilku roszczeń przeciwko temu samemu pozwanemu, jeżeli nadają się do tego samego trybu postępowania oraz jeżeli sąd jest właściwy ze względu na ogólną wartość roszczeń, a nadto gdy roszczenia są różnego rodzaju, o tyle tylko, o ile sąd nie jest niewłaściwy dla któregośkolwiek z tych roszczeń w myśl przepisów o właściwości bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Art. 209.

Pozew o wydanie lub odebranie przedmiotu dzierżawy w terminie, w którym dzierżawa wygasa, można wnieść do sądu jeszcze przed tym terminem.

Art. 210.

Z chwilą doręczenia pozwu, powstają następujące skutki procesowe:

1) powód nie może wytoczyć w toku sprawy powództwa przeciwko pozwanemu o to samo roszczenie w tym samym lub w innym sądzie;

2) pozwany może wytoczyć powództwo wzajemne przeciwko powodowi w odpowiedzi na pozew, a jeżeli odpowiadzi nie wniósł — nie później jak na pierwszej rozprawie albo w sprzeciwie od wyroku zaocznego;

3) zbycie w toku sprawy rzeczy lub roszczenia, objętych sporem, nie ma wpływu na dalszy bieg sprawy; jednak nabywca nie może wejść na miejsce zbywcy bez zezwolenia strony przeciwnej.

Art. 211.

§ 1. Zmiana powództwa jest dopuszczalna, jeżeli nie wpływa na właściwość, a nadto, po doręczeniu pozwu wtedy tylko, gdy pozwany na nią się zgodzi lub gdy bez zastrzeżeń podejmie obronę w zakresie zmienionego powództwa, albo gdy sąd uzna, że zmiana nie utrudni pozwanemu obrony.

§ 2. Gdy powód występuje w toku sprawy z nowym roszczeniem, skutki, przewidziane artykułem poprzedzającym, rozpoczynają się z chwilą, w której roszczenie to powód zgłosił podczas rozprawy w obecności pozwanego.

Art. 212.

Nie stanowi zmiany powództwa, jeżeli, nie zmieniając jego podstawy, powód żądanie bądź ogranicza, bądź w zakresie właściwości sądu rozszerza, lub gdy zamiast pierwotnego przedmiotu sporu skutkiem zmienionych okoliczności żąda jego wartości lub innego przedmiotu.

Art. 213.

§ 1. Sąd odrzuci pozew w razie niedopuszczalności drogi procesu cywilnego, w razie niewłaściwości sądu, tudzież, gdy z treści pozwu wynika, że sprawa już się toczy między temi samymi stronami o to samo roszczenie, lub że została osądzona; w braku zaś zdolności procesowej powoda, braku ustawowego jego zastępstwa lub upoważnienia zastępcy do prowadzenia sprawy—wówczas, gdy brak nie będzie uzupełniony zgodnie z przepisami niniejszego kodeksu.

§ 2. Postanowienie sądu może zapaść na posiedzeniu niejawnem.

Art. 214.

W razie odrzucenia pozwu z powodu niewłaściwości sądu, powód może wnieść pozew odrzucony do sądu właściwego w ciągu tygodnia od uprawomocnienia się postanowienia odrzucającego. Wówczas skutki poprzedniego wniesienia pozostają w mocy.

Art. 215.

§ 1. Pozew może być cofnięty bez zezwolenia pozwanego aż do rozpoczęcia rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest zrzeczenie się roszczenia — aż do wydania wyroku.

§ 2. Pozew cofnięty uważa się za niebyły; jednak powód zwróci pozwanemu na jego żądanie koszty, o ile sąd już przedtem nie orzekł prawomocnie o obowiązku uiszczenia ich przez pozwanego. W razie cofnięcia pozwu poza rozprawą, przewodniczący odwoła wyznaczoną rozprawę i o cofnięciu zawiadomi pozwanego, który może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi spis kosztów.

Art. 216.

§ 1. Powództwo wzajemne jest dopuszczalne, jeżeli roszczenie wzajemne pozwanego jest w związku z roszczeniem powoda lub nadaje się do potrącenia.

§ 2. Pozew wzajemny wnosi się do sądu pozwu głównego, choćby sąd okręgowy nie był dla powództwa wzajemnego właściwy. Oba powództwa ulegają łącznemu rozpoznaniu.

§ 3. Przepisy dotyczące pozwu stosuje się i do pozwu wzajemnego.

Rozdział II.

Sprawy handlowe.

Art. 217.

§ 1. Pozew, wniesiony do sądu okręgowego, kieruje się do wydziału handlowego, jeżeli powód tak oznaczy w pozwie.

§ 2. Jeżeli jednak przewodniczący wydziału handlowego uzna, że sprawa nie jest handlowa, skieruje ją do wydziału cywilnego.

§ 3. Przekazanie może nastąpić również na mocy postanowienia wydziału handlowego w toku sprawy, aż do zamknięcia rozprawy.

Art. 218.

Pozwany może zgłosić wniosek o przekazanie wydziałowi handlowemu sprawy wniesionej lub skierowanej do wydziału cywilnego. Wniosek taki pozwany może zgłosić w odpowiedzi na pozew, a jeżeli odpowiedzi nie wniósł — nie później jak na pierwszej rozprawie albo w sprzeciwie od wyroku zaocznego.

Art. 219.

W wydziale, któremu sprawa postanowieniem sądu została przekazana do rozpoznania, nie można żądać powrotnego jej przekazania innemu wydziałowi.

Art. 220.

Przepisy niniejszego rozdziału mają odpowiednie zastosowanie do powództwa wzajemnego.

Rozdział III.

Rozprawa.

Art. 221.

§ 1. Przewodniczący wyznaczy termin rozprawy równocześnie z zarządzeniem doręczenia pozwu i stosownie do potrzeby wyznaczy sędziego sprawozdawcę.

§ 2. Termin powinien być tak wyznaczony, aby między doręczeniem wezwania a dniem rozprawy upłynął przynajmniej tydzień, a w sprawach handlowych — przynajmniej dni trzy.

Art. 222.

§ 1. Pozwany może przed pierwszą rozprawą wnieść odpowiedź na pozew.

§ 2. W sprawach zawiłych i w sprawach rachunkowych przewodniczący może przed rozprawą zarządzić wniesienie odpowiedzi na pozew lub także wymianę przez strony dalszych pism przygotowawczych, przyczem oznaczy porządek składania

pism, termin, w którym pisma złożyć należy, i okoliczności, które mają być wyjaśnione. W toku rozprawy wymianę pism może zarządzić sąd.

Art. 223.

§ 1. Przewodniczący może, stosownie do okoliczności, przed rozprawą wydać na podstawie pozwu i pism przygotowawczych następujące zarządzenia:

1) wezwać strony do stawienia się na rozprawę osobiście lub przez pełnomocnika, polecić przedstawienie dokumentów, przedmiotów oględzin, ksiąg, planów i t. d.;

2) zażądać na rozprawę od władz, urzędów i osób zaufania publicznego znajdujących się u nich dowodów, jeżeli strona sama dowodów tych otrzymać nie może;

3) wezwać na rozprawę wskazanych przez strony świadków i zażądać od nich dostarczenia dokumentów, potrzebnych do wyjaśnienia zeznań;

4) wezwać na rozprawę osoby, powołane zgodnie przez strony na bieśłych.

§ 2. Przewodniczący może ponadto, w razie koniecznej potrzeby, zarządzić oględziny jeszcze przed rozprawą.

Art. 224.

Każda ze stron może w piśmie procesowym żądać przeprowadzenia rozprawy w jej nieobecności.

Art. 225.

§ 1. Rozprawa odbywa się w ten sposób, że po wywołaniu sprawy strony — naprzód powód, a potem pozwany — zgłaszają ustnie swe żądania i wnioski, przedstawiają okoliczności faktyczne i dowody na ich poparcie, jako też zasady prawne.

§ 2. Ponadto rozprawa obejmuje — stosownie do okoliczności — wyjaśnienia stron stawających osobiście, postępowanie dowodowe i rozstrząsanie jego wyników.

Art. 226.

Gdy zachodzi potrzeba przedstawienia stanu sprawy na podstawie akt, uczyni to przewodniczący lub wyznaczony sędzia sprawozdawca.

Art. 227.

Przewodniczący, nie dopuszczając do rozwlekości i zbaczania od przedmiotu, powinien dążyć do tego, ażeby rozprawa wszechstronnie wyświetliła punkty sporne i aby, w miarę możliwości, mogła być ukończona bez odroczenia.

Art. 228.

Rozprawa ulega odroczeniu, jeżeli sąd stwierdzi nieprawidłowość w doręczeniu stronie wezwania, tudzież jeżeli nieobecność strony jest wywołana wydarzeniem żywiołowym lub inną znaną sądowi przeszkodą, której nie można przewyciężyć.

Art. 229.

Jeżeli powód w nieobecności pozwanego rozszerza lub zmienia żądanie pozwu albo zamiast pierwotnego przedmiotu sporu żąda jego wartości lub innego przedmiotu, winien uczynić to na piśmie, a wówczas rozprawa ulegnie odroczeniu i pismo będzie doręczone pozwanemu.

Art. 230.

Sąd może celem dokładniejszego wyjaśnienia przedstawionego stanu sprawy zarządzić stawienie się stron lub jednej z nich osobiście albo przez pełnomocnika.

Art. 231.

§ 1. Strona może aż do zamknięcia rozprawy przyłączać okoliczności faktyczne i dowody na uzasadnienie swych wniosków lub dla odparcia twierdzeń i wniosków strony przeciwnej, z zastrzeżeniem niekorzystnych skutków, jakie według przepisów kodeksu mogą dla niej wyniknąć z powodu działania na zwłokę lub niezastosowania się do zarządzeń przewodniczącego i postanowień sądu.

§ 2. Sąd odrzuci środki dowodowe, jeżeli okoliczności sporne zostały już dostatecznie wyjaśnione lub jeżeli strona powołuje dowody jedynie dla zwłoki.

Art. 232.

§ 1. Sąd może zarządzić oddzielną rozprawę co do pozwu głównego i wzajemnego, jako też co do jednego lub kilku roszczeń, połączonych w jednym pozwie, czy to głównym, czy wzajemnym.

§ 2. Sąd może również zarządzić oddzielną rozprawę co do roszczenia, jakie pozwany przeciwstawia do potrącenia, jeżeli nie ma ono związku z roszczeniem pozwu głównego.

Art. 233.

Sąd może zarządzić łączną rozprawę i wydać łączne orzeczenie w toczących się przed nim sprawach, jeżeli są one z sobą w związku lub mogły być objęte jednym pozwem.

Art. 234.

Sąd może ograniczyć rozprawę przedewszystkiem do zarzutów formalnych lub pytań wstępnych.

Art. 235.

Zarzut niewłaściwości sądu i zarzut, że rozstrzygnięcie sprawy należy do sądu polubownego, pozwany powinien zgłosić i należyte uzasadnić przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, pod utratą prawa korzystania z tych zarzutów w dalszym postępowaniu.

Art. 236.

W każdym stanie sprawy sąd bierze z urzędu pod rozwagę: niedopuszczalność drogi procesu cywilnego; niewłaściwość sądu, opierającą się na tem, iż sąd nie mógłby być właściwy nawet na podstawie umowy stron; brak zdolności procesowej i należytego zastępstwa lub upoważnienia do prowadzenia sprawy; istnienie sporu sądowego o to samo roszczenie między temi samemi stronami; powagę rzeczy osądzonej.

Art. 237.

Pozwany nie może odmówić wdania się w spór co do istoty sprawy, chociaż wniósł zarzuty formalne. Odrzucając zarzuty niedopuszczalności drogi procesu cywilnego, niewłaściwości sądu albo zarzut, że rozstrzygnięcie sprawy należy do sądu polubownego, sąd wyda oddzielne postanowienie i może wstrzymać dalsze rozpoznanie sprawy aż do prawomocnego rozstrzygnięcia tych zarzutów. W razie od-

rzucenia innych zarzutów formalnych sąd przystąpi do rozpoznania istoty sprawy i rozstrzygnięcie co do nich zamieści w wyroku.

Art. 238.

Jeżeli sąd uzna swoją niewłaściwość, przekazuje sprawę na wniosek powoda sądowi przezeń wskazanemu, chyba że sąd ten jest oczywiście niewłaściwy.

Art. 239.

Przewodniczący powinien we właściwej chwili, jeżeli to uważa za możliwe, skłaniać strony do pojednania. Osnowa ugody, zawartej przed sądem, powinna być wciągnięta do protokołu rozprawy i stwierdzona podpisami stron, a w razie niemożności podpisania — przez sąd.

Art. 240.

§ 1. Przewodniczący zamyka rozprawę, gdy sąd uzna sprawę za dostatecznie wyjaśnioną.

§ 2. Można zamknąć rozprawę również w przypadku, gdy ma być przeprowadzony jeszcze dowód przez sędziego wyznaczonego lub przez inny sąd, albo też, gdy ma być przeprowadzony dowód z aktów lub wyjaśnień władz, a rozprawę co do tych dowodów sąd uzna za zbyteczną.

Art. 241.

Sąd może zamkniętą rozprawę otworzyć na nowo, jeżeli potrzebne są jeszcze dodatkowe wyjaśnienia stron lub dodatkowe dowody.

Art. 242.

Od zarządzeń przewodniczącego w toku rozprawy strony mogą odwołać się do sądu, na którego postanowienie niema zażalenia.

Dział III.

Dowody.

Rozdział I.

O dowodzie w ogólności.

Art. 243.

Przedmiotem dowodu są fakty sporne, mające dla sprawy istotne znaczenie.

Art. 244.

Sąd może dopuścić dowód nawet niepowołany przez strony, jeżeli o nim powziął wiadomość z oświadczeń stron lub z akt sprawy i jeżeli w szczególnych przypadkach kodeks nie zawiera odmiennego postanowienia.

Art. 245.

§ 1. Fakty powszechnie znane nie wymagają dowodu. Sąd bierze je pod uwagę nawet bez powołania się stron.

§ 2. To samo dotyczy faktów, znanych sądowi urzędownie, wszakże sąd powinien przy rozprawie zwrócić na nie uwagę stron.

Art. 246.

§ 1. Nie wymagają również dowodu fakty, przyznane w przewodzie sądowym przez stronę przeciwną na piśmie lub ustnie.

§ 2. Gdy strona nie wypowie się co do faktów przytoczonych przez stronę przeciwną, sąd, uwzględniając wyniki całej rozprawy, może uznać fakty te za przyznane.

Art. 247.

Jeżeli przyznanie połączone jest z zastrzeżeniami lub z twierdzeniami dodatkowymi albo zostało odwołane, sąd ocenia jego znaczenie z uwzględnieniem okoliczności danego przypadku.

Art. 248.

Sąd ocenia znaczenie przyznania pozasądowego w związku z całością stanu faktycznego sprawy.

Art. 249.

Ustalenia faktyczne mogą być oparte także na okolicznościach bezspornych lub udowodnionych, gdy okoliczności te, wzięte pojedynczo lub łącznie, usprawiedliwiają wniosek o prawdziwości pewnego, istotnego dla sprawy faktu (domniemanie faktyczne).

Art. 250.

§ 1. Sąd według własnego przekonania na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału ocenia wiarygodność i moc dowodów.

§ 2. Sąd oceni na tej samej podstawie, jakie nadać znaczenie odmowie przedstawienia dowodu lub przeszkodom, stawianym w jego przeprowadzeniu wbrew postanowieniu sądu.

Art. 251.

Przepis artykułu poprzedzającego nie ma zastosowania do domniemań ustanowionych przez prawo (domniemań prawnych), jednak zachowuje moc przy ocenie dowodu przeciwnego, ilekroć prawo dowodu takiego nie wyłącza.

Rozdział II.

Postępowanie dowodowe.

Oddział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 252.

§ 1. Postępowanie dowodowe odbywa się w zasadzie przed sądem orzekającym. Gdyby to nie było możliwe z powodu natury dowodu, bądź gdyby to było połączone z poważnymi niedogodnościami, lub też spowodowało znaczne koszty w stosunku do przedmiotu sporu — sąd orzekający zleci przeprowadzenie dowodu jednemu ze swych sędziów (sędzia wyznaczony), lub sądowi grodzkiemu (sąd wezwany).

§ 2. Przeprowadzenie dowodu zagranicą, możliwe z zachowaniem przepisów niniejszego kodeksu, sąd orzekający zarządzi w drodze właściwej.

Art. 253.

§ 1. W postanowieniu o przeprowadzeniu dowodu sąd oznaczy fakty podlegające stwierdzeniu, środek dowodowy i — stosownie do okoliczności — sędziego lub sąd, przez który dowód ma być przeprowadzony, a nadto, o ile to jest możliwe, czas i miejsce przeprowadzenia dowodu. Wyznaczając

sędziego, sąd może mu pozostawić oznaczenie terminu.

§ 2. Na dopuszczenie lub odmowę dopuszczenia dowodu niema zażalenia.

Art. 254.

§ 1. Jeżeli czas i miejsce przeprowadzenia dowodu nie są wskazane w postanowieniu, strony będą o nich osobno zawiadomione.

§ 2. Nieprzybycie stron na termin, wyznaczony do przeprowadzenia dowodu, nie wstrzymuje czynności sądowej, chyba że obecność stron lub jednej z nich okaże się, stosownie do okoliczności, konieczną.

Art. 255.

§ 1. Protokół, zawierający przebieg postępowania dowodowego, podpisują oprócz sędziego i protokolanta także osoby przesłuchane i strony obecne.

§ 2. Odmowę lub niemożność podpisania stwierdza się w protokole.

Art. 256.

§ 1. Sędzia wyznaczony i sąd wezwany mają w zakresie postępowania dowodowego prawa przewodniczącego i prawa sądu orzekającego.

§ 2. Nieprawidłowości w ich czynnościach strony mogą wytknąć nie później, jak na najbliższej rozprawie przed sądem orzekającym.

Art. 257.

Sąd orzekający może zarządzić powtórzenie lub uzupełnienie postępowania dowodowego.

Art. 258.

§ 1. Na koszty przeprowadzenia dowodu obowiązana jest początkowo złożyć zaliczkę strona, która powołała się na dowód; jeżeli zaś obie powołały ten sam dowód, lub sąd z urzędu dowód zarządził, wówczas należną kwotę powinny złożyć obie strony w równych częściach lub w innym stosunku według uznania sądu.

§ 2. Sąd oznaczy zaliczkę i termin jej złożenia.

Art. 259.

§ 1. Sąd nie jest związany swem postanowieniem dowodowym. Może je stosownie do okoliczności uchylić, uzupełnić lub zmienić.

§ 2. Sąd może bez rozprawy zmienić lub uzupełnić swe postanowienie, o ile chodzi o nowe fakty — za zgodą stron, o ile zaś chodzi o przesłuchanie nowych świadków — na wniosek choćby jednej strony.

§ 3. Sędzia wyznaczony i sąd wezwany mogą uzupełnić na wniosek strony postanowienie sądu orzekającego przez przesłuchanie nowych świadków na fakty, wskazane w tem postanowieniu.

Art. 260.

§ 1. Jeżeli przeprowadzenie dowodu napotyka przeszkody, mogące trwać czas nieokreślony, albo jeżeli dowód ma być przeprowadzony zagranicą, sąd może na wniosek jednej ze stron oznaczyć termin do przeprowadzenia dowodu. Jeżeli w terminie dowodu nie przeprowadzono, sprawa toczyć się będzie dalej bez tego dowodu.

§ 2. Po upływie określonego terminu, dowód ten może być jeszcze przeprowadzony tylko wówczas, jeżeli postępowanie przez to się nie przeciągnie.

Art. 261.

Zachowanie szczegółowych przepisów o postępowaniu dowodowym nie jest konieczne, ilekroć ustawy przewidują uprawdopodobnienie zamiast dowodu.

Oddział 2.

Dokumenty.

Art. 262.

Dokumenty, sporządzone przez władze, urzędy i osoby zaufania publicznego w zakresie ich działania, stanowią dowód tego, co uczestniczące w czynności osoby oświadczyły lub co zostało urzędownie zaświadczone.

Art. 263.

Dokumenty publiczne, sporządzone przez władze lub urzędy państw obcych, powinny być w razie sporu co do ich autentyczności uwierzytelnione przez właściwego posła lub konsula polskiego zagranicą albo przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych, o ile traktaty nie stanowią inaczej.

Art. 264.

Dokument prywatny stanowi dowód tego, że zawarte w nim oświadczenie pochodzi od osoby, która go podpisała.

Art. 265.

Dowód przeciwny co do oświadczeń, złożonych w dokumencie publicznym lub prywatnym, nie jest wyłączony, jednak pomiędzy uczestnikami czynności stwierdzonej dokumentem dowód ze świadków nie będzie dopuszczony przeciwko osnowie lub ponad osnowę dokumentu.

Art. 266.

Dowód z dokumentu nie może być dopuszczony, jeżeli obie strony temu się sprzeciwiają.

Art. 267.

Dokument, przedstawiony przez jedną ze stron, może służyć jako dowód na korzyść przeciwnika, choćby strona, która dokument przedstawiła, zrzekła się go następnie.

Art. 268.

§ 1. Strona, powołująca się na dokument, powinna go złożyć sądowi w oryginale, chyba że strona przeciwna poprzestanie na odpisie, a sąd nie żąda oryginału.

§ 2. Jeżeli tylko część dokumentu ma związek ze sprawą, sąd po przejrzeniu go może okazać stronie przeciwnej tylko odpowiednie ustępy z dokumentu.

Art. 269.

§ 1. Każda strona na żądanie drugiej lub sądu, obowiązana jest przedstawić znajdujący się w jej posiadaniu dokument, stanowiący dowód okoliczności spornej między stronami.

§ 2. Stronie wolno odmówić przedstawienia dokumentu, jeżeli ujawnienie jego treści może nara-

zić ją samą lub jej bliskich, wskazanych w przepisie o prawie świadka do odmowy zeznań, na odpowiedzialność karną lub hańbę, albo pociągnąć za sobą wykroczenie przeciwko tajemnicy urzędowej lub istotnej tajemnicy zawodowej. Wszelako i w tych przypadkach stronie nie wolno odmówić przedstawienia dokumentu, jeżeli obowiązana jest do tego z mocy prawa prywatnego lub gdy dokument wystawiony jest we wspólnym interesie obu stron.

Art. 270.

Sąd może—stosownie do okoliczności—uznać twierdzenie strony co do treści dokumentu za prawdziwe, jeżeli strona przeciwna bezpodstawnie odmawia przedstawienia dokumentu, który znajduje się w jej posiadaniu, lub który w myśl przepisów prawa posiadać powinna, albo gdy dokument został przez nią ukryty lub zniszczony.

Art. 271.

§ 1. Jeżeli dokument znajduje się w aktach władzy, urzędu lub osoby zaufania publicznego, wystarczy przedstawienie uwierzytelnionego przez nie odpisu lub wyciągu z dokumentu.

§ 2. Gdy sąd uzna za konieczne przejrzanie oryginału dokumentu, może zarządzić dostarczenie tegoż na rozprawę albo przejrzanie go na miejscu przez sędziego lub przez cały skład sądu.

Art. 272.

Osoba trzecia, na wniosek strony, ma obowiązek przedstawić w oznaczonym przez sąd terminie znajdujący się w jej posiadaniu dokument na dowód okoliczności spornej między stronami, jeżeli dokument ten należy do stron lub należy do jednej z nich i osoby trzeciej albo stanowi korespondencję, będącą w związku z działalnością tej osoby w charakterze pełnomocnika, komisanta, agenta lub pośrednika w stosunku do którejkolwiek ze stron.

Art. 273.

Sąd stosownie do okoliczności, po wysłuchaniu osoby trzeciej, postanowi albo oddalić wniosek strony, albo nakazać osobie trzeciej przedstawienie dokumentu, albo wyznaczyć stronie termin do wytoczenia przeciwko osobie trzeciej powództwa o wydanie dokumentu, gdy orzeczenie o obowiązku wydania zależy od uprzedniego ustalenia spornych okoliczności. W ostatnim przypadku sąd może zawiesić postępowanie.

Art. 274.

Strona, żądająca od przeciwnika lub od osoby trzeciej przedstawienia dokumentu, powinna szczegółowo oznaczyć ten dokument i w razie potrzeby uprawdopodobnić, że dokument znajduje się w ich posiadaniu.

Art. 275.

§ 1. W sprawach, dotyczących przedsiębiorstwa handlowego lub przemysłowego, w razie powołania się jednej ze stron na księgi i dokumenty przedsiębiorstwa, księgi te i dokumenty powinny być przedstawione sądowi, jeżeli sąd uzna wyciąg z nich za niewystarczający.

§ 2. Gdy zachodzi istotna trudność w dostarczeniu ksiąg do sądu, sąd może przejrzeć je na miej-

scu lub zlecić sędziemu ich przejrzanie i poczynienie niezbędnych wyciągów.

Art. 276.

Jeżeli strona zaprzecza prawdziwości dokumentu, przedstawionego przez stronę drugą albo zarzuca niezgodność z prawdą urzędowych zaświadczeń zawartych w dokumencie publicznym, obowiązana jest fałsz udowodnić. Jeżeli jednak spór dotyczy prawdziwości dokumentu prywatnego, pochodzącego od innej osoby, a nie od strony zaprzeczającej, prawdziwość dokumentu udowodnić powinna strona, która chce z niego skorzystać.

Art. 277.

Falszu dowodzić można wszelkimi środkami dowodowymi. W szczególności badanie prawdziwości dokumentu odbywa się przez porównanie z udziałem lub bez udziału biegłych charakteru pisma na zakwestjonowanym dokumencie z charakterem pisma tej samej osoby lub innych dokumentach, niewątpliwie prawdziwych; w razie potrzeby, sąd może też wziąć pod uwagę charakter pisma strony, ustalony w obecności sądu przez podyktowanie jej szeregu wyrazów.

Art. 278.

Strona, która fałsz lekkomyślnie zarzuciła, ulegnie karze grzywny do tysiąca złotych. Grzywna może być zwiększona do wysokości 1/10 części wartości rzeczy lub sumy poszukiwanej z dokumentu, jeżeli wartość lub suma przewyższa tysiąc złotych, a sąd uzna, że zarzut był uczyniony w złej wierze. Wymierzając grzywnę sąd orzekać równocześnie, na wypadek niemożności jej ściągnięcia, karę zastępczego aresztu według swego uznania, jednak nie ponad dwa miesiące.

Art. 279.

Sąd może zażądać, aby dokument w języku obcym był przełożony przez tłumacza przysięgłego.

Art. 280.

Sąd oceni na podstawie okoliczności poszczególnego przypadku, czy i o ile dokument zachowuje moc dowodową pomimo przekreśleń, podskrobań lub innych uszkodzeń.

Oddział 3.

Zeznania świadków.

Art. 281.

Dowód ze świadków może być dopuszczony tylko wówczas, jeżeli strona dokładnie oznaczyła fakty, które mają być zeznaniami stwierdzone i wskazała świadków tak, aby wezwanie ich do sądu było możliwe.

Art. 282.

Dowód ze świadków nie może być dopuszczony, jeżeli obie strony temu się sprzeciwiają.

Art. 283.

Dowód ze świadków jest dopuszczalny nawet w przypadkach, gdy prawo wymaga dowodu na piśmie, jeżeli dokument został zagubiony, zniszczony lub zabrany posiadaczowi, albo z powodu okoliczności szczególnych nie mógł być sporządzony.

Art. 284.

Świadcami nie mogą być:

- 1) osoby, niezdolne do spostrzegania lub do komunikowania swych spostrzeżeń;
- 2) duchowni co do faktów, powierzonych im na spowiedzi lub pod tajemnicą duchowną;
- 3) wojskowi i urzędnicy publiczni, nie zwolnieni od zachowania tajemnicy urzędowej, o ileby zeznanie ich miało być połączone z jej naruszeniem.

Art. 285.

§ 1. Nikt nie ma prawa odmówić zeznań w charakterze świadka, z wyjątkiem małżonków stron, ich wstępnych, zstępnych i rodzeństwa, powinowatych w tym samym stopniu oraz osób, pozostających ze stronami w stosunku przysposobienia, chyba że chodzi o udowodnienie praw stanu. Prawo odmowy zeznań ze strony małżonków i powinowatych trwa i po ustaniu małżeństwa.

§ 2. Świadek może odmówić odpowiedzi na zadane mu pytania, gdyby zeznanie mogło narazić go lub jego bliskich, wymienionych w paragrafie poprzedzającym, na odpowiedzialność karną, hańbę lub dotkliwą i bezpośrednią szkodę majątkową, albo gdyby zeznanie miało być połączone z pogwałceniem istotnej tajemnicy zawodowej.

Art. 286.

Sąd, wzywając świadka, wymieni w wezwaniu imię, nazwisko i zamieszkanie wezwanego, miejsce i czas przesłuchania, nazwiska stron i przedmiot sprawy oraz zwięzłą osnovę przepisów o karach za pogwałcenie obowiązków świadka i o wynagrodzeniu za stawiennictwo w sądzie.

Art. 287.

W razie potrzeby przesłuchania Prezydenta Rzeczypospolitej sąd zwraca się do niego pisemnie o wyznaczenie miejsca i czasu przesłuchania.

Art. 288.

Przesłuchanie osób, dotkniętych chorobą lub kalectwem, odbywa się w ich mieszkaniu, jeżeli opuścić go nie mogą.

Art. 289.

Kolejność przesłuchania świadków oznacza przewodniczący. Świadcowie, którzy nie złożyli jeszcze zeznań, nie mogą być obecni przy przesłuchaniu innych świadków.

Art. 290.

§ 1. Do przesłuchania świadka, nie władającego dostatecznie językiem polskim, sąd może przybrać tłumacza.

§ 2. Do tłumaczy mają odpowiednie zastosowanie przepisy o biegłych. Aplikant lub urzędnik sądowy może pełnić obowiązki tłumacza bez składania osobnej przysięgi, lecz z powołaniem się na przysięgę służbową.

Art. 291.

Przed przesłuchaniem zadaje się świadkowi pytania, dotyczące jego osoby (imię, nazwisko, wiek, wyznanie, zajęcie), oraz stosunku do stron, tudzież uprzedza się go o prawie odmowy zeznań i o karal-

ności zeznań fałszywych. Jeżeli świadek nie będzie usunięty lub zwolniony od zeznawania, przewodniczący lub jeden z sędziów odbierze od świadka przysięgę.

Art. 292.

§ 1. Świadek składa przysięgę według roty następującej:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu i Wszechwiedzącemu, że będę mówił szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego, co mi jest wiadome. Tak mi, Panie Boże, dopomóż”.

§ 2. Osoby wyznające religię chrześcijańską przysięgają przed krzyżem.

§ 3. Osoby wyznające religię mojżeszową trzymają prawą rękę na torze — 2 ks. Mojżesza 20 rozdz. 7 wiersz.

Art. 293.

§ 1. Do form zapewnienia przez świadków, należących do wyznań niewymienionych w artykule poprzedzającym, że zeznają prawdę, niczego nie ukrywając, mają zastosowanie przepisy obowiązujące w postępowaniu karnem.

§ 2. Przepisy, dotyczące przysięgi i jej skutków prawnych, mają odpowiednie zastosowanie do zapewnienia zastępującego przysięgę.

Art. 294.

Nie składają przysięgi ani zapewnienia świadkowie za zgodą obu stron, jako też małoletni do lat czternastu oraz osoby, skazane wyrokiem prawomocnym za fałszywe zeznanie lub krzywoprzysięstwo.

Art. 295.

§ 1. Świadek składa przysięgę, powtarzając za sędzią lub odczytując na głos jej rotę, przyczem wszyscy, nie wyłączając sędziów, stoją.

§ 2. Niemi piśmienni składają przysięgę przez podpisanie roty. Niemi niepiśmienni i głusi niepiśmienni przysięgają przy pomocy biegłego.

§ 3. Przed odebraniem przysięgi sąd uprzedza świadka o znaczeniu tego aktu i odpowiedzialności za nieprawdziwe zeznanie.

Art. 296.

W razie powtórnego przesłuchania świadka, przypomina mu się poprzednio złożoną przysięgę lub zapewnienie ją zastępujące.

Art. 297.

§ 1. Świadek składa zeznanie ustnie, zaczynając od odpowiedzi na pytanie przewodniczącego, co i z jakiego źródła jest mu wiadome o przedmiocie przesłuchania, poczem sędziowie i strony mogą w tymże przedmiocie zadawać pytania.

§ 2. Głusi oraz niemi składają zeznania przy zastosowaniu sposobu, wskazanego dla złożenia przez nich przysięgi.

Art. 298.

Świadcowie, których zeznania przeczą sobie nawzajem, mogą być konfrontowani.

Art. 299.

§ 1. Zeznanie świadka, po zapisaniu do protokołu, będzie mu odczytane i, stosownie do okolicz-

ności, na podstawie jego uwag uzupełnione lub sprostowane.

§ 2. Świadek może oddalić się z sądu nie wcześniej, jak po uzyskaniu na to zezwolenia przewodniczącego.

Art. 300.

§ 1. Na wniosek strony sąd może nakazać świadkowi przedstawienie dokumentu znajdującego się w jego posiadaniu i mającego związek z jego zeznaniem.

§ 2. Świadek może odmówić przedstawienia dokumentu z tych samych powodów, z jakich świadkowi wolno odmówić zeznania, a nadto z tego powodu, iż posiada dokument w imieniu osoby trzeciej.

Art. 301.

§ 1. Za nieusprawiedliwione niestawiennictwo sąd skáže świadka na grzywnę do dwustu złotych, poczem wezwie go powtórnie, a w razie ponownego niestawiennictwa, skáže go na grzywnę do pięciuset złotych i może zarządzić przymusowe sprowadzenie.

§ 2. Świadek w ciągu tygodnia od daty doręczenia mu postanowienia, skazującego go na grzywnę, może usprawiedliwić swe niestawiennictwo; za okoliczność, usprawiedliwiającą niestawiennictwo, poczytuje się w każdym razie zamieszkiwanie świadka poza okręgiem sądu wzywającego, o ile odległość od siedziby tegoż sądu przenosi pięćdziesiąt kilometrów. W przypadku usprawiedliwienia niestawiennictwa sąd zwolni świadka od grzywny i od przymusowego sprowadzenia.

Art. 302.

§ 1. Za nieuzasadnioną odmowę zeznań, przysięgi lub zapewnienia, albo przedstawienia dokumentu sąd, po wysłuchaniu obecnych stron co do zasadności odmowy, skáže świadka na grzywnę do pięciuset złotych.

§ 2. Niezależnie od powyższej grzywny, sąd może, w razie odmowy zeznań, przysięgi lub zapewnienia, nakazać aresztowanie świadka na czas nieprzekraczający tygodnia. Sąd uchyli areszt, jeżeli świadek złoży zeznania, przysięgę lub zapewnienie, albo jeżeli sprawę w danej instancji ukończono.

Art. 303.

§ 1. Świadek ma prawo żądać zwrotu wydatków koniecznych, związanych ze stawiennictwem do sądu, a nadto wynagrodzenia za stratę zarobku. Pod rygorem utraty należności powinien zgłosić żądanie to niezwłocznie po wykonaniu swego obowiązku. Przewodniczący może przyznać świadkowi zaliczkę na koszty podróży i na utrzymanie w miejscu przesłuchania.

§ 2. Na postanowienia w tym przedmiocie nie ma zażalenia.

Oddział 4.

Opinia biegłych.

Art. 304.

§ 1. W przypadkach, wymagających wiadomości specjalnych, sąd, po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru, może wezwać

jednego lub kilku biegłych, celem zasięgnięcia ich opinii.

§ 2. Sąd orzekający może sędziemu wyznaczonemu lub sądowi wezwanemu pozostawić prawo wyboru biegłych.

§ 3. Sąd oznaczy, czy opinia ma być przedstawiona ustnie, czy na piśmie.

Art. 305.

§ 1. Osoba, wyznaczona na biegłego, może nie przyjąć włożonego na nią obowiązku z przyczyna, jakie uprawniają świadka do odmowy zeznań, a nadto z powodu przeszkody, która jej uniemożliwia wydanie opinii.

§ 2. Stronie wolno zażądać wyłączenia biegłego z przyczyn, z jakich można żądać wyłączenia sędziego.

§ 3. Po rozpoczęciu czynności biegłego, strona może aż do ich ukończenia żądać wyłączenia biegłego tylko wtedy, jeżeli uprawdopodobni, że przyczyna wyłączenia nie była jej przedtem znana lub dopiero później powstała.

Art. 306.

§ 1. Biegły składa przed rozpoczęciem czynności przysięgę według roley następującej:

„Przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu i Wszchewiedzącemu, że powierzone mi obowiązki biegłego wykonam z całą sumiennością i bezstronnością. Tak mi, Panie Boże, dopomóż”.

§ 2. Osoby wyznające religję chrześcijańską przysięgają przed krzyżem.

§ 3. Osoby wyznające religję mojżeszową trzymają prawą rękę na torze — 2 ks. Mojżesza 20 rozdz. 7 wiersz.

§ 4. Pozatem mają odpowiednie zastosowanie przepisy co do odbierania przysięgi od świadków.

Art. 307.

§ 1. Do form zapewnienia przez biegłych, należących do wyznań niewymienionych w artykule poprzedzającym, że obowiązki biegłego wykonają z całą sumiennością i bezstronnością, mają zastosowanie przepisy obowiązujące w postępowaniu karnym.

§ 2. Przepisy, dotyczące przysięgi i jej skutków prawnych, mają odpowiednie zastosowanie do zapewnienia zastępującego przysięgę.

Art. 308.

§ 1. Biegły nie składa przysięgi lub zapewnienia ją zastępującego, gdy obie strony wyrażą na to swą zgodę.

§ 2. Biegły sądowy stały składa przysięgę lub zapewnienie tylko przy objęciu stanowiska. W poszczególnych sprawach przypomina mu się złożoną przysięgę lub zapewnienie.

Art. 309.

Sąd może okazać biegłemu akta sprawy i przedmiot oględzin oraz zarządzić, ażeby brał udział w przesłuchaniu świadków.

Art. 310.

§ 1. Opinia biegłych powinna być opatrzona uzasadnieniem, chyba że istota rzeczy tego nie wymaga.

§ 2. Biegli mogą złożyć opinię łączną.

§ 3. Jeżeli biegły nie może narazie udzielić wyczerpującej opinii, sąd wyznacza termin dodatkowy do przedstawienia opinii.

Art. 311.

§ 1. Gdy sąd uzna opinię wydaną na piśmie za niewystarczającą, może zażądać od biegłych wyjaśnień ustnych.

§ 2. W razie potrzeby sąd może zażądać dodatkowej opinii od tych samych lub od innych biegłych.

Art. 312.

Za nieusprawiedliwione niestawiennictwo, za odmowę złożenia przysięgi lub zapewnienia ją zastępującego albo odmowę złożenia, bądź opóźnienie w złożeniu opinii sąd skazuje biegłego na grzywnę do pięciuset złotych.

Art. 313.

§ 1. Biegły ma prawo żądać wynagrodzenia za stawiennictwo do sądu i wykonaną pracę. Pod rygorem utraty należności powinien żądanie to zgłosić przed zamknięciem rozprawy, bezpośrednio poprzedzającej rozstrzygnięcie sprawy.

§ 2. Przewodniczący może przyznać biegłemu zaliczkę na pokrycie wydatków.

Art. 314.

Do wezwania i przesłuchania biegłych mają zastosowanie odpowiednie przepisy o świadkach, jeżeli przepisy niniejszego oddziału nie stanowią inaczej, wszakże przepis o przymusowym sprowadzeniu nie będzie względem biegłego stosowany.

Oddział 5.

Ogłędziny.

Art. 315.

Sąd może zarządzić ogłędziny, bez udziału lub z udziałem biegłych, a stosownie do okoliczności i w połączeniu z przesłuchaniem świadków.

Art. 316.

Przepisy o obowiązku przedstawienia dokumentu, znajdującego się u przeciwnika, mają odpowiednie zastosowanie do przedstawienia przedmiotu ogłędzin.

Art. 317.

§ 1. Jeżeli przedmiot ogłędzin znajduje się w posiadaniu osoby trzeciej, a ogłędziny mają być dokonane w miejscu, gdzie się przedmiot znajduje, osoba ta powinna być wezwana na termin ogłędzin i obowiązana jest ułatwić dostęp do przedmiotu.

§ 2. Gdy osoba ta wezwana jest nadto w charakterze świadka, sąd może ją zobowiązać do przyniesienia przedmiotu, jeżeli natura przedmiotu na to pozwala i nie jest to połączone ze znacznymi kosztami.

Art. 318.

§ 1. Osoba trzecia w ciągu dni trzech od doręczenia jej wezwania może z ważnych przyczyn żądać od sądu wzywającego zaniechania ogłędzin.

§ 2. Przed rozpoznaniem żądania osoby trzeciej, sąd nie przystąpi do ogłędzin.

Art. 319.

Osoba trzecia wezwana na termin ogłędzin ma prawo żądać wynagrodzenia narówni ze świadkiem, a nadto zwrotu wydatków połączonych z dostarczeniem przedmiotu ogłędzin.

Art. 320.

Za wykroczenie przeciwko nakazom, skierowanym do osoby trzeciej, sąd może ją skazać na grzywnę do pięciuset złotych, a ogłędziny mogą być dokonane przymusowo.

Art. 321.

Ogłędziny osoby odbyć się mogą tylko za jej zgodą.

Art. 322.

Do protokołu ogłędzin mogą być dołączone plany, rysunki lub fotografie.

Oddział 6.

Przesłuchanie stron.

Art. 323.

§ 1. Jeżeli po wyczerpaniu środków dowodowych lub w ich braku pozostały niewyjaśnione fakty sporne, istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, sąd może dla wyświetlenia tych faktów zarządzić dowód z przesłuchania stron, z wyjątkiem przypadków, w których dowód ze świadków nie jest dopuszczalny.

§ 2. Strona może być przesłuchana, chociażby strona druga nie stawiała się na posiedzenie, wyznaczone do przesłuchania, lub odmówiła zeznań.

§ 3. Przed przystąpieniem do przesłuchania, sąd uprzedzi strony, że powinny zeznać prawdę i że, stosownie do okoliczności, może być nakazane stwierdzenie ich zeznań przysięgą.

Art. 324.

W sprawach osób, znajdujących się pod opieką, kuratelą lub nadzorem sądowym, jako też w sprawach dłużników upadłych, od uznania sądu zależy przesłuchanie bądź samej strony, bądź jej zastępcy ustawowego, kuratora, nadzorcy sądowego, lub zarządcy upadłości — bądź obojga. W sprawach spółek z osobistą odpowiedzialnością wspólników można przesłuchać jednego lub kilku wspólników, osobiście odpowiedzialnych.

Art. 325.

Jeżeli z przyczyn natury faktycznej lub prawnej na okoliczności sporne przesłuchać można jedną tylko stronę, sąd oceni, czy mimo to należy przesłuchać tę stronę, czy dowód ten pominąć w zupełności.

Art. 326.

§ 1. Jeżeli przesłuchanie stron nie dało dostatecznego wyniku pod względem wyświetlenia faktu spornego, sąd może przesłuchać pod przysięgą według swego wyboru jedną ze stron, która była przesłuchana bez przysięgi.

§ 2. Przesłuchanie jednej ze stron pod przysięgą co do pewnego faktu, nie wyklucza takiegoż

przesłuchania drugiej strony co do innego faktu spornego.

Art. 327.

Odpowiednio do faktu, który ma być wyświetlony, przesłuchanie strony pod przysięgą może być ograniczone do poszczególnych twierdzeń strony, wydzielonych z jej niezaprzysiężonych zeznań.

Art. 328.

Zeznania, złożone przez strony, choćby pod przysięgą, sąd oceni według swego przekonania na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału.

Art. 329.

Do przesłuchania, przysięgi stron i uprzedzenia o karalności fałszywych zeznań pod przysięgą, mają zastosowanie odpowiednie przepisy o świadkach, wszakże przepisy o środkach przymusowych nie będą względem stron stosowane.

Rozdział III.

Zabezpieczenie dowodów.

Art. 330.

Wolno przesłuchać świadków i dokonać oględzin bez udziału lub z udziałem biegłych nawet przed wytoczeniem powództwa w celu zabezpieczenia dowodu w następujących przypadkach:

- 1) gdy zachodzi obawa, że przeprowadzenie dowodów stanie się niewykonalnym lub zbyt utrudnionem;
- 2) gdy zachodzi potrzeba ustalenia wad albo wogóle właściwości rzeczy lub robót.

Art. 331.

Podanie o zabezpieczenie dowodu wnosi się do sądu grodzkiego, w którego okręgu znajduje się przedmiot oględzin lub mieszkają świadkowie.

Art. 332.

Jeżeli potrzeba zabezpieczenia dowodu zachodzi w toku sprawy, podanie o zabezpieczenie powinno być skierowane do sądu, w którym sprawa się toczy; atoli w przypadkach niecierpiących zwłoki może być skierowane do właściwego sądu grodzkiego.

Art. 333.

Podanie powinno zawierać:

- 1) oznaczenie przeciwnika, jeżeli jest znany;
- 2) wskazanie faktów, na które dowód ma być przeprowadzony, wymienienie świadków oraz przedmiotu oględzin, a w razie potrzeby i biegłych;
- 3) przyczyny, usprawiedliwiające żądanie zabezpieczenia dowodu.

Art. 334.

Zabezpieczenie dowodu może być bez wezwania przeciwnika dopuszczone tylko w przypadkach szczególnie niecierpiących zwłoki, tudzież gdy przeciwnik nie może być wskazany lub jest nieznan z miejsca pobytu.

Art. 335.

Na postanowienie sądu, dopuszczające zabezpieczenie dowodu, niema zażalenia.

Art. 336.

§ 1. Sąd wzywa interesowanych na termin, wyznaczony do przeprowadzenia dowodu; jednak w przypadkach szczególnie niecierpiących zwłoki przeprowadzenie dowodu może być rozpoczęte nawet przed doręczeniem wezwania przeciwnikowi.

§ 2. Pozatem, do postępowania w przedmiocie przeprowadzenia dowodu, mają zastosowanie przepisy o przesłuchaniu świadków, oględzinach i opinii biegłych.

Art. 337.

§ 1. Strony mają prawo wskazywać w toku sprawy przed sądem orzekającym uchybienia, popełnione przy zabezpieczeniu dowodu.

§ 2. Sąd orzekający może i z urzędu nakazać uzupełnienie lub powtórzenie poprzedniego postępowania.

Art. 338.

Żądający zabezpieczenia ponosi początkowo koszty postępowania w przedmiocie zabezpieczenia dowodu, co nie przesądza późniejszego rozstrzygnięcia o kosztach przez sąd orzekający.

Dział IV.

Orzeczenia sądowe.

Rozdział I.

Wyroki.

Art. 339.

Gdy po zamknięciu rozprawy sąd uzna, że sprawa jest dostatecznie wyjaśniona do stanowczego rozstrzygnięcia stosunku spornego, wydaje wyrok. Zasadzeniu roszczenia nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że stało się ono wymagalnym w toku sprawy.

Art. 340.

§ 1. Na wniosek powoda, sąd może wydać wyrok częściowy, jeżeli dostatecznie wyjaśniona jest do rozstrzygnięcia tylko część żądania lub niektóre z żądań pozwu; to samo dotyczy powództwa wzajemnego.

§ 2. Na tej samej podstawie sąd może wydać wyrok częściowy, rozstrzygając co do całości żądania pozwu głównego lub wzajemnego.

Art. 341.

§ 1. Sąd, uznając roszczenie za usprawiedliwione w zasadzie, może wydać wyrok wstępny tylko co do samej zasady, co do spornej zaś wysokości żądania — zarządzić bądź dalszą rozprawę, bądź jej odroczenie.

§ 2. W razie zarządzenia dalszej rozprawy, wyrok co do wysokości żądania, jak również rozstrzygnięcie co do kosztów może zapaść dopiero po uprawomocnieniu się wyroku wstępnego.

§ 3. Od zarządzenia dalszej rozprawy lub odroczenia niema środka odwoławczego.

Art. 342.

Sąd nie ma prawa wyrokować co do rzeczy, która nie była przedmiotem żądania, ani zasądzać ponad żądanie.

Art. 343.

Jeżeli w sprawie o szkody i straty lub o dochody sąd uzna, że ściśle udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione, wówczas może w wyroku, zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

Art. 344.

W przypadkach prawem przewidzianych sąd stosuje normy prawa zwyczajowego skutkiem powołania się strony, o ile normy te są sądowi znane lub zostały w toku postępowania stwierdzone.

Art. 345.

§ 1. Jeżeli zachodzi potrzeba stosowania prawa obcego, sąd zasięgnie opinii Ministra Sprawiedliwości, o ile prawo to nie jest sądowi znane, albo nie zostało stwierdzone w toku postępowania.

§ 2. To samo dotyczy stwierdzenia wzajemności w stosunku do obcego państwa.

Art. 346.

Wyrok może być wydany jedynie przez sędziów, przed którymi odbyła się rozprawa, poprzedzająca bezpośrednio wydanie wyroku.

Art. 347.

§ 1. Wyrok wydany będzie po niejawniej naradzie sędziów. Narada obejmuje dyskusję oraz głosowanie nad mającym zapasć orzeczeniem sądu.

§ 2. Przewodniczący zbiera głosy sędziów według ich starszeństwa służbowego, poczynając od najmłodszego, sam zaś głosuje ostatni. Sprawozdawca, jeżeli jest wyznaczony, głosuje pierwszy. Wyrok zapada większością głosów; w braku większości, przeważa zdanie przewodniczącego. Sędzia, który przy głosowaniu nie zgodził się z większością, może złożyć swoje zdanie odrębne z uzasadnieniem.

§ 3. Sentencję wyroku podpisują wszyscy sędziowie.

Art. 348.

Sentencja wyroku powinna zawierać wymienienie sądu, nazwiska sędziów, protokolanta i prokuratora, jeżeli brał udział w sprawie, datę i miejsce rozpoznania sprawy i wydania wyroku, wymienienie stron i oznaczenie przedmiotu sprawy, wreszcie rozstrzygnięcie sądu o żądaniach stron.

Art. 349.

§ 1. Przewodniczący ogłasza sentencję wyroku publicznie przez jej odczytanie. Ogłoszenia nie wstrzymuje nieobecność stron.

§ 2. W sprawie zawilej sąd może odroczyć ogłoszenie sentencji na czas do dwóch tygodni. Datę ogłoszenia sentencji należy obwieścić niezwłocznie po zamknięciu rozprawy. Sentencję ogłasza przewodniczący.

Art. 350.

Wyrok z uzasadnieniem powinien być w ciągu dwóch tygodni sporządzony na piśmie, jeżeli strona

tego zażądała przed upływem tygodnia od ogłoszenia sentencji. Sporządzenie uzasadnienia należy do sędziego sprawozdawcy, a gdy nie był wyznaczony — do sędziego, któremu przewodniczący rozprawy to poruczy.

Art. 351.

Wyrok z uzasadnieniem ponad to, co obejmuje sentencja, zawiera powody rozstrzygnięcia, a mianowicie ustalenie jego podstawy faktycznej przez wskazanie faktów, które sąd uznał za udowodnione, i dowodów, na jakich się oparł, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Art. 352.

Wyrok podpisują sędziowie, którzy brali udział w jego wydaniu. Gdyby którykolwiek z sędziów nie mógł podpisać wyroku, przewodniczący lub najstarszy służbą sędzia zaznacza na wyroku przyczynę braku podpisu.

Art. 353.

Wyrok obowiązuje sąd od chwili ogłoszenia sentencji, a gdy ogłoszenia nie było, od chwili podpisania wyroku z uzasadnieniem.

Art. 354.

§ 1. Wypis wyroku z uzasadnieniem powinien być z urzędu doręczony stronom we wszystkich sprawach, w których występuje Prokuratorja Generalna. Pozatem doręcza się go tylko stronie, która we właściwym terminie zażądała jego sporządzenia.

§ 2. Sekretarz sądu podpisuje wypisy wyroków, jak również odpisy całego wyroku lub tylko jego sentencji, które mogą być wydawane na żądanie i na koszt strony.

Rozdział II.

Natychmiastowa wykonalność wyroków.

Art. 355.

Na wniosek powoda sąd nada wyrokowi przy jego wydaniu rygor natychmiastowej wykonalności w całości lub w części w następujących przypadkach:

1) jeżeli zasądza żądanie pozwu w całości lub w części na podstawie uznania ze strony pozwanego;

2) jeżeli zasądza alimenty lub wynagrodzenie za pracę;

3) jeżeli opóźnienie uniemożliwiłoby lub znacznie utrudniło wykonanie wyroku, albo naraziło powoda na straty;

4) jeżeli wyrok jest zaoczny;

5) jeżeli wyrok zapadł w sprawie, która według przepisów kodeksu może być rozpoznana przez wydział handlowy;

6) jeżeli wyrok zapadł w sprawie z wekslu, czeku lub dokumentu publicznego.

Art. 356.

§ 1. Sąd może uzależnić natychmiastową wykonalność wyroku od złożenia przez powoda stosownego zabezpieczenia.

§ 2. Zabezpieczenie może polegać też na wstrzymaniu wydania powodowi sum pieniężnych po ich wyegzekwowaniu od pozwanego lub na wstrzymaniu sprzedaży zajętego majątku ruchomego. Sprzedaż nieruchomości wstrzymuje się z urzędu do czasu uprawomocnienia się wyroku.

§ 3. Zabezpieczenie musi być w każdym razie nakazane w przypadku, przewidzianym w punkcie trzecim artykułu poprzedzającego.

Art. 357.

§ 1. Natychmiastowa wykonalność nie będzie jednak wyrzeczona nawet za zabezpieczeniem, jeżeli skutek wykonania wyroku może wyniknąć dla pozwanego niepowetowana szkoda. Przepis ten nie ma zastosowania do wyroków zasądzających alimenty lub wynagrodzenie za pracę.

§ 2. Natychmiastowa wykonalność nie będzie również wyrzeczona nawet za zabezpieczeniem w sprawach przeciwko Skarbowi Państwa oraz przedsiębiorstwom państwowym, zastępowanym przez Prokuratorję Generalną.

Art. 358.

Rygor natychmiastowej wykonalności ma moc obowiązującą od chwili ogłoszenia wyroku lub od chwili wydania wyroku, jeżeli nie był ogłoszony.

Rozdział III.

Wyroki zaoczne.

Art. 359.

§ 1. Na wniosek powoda będzie wydany przeciwko pozwanemu wyrok zaoczny, jeżeli pozwany nie stawił się na posiedzenie, wyznaczone na rozprawę, albo mimo stawienia się nie bierze udziału w rozprawie.

§ 2. W tym przypadku przyjmuje się za prawdziwe oświadczenia faktyczne przytoczone w pozwie, o ile nie są sprzeczne z dowodami, znajdującymi się w aktach sprawy.

Art. 360.

§ 1. Wyrok, wydany w nieobecności pozwanego, nie będzie zaoczny, jeżeli pozwany żądał przeprowadzenia rozprawy w swej nieobecności, albo składał już w sprawie wyjaśnienia ustnie lub na piśmie.

§ 2. Sąd obowiązany jest rozważyć oświadczenia faktyczne i wnioski strony niestawiającej, znajdujące się w aktach sprawy.

Art. 361.

W razie nienadejścia dowodu doręczenia na dzień rozprawy, sąd może w ciągu następnych dwóch tygodni wydać wyrok zaoczny, jeżeli w tym czasie otrzyma dowód doręczenia.

Art. 362.

Jeżeli w przypadku spółczestnictwa jednolitego jedni spółczestnicy sporu działają w sprawie, a inni nie działają, wyrok zaoczny zapisać nie może.

Art. 363.

§ 1. Pozwany, przeciwko któremu zapadł wyrok zaoczny, może założyć sprzeciw w ciągu dwóch tygodni od doręczenia mu wyroku.

§ 2. W piśmie, zawierającym sprzeciw, pozwany powinien przytoczyć zarzuty przeciwko żądaniu pozwu oraz fakty i dowody na ich uzasadnienie.

§ 3. Sprzeciw, nie odpowiadający temu wymaganiu, albo wniesiony po terminie, będzie przez sąd bez rozprawy odrzucony.

Art. 364.

Po przyjęciu sprzeciwu, przewodniczący wyznacza termin rozprawy oraz zarządza doręczenie sprzeciwu powodowi.

Art. 365.

§ 1. Przy samym założeniu sprzeciwu, jak również później do czasu wydania przez sąd nowego wyroku, pozwany może żądać zawieszenia nadanego wyrokowi zaocznemu rygoru natychmiastowej wykonalności.

§ 2. Wniosek ten sąd rozstrzygnie bez zwłoki.

§ 3. Od sadu zależy zarządzić wraz z zawieszeniem wykonalności środki zabezpieczenia, stosownie do przepisów poprzedzającego rozdziału.

Art. 366.

Po ponownem rozpoznaniu sprawy sąd wyda wyrok, którym albo utrzymuje w mocy wyrok zaoczny albo uchyla go i orzeka o żądaniu pozwu.

Art. 367.

Koszty rozprawy zaocznej i sprzeciwu ponosi pozwany, choćby następnie wyrok zaoczny został uchylony.

Art. 368.

§ 1. Wyroki zaoczne mogą być zredagowane w skróconej formie.

§ 2. Wyroki zaoczne doręczają się z urzędu obu stronom.

Rozdział IV.

Sprostowanie, uzupełnienie i wykładnia wyroków.

Art. 369.

§ 1. Sąd może na posiedzeniu niejawnem sprostować w wyroku niedokładności, omyłki pisarskie, rachunkowe lub inne oczywiste omyłki.

§ 2. Sąd może, w razie potrzeby, zażądać wyjaśnień stron lub zarządzić rozprawę.

§ 3. Sprostowanie wyroku umieszcza się na oryginale, a na żądanie stron także na wypisach wyroku.

Art. 370.

Strona może w ciągu dwóch tygodni od ogłoszenia wyroku zgłosić wniosek o jego uzupełnienie, jeżeli sąd nie orzekł o całości jej żądania lub co do natychmiastowej wykonalności wyroku. Sąd może

przed rozstrzygnięciem wniosku o uzupełnienie wyroku w razie potrzeby zająć wyjaśnień stron lub zarządzić rozprawę.

Art. 371.

Sąd, który wydał wyrok, rozstrzyga na wniosek strony wątpliwości co do wykładni tego wyroku, jakie mogłyby się nastąpić przy jego wykonaniu.

Art. 372.

Orzeczenie uzupełniające wyrok zapada w postaci wyroku, jeżeli uzupełnienie nie dotyczy wyłącznie kosztów lub natychmiastowej wykonalności.

Art. 373.

Wniosek o sprostowanie, uzupełnienie lub wykładnię wyroku nie ma wpływu na bieg terminu do zażalenia środka odwoławczego od wyroku.

Rozdział V.

Postanowienia sądu.

Art. 374.

Sąd wydaje swe orzeczenie w postaci postanowienia, jeżeli w myśl przepisów niniejszego kodeksu nie zapada wyrok.

Art. 375.

§ 1. Sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli powód cofnął pozew, lub jeżeli wydanie wyroku stało się z innych przyczyn zbędne.

§ 2. Postanowienie o umorzeniu postępowania może zapadnąć bez rozprawy, jeżeli powód cofnął pozew w piśmie procesowym.

Art. 376.

§ 1. Postanowienie, wydane na podstawie rozprawy, doręcza się stronie na jej żądanie tylko wówczas, gdy służy jej zażalenie na postanowienie lub prawo żądania egzekucji.

§ 2. Postanowienia wydane bez rozprawy doręcza się obu stronom z wyjątkiem postanowień o zabezpieczeniu powództwa.

Art. 377.

Postanowienia nie kończące postępowania (przedstanowcze) mogą być uchylane i zmieniane wskutek zmiany okoliczności sprawy.

Art. 378.

Do postanowień należy stosować odpowiednio przepisy o wyrokach, o ile kodeks nie stanowi inaczej.

Art. 379.

Osobnego uzasadnienia na piśmie wymagają tylko postanowienia, od których służy zażalenie, jeżeli nie zostały wydane zgodnie z wnioskiem obu stron.

Rozdział VI.

Prawomocność orzeczeń sądowych.

Art. 380.

Orzeczenie sądu staje się prawomocnym, jeżeli stronom nie służy środek odwoławczy, albo jeżeli po wydaniu orzeczenia strony w oświadczeniu, skierowanym do sądu, zrzekły się środka odwoławczego.

Art. 381.

Orzeczenie prawomocne obowiązuje nie tylko strony i sąd, który je wydał, ale również inne sądy oraz urzędy Rzeczypospolitej.

Art. 382.

Wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, nadto tylko między temi samemi stronami, jeżeli z ustaw inaczej nie wynika.

Dział V.

Postępowanie przed sądami grodzkimi.

Art. 383.

§ 1. Przepisy o postępowaniu w sądach okręgowych stosuje się w sądach grodzkich ze zmianami, przewidzianymi w niniejszym dziale.

§ 2. Przepisy o prawach i obowiązkach przewodniczącego oraz sądu stosuje się w sądzie grodzkim do sędziego tegoż sądu.

Art. 384.

§ 1. Strona, działająca bez adwokata, może ustnie zgłosić powództwo, jako też wnioski poza rozprawą do protokołu sądowego.

§ 2. Sąd, stosownie do okoliczności, zwróci powodowi uwagę bądź na niedopuszczalność powództwa z przyczyn formalnych, bądź na oczywistą jego bezzasadność.

§ 3. Stronie, działającej bez adwokata, sąd w razie potrzeby udzieli wskazówek o terminach czynności procesowych, a zwłaszcza o terminie apelacji lub zażalenia.

Art. 385.

Pozew o wydanie lub odebranie przedmiotu najmu w terminie, w którym najem wygasa, można wnieść do sądu jeszcze przed tym terminem.

Art. 386.

§ 1. Zarządzając doręczenie pozwu, sąd wyznaczy jednocześnie termin rozprawy tak, aby między doręczeniem a dniem rozprawy upłynęło nie mniej, niż trzy dni.

§ 2. Jeżeli pozwany chce wskazać poprzednika, może to zgłosić ustnie do protokołu sądowego.

Art. 387.

W dniach, zgóry oznaczonych i podanych do publicznej wiadomości, sąd grodzki rozpoznaje spra-

wy, o których rozstrzygnięcie strony zgłaszają się w sądzie bez wezwania. Powództwo jako też powództwo wzajemne zgłasza się wówczas do protokołu rozprawy.

Art. 388.

§ 1. Sąd grodzki może na wniosek pozwanego przekazać sprawę sądowi okręgowemu, jeżeli pozwany wytoczył przeciwko powodowi przed sądem okręgowym powództwo, wpływające na roszczenie powoda bądź dlatego, że ma z niem ścisły związek, bądź dlatego, że się nadaje do potrącenia.

§ 2. Jeżeli pozwany zamierza dopiero wytoczyć powództwo, sąd grodzki wyznaczy mu w tym celu termin trzydniowy.

Art. 389.

Wyroku z uzasadnieniem nie doręcza się stronie, która zażądała jego sporządzenia, lecz tylko za wiadomiamia się ją o sporządzeniu uzasadnienia.

Art. 390.

Powództwo o ochronę zakłóconego lub przywrócenie utraconego posiadania musi być wytoczone w ciągu miesiąca, licząc od dnia, w którym powód dowiedział się o zakłóceniu lub utracie posiadania, nie później jednak, jak przed upływem sześciu miesięcy od chwili zakłócenia lub utraty posiadania.

Art. 391.

W sprawach o ochronę lub przywrócenie posiadania sąd bada jedynie ostatni stan spokojnego posiadania i fakt naruszenia, nie rozpoznając samego prawa ani dobrej wiary pozwanego. W wyroku sąd może stosownie do okoliczności wydać odpowiednie zarządzenia. Wyrok nie tamuje dochodzenia samego prawa w odrębnym procesie.

Art. 392.

§ 1. Niezależnie od orzekania w sprawach cywilnych, przekazanych sądom grodzkim, sądy te są właściwe do przeprowadzenia pojednania stron.

§ 2. Przed wytoczeniem powództwa, bez względu na rzeczową właściwość sądu, można zwrócić się do sądu grodzkiego, w którego okręgu przeciwnik ma miejsce zamieszkania, o zawezwanie go do pojednania. W wezwaniu należy zwięźle oznaczyć sprawę, nie można go doręczyć poza okręgiem tego sądu grodzkiego.

§ 3. Z posiedzenia spisuje się protokół, a jeżeli doszło do ugody, osnowę jej wciąga się do protokołu. Strony podpisują protokół, a gdyby go podpisać nie mogły, niemożność tę stwierdzi sąd.

§ 4. Jeżeli wzywający nie stawił się na posiedzenie, sąd na żądanie przeciwnika włoży na niego obowiązek zwrotu kosztów, wywołanych próbą pojednania.

Dział VI.

Środki odwoławcze.

Rozdział I.

Apelacja.

Art. 393.

§ 1. Od wyroku sądu okręgowego służy skarga do sądu apelacyjnego w terminie dwutygodniowym

od doręczenia skarżącemu wyroku z uzasadnieniem.

§ 2. Jeżeli wyroku nie doręcza się z urzędu, apelacja służy stronie tylko wtedy, gdy we właściwym terminie zażądała sporządzenia wyroku z uzasadnieniem.

§ 3. Skargę apelacyjną wnosi się do sądu okręgowego.

Art. 394.

Pozwany, przeciwko któremu zapadł wyrok zaoczny, może założyć apelację, jeżeli nie wnosi sprzeciwu.

Art. 395.

Skarga apelacyjna powinna czynić zadość ogólnym wymaganiom, przepisanych dla pism procesowych, a nadto ma zawierać:

1) oznaczenie zaskarżonego wyroku ze wskazaniem, czy apelacja skierowana jest przeciwko całemu wyrokowi, czy przeciwko jego części;

2) zwięźle wyłożenie podstaw apelacji ze wskazaniem w razie potrzeby nowych faktów i dowodów, nieprzytoczonych przed sądem okręgowym;

3) wniosek o zmianę lub o uchylenie wyroku (wniosek apelacyjny) z wyraźnym oznaczeniem żądanej zmiany.

Art. 396.

§ 1. Przewodniczący w sądzie okręgowym wydaje w razie potrzeby zarządzenia co do usunięcia w terminie tygodniowym braków skargi apelacyjnej; zwraca ją apelującemu w razie ich nieusunięcia, jak również wtedy, gdy skarga jest spóźniona.

§ 2. Jeżeli skarga odpowiada wymaganiom formalnym, przewodniczący zarządzi jej doręczenie stronie przeciwnej.

Art. 397.

§ 1. W ciągu dwóch tygodni od doręczenia skargi apelacyjnej strona przeciwna może wnieść do sądu okręgowego odpowiedź na skargę lub założyć skargę apelacyjną wzajemną, którą może połączyć z odpowiedzią. Przepis artykułu poprzedzającego ma odpowiednie zastosowanie.

§ 2. Skarga apelacyjna wzajemna traci moc w razie cofnięcia apelacji głównej lub jej odrzucenia z powodów formalnych.

Art. 398.

Po upływie terminu na wniesienie odpowiedzi na skargę apelacyjną lub apelacji wzajemnej albo po zarządzeniu ich doręczenia, sąd okręgowy niezwłocznie przedstawia sądowi apelacyjnemu akta sprawy.

Art. 399.

Jeżeli przewodniczący w sądzie apelacyjnym dostrzeże, że skarga nie odpowiada wymaganiom formalnym, skieruje ją na posiedzenie niejawne. Na posiedzeniu tem sąd stosownie do okoliczności może sam wydać odpowiednie postanowienie albo zarządzić zwrot skargi wraz z aktami sprawy sądowi okręgowemu celem postąpienia według przepisów kodeksu.

Art. 400.

§ 1. Przewodniczący w sądzie apelacyjnym skieruje sprawę do rozpoznania na posiedzeniu niejawnym: 1) jeżeli apelacja zarzuca nieważność postępowania; 2) jeżeli strona, wnosząca skargę apelacyjną, zrzekła się przeprowadzenia rozprawy, a druga strona temu się nie sprzeciwiła. Jednak od uznania sądu zależy wyznaczenie rozprawy.

§ 2. Orzeczenie, wydane na posiedzeniu niejawnym, doręcza się z uzasadnieniem stronom.

Art. 401.

Przewodniczący wyznacza termin rozprawy i sędziego sprawozdawcę.

Art. 402.

§ 1. Rozprawa przed sądem apelacyjnym odbędzie się bez względu na niestawiennictwo jednej lub obu stron.

§ 2. Wydany wyrok nie jest w żadnym razie zaoczny.

Art. 403.

W postępowaniu apelacyjnym nie można rozszerzać żądania pozwu ani występować z nowymi roszczeniami. Jednak w razie zmiany okoliczności można żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości lub innego przedmiotu.

Art. 404.

Sąd apelacyjny może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je przytoczyć w postępowaniu przed sądem okręgowym, chyba że możliwość lub potrzeba powołania się na nie wynikła później. Tak samo sąd postąpi z faktami i dowodami, nieprzytoczonymi w pismach apelacyjnych, a powołanymi dopiero na rozprawie.

Art. 405.

§ 1. Jeżeli w sądzie okręgowym jedna ze stron była przesłuchana pod przysięgą, sąd apelacyjny nie może na ten sam fakt przesłuchać pod przysięgą strony przeciwnej.

§ 2. Jeżeli strona w sądzie okręgowym uchyliła się od zeznania pod przysięgą, sąd apelacyjny rozważy powody takiego zachowania się strony i odpowiednio do okoliczności oceni, czy strona ta może być przesłuchana pod przysięgą w postępowaniu apelacyjnym.

Art. 406.

§ 1. Rozprawa rozpoczyna się od sprawozdania sędziego, który w związku z podstawami i wnioskami apelacyjnymi przedstawia dotychczasowy przebieg sprawy i streszcza, lub odczytuje zaskarżony wyrok, jako też podaje istotną treść pism apelacyjnych.

§ 2. Zkolei głos zabierają strony: pierwszy głos należy do apelującego, a jeżeli obie strony złożyły apelację — do powoda.

Art. 407.

Skarga apelacyjna może być cofnięta pismem, którego odpis doręcza się stronie przeciwnej, lub

ustnie na rozprawie. W razie cofnięcia skargi, sąd apelacyjny umarza postępowanie apelacyjne i orzeka o kosztach, jak w przypadku cofnięcia pozwu.

Art. 408.

§ 1. Sąd apelacyjny rozpoznaje sprawę w granicach wniosków apelacyjnych i zatwierdza lub zmienia albo uchyla wyrok sądu okręgowego w całości lub w części.

§ 2. Sąd apelacyjny może uchylić wyrok w całości lub w części, jeżeli postępowanie przed sądem okręgowym dotknięte jest nieważnością, albo jeżeli sąd okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy. Przyczyny uchylenia sąd apelacyjny bierze z urzędu pod rozwagę.

Art. 409.

Nieważność zachodzi:

1) jeżeli droga procesu cywilnego była niedopuszczalna;

2) jeżeli strona nie miała zdolności procesowej, należytego zastępstwa lub brak było upoważnienia do prowadzenia sprawy;

3) jeżeli o to samo roszczenie między temi samymi stronami toczy się sprawa wcześniej wszczęta;

4) jeżeli sprawa już była prawomocnie rozstrzygnięta;

5) jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa;

6) jeżeli brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy;

7) jeżeli strona była pozbawiona możliwości obrony swych praw.

Art. 410.

Sąd apelacyjny na wniosek strony bierze pod rozwagę również te postanowienia sądu okręgowego, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, a miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.

Art. 411.

Sąd apelacyjny orzeka nie tylko na podstawie przewodu apelacyjnego, lecz także na podstawie przewodu w sądzie okręgowym, o ile co do wyników postępowania w tym sądzie nie zaszła zmiana w postępowaniu przed sądem apelacyjnym.

Art. 412.

§ 1. Sąd apelacyjny, jeżeli uchyła zaskarżony wyrok, a pozwu nie odrzuca, odsyła sprawę sądowi okręgowemu do ponownego rozpoznania.

§ 2. Sąd apelacyjny jednak rozpozna sprawę, choćby zachodziły przyczyny uchylenia wyroku, jeżeli stan sprawy nie wymaga odesłania jej do sądu okręgowego.

Art. 413.

§ 1. Wyrok sądu apelacyjnego, o ile kodeks inaczej nie stanowi, jest natychmiast wykonalny, jednak sąd apelacyjny może uzależnić jego wykonanie od złożenia przez powoda stosownego zabezpieczenia, a nawet — jeżeli wskutek wykonania wyroku mogłaby wyniknąć dla pozwanego niepowetowana szkoda — wstrzymać wykonanie aż do uprawomocnienia się wyroku.

§ 2. Zabezpieczenie może polegać też na wstrzymaniu wydania powodowi sum pieniężnych po ich wyegzekwowaniu od pozwanego lub na wstrzymaniu sprzedaży zajętego majątku ruchomego.

Art. 414.

Wyrok sądu apelacyjnego nie ma natychmiastowej wykonalności: 1) w sprawach o prawość rodu i o ustalenie stanu cywilnego; 2) w sprawach o rozwiązanie lub o unieważnienie małżeństwa; 3) w sprawach przeciwko Skarbowi Państwa oraz przedsiębiorstwom państwowym, zastępowanym przez Prokuratorję Generalną. Nadto sprzedaż nieruchomości wstrzymuje się z urzędu do czasu uprawomocnienia się wyroku.

Art. 415.

W razie zmiany wykonanego już wyroku sądu okręgowego sąd apelacyjny może na wniosek pozwanego, zgłoszony przed zamknięciem rozprawy, orzec w swym wyroku bez osobnego procesu co do zwrotu lub przywrócenia do poprzedniego stanu.

Art. 416.

Po upływie terminu do zaskarżenia wydanego orzeczenia sąd apelacyjny zwraca akta sądowi okręgowemu.

Art. 417.

Przepisy o postępowaniu przed sądem okręgowym mają odpowiednie zastosowanie do postępowania apelacyjnego, jeżeli niema szczególnych przepisów o apelacji.

Art. 418.

Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio w postępowaniu z apelacji od wyroku sądu grodzkiego do sądu okręgowego, jednak z następującymi zmianami:

1) nieważność zachodzi również, jeżeli sąd grodzki orzekł w sprawie, należącej bez względu na wartość przedmiotu sporu do właściwości sądu okręgowego;

2) w przypadkach, gdy wyroku się nie doręcza, termin do apelacji biegnie od dnia zawiadomienia strony, że wyrok z uzasadnieniem został sporządzony;

3) w sprawach, w których wartość przedmiotu sporu, pierwotna lub późniejsza w razie ograniczenia żądania powództwa, nie przewyższa stu złotych, apelacja jest dopuszczalna tylko z przyczyn nieważności.

Rozdział II.

Zażalenie.

Art. 419.

§ 1. Na postanowienia sądu okręgowego jako też na zarządzenia przewodniczącego, o ile kodeks nie zawiera odmiennego przepisu, służy zażalenie do sądu apelacyjnego w terminie tygodniowym.

§ 2. Na postanowienie, zawarte w wyroku, można założyć zażalenie bądź odrębnie, bądź w apelacji od wyroku.

Art. 420.

§ 1. Jeżeli niema odmiennego przepisu, zażalenie nie wstrzymuje ani postępowania w sprawie, ani wykonania zaskarżonego postanowienia.

§ 2. Jednak sąd okręgowy może wstrzymać wykonanie postanowienia aż do rozstrzygnięcia zażalenia. Od tego postanowienia nicma środka odwoławczego.

Art. 421.

§ 1. Przepisy o apelacji mają odpowiednie zastosowanie do zażalenia z tą zmianą, że niema zażalenia wzajemnego i że sąd okręgowy przedstawia akta sądowi apelacyjnemu niezwłocznie po doręczeniu zażalenia stronie przeciwnej, odpowiedź zaś na zażalenie wnosi się w terminie tygodniowym wprost do sądu apelacyjnego.

§ 2. Termin do wniesienia zażalenia na postanowienie, wydane bez rozprawy, biegnie od dnia doręczenia postanowienia.

§ 3. Sąd apelacyjny rozpoznaje zażalenie na posiedzeniu niejawnym; przed rozstrzygnięciem może zażądać wyjaśnień, a w razie potrzeby zarządzić przeprowadzenie dowodów lub wyznaczyć rozprawę.

Art. 422.

Zażalenie na orzeczenie co do natychmiastowej wykonalności wyroku sąd apelacyjny rozstrzygnie niezwłocznie po nadejściu akt z sądu okręgowego.

Art. 423.

Przepisy artykułów poprzedzających stosuje się odpowiednio do zażalenia na postanowienie sądu grodzkiego do sądu okręgowego.

Rozdział III.

Kasacja.

Art. 424.

§ 1. Od wyroków drugiej instancji służy skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego.

§ 2. Z wyrokami zrównane są postanowienia drugiej instancji, kończące postępowanie.

Art. 425.

§ 1. W sprawach o roszczenia majątkowe skarga kasacyjna służy tylko wówczas, gdy wartość przedmiotu zaskarżenia przenosi pięćset złotych. Co do oznaczenia tej wartości stosuje się odpowiednio przepisy o wartości przedmiotu sporu.

§ 2. W sprawach o wynagrodzenie szkody, jaką wyrządziły obywatelowi organy władzy państwowej lub samorządowej przez działalność urzędową, niezgodną z prawem lub obowiązkami służby, skarga kasacyjna służy bez względu na wartość przedmiotu zaskarżenia.

§ 3. Skarga kasacyjna nie służy w sprawach o ochronę zakłóconego lub przywrócenie utraconego posiadania.

Art. 426.

Skargę kasacyjną oprzec można na następujących podstawach:

1) na naruszeniu prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie;

2) na pogwałceniu istotnych przepisów postępowania, jeżeli uchybienia te mogły wpłynąć stanowczo na wynik sprawy.

Art. 427.

Skarga kasacyjna powinna czynić zadość ogólnym warunkom pisma procesowego tudzież zawierać oznaczenie zaskarżonego wyroku, przytoczenie podstaw kasacyjnych oraz ich uzasadnienie, jako też wnioszek o uchylenie lub zmianę wyroku w całości, bądź w części. W sprawach o roszczenia majątkowe należy podać także wartość przedmiotu zaskarżenia.

Art. 428.

§ 1. Skargę kasacyjną wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok. Skarga winna być wniesiona w terminie miesięcznym od doręczenia wyroku stronie skatującej.

§ 2. Do skargi należy dołączyć dowód wpłacenia przepisanej kaucji, bez której skarga jest niedopuszczalna. Strona zwolniona od opłat sądowych nie składa kaucji.

Art. 429.

§ 1. Sąd drugiej instancji odrzuci na posiedzeniu niejawnem skargę kasacyjną, wniesioną po upływie przepisanego terminu lub z innych przyczyn niedopuszczalna, jako też skargę, której braków strona nie uzupełniła w wyznaczonym terminie.

§ 2. Na postanowienie, odrzucające skargę kasacyjną, służy zażalenie do Sądu Najwyższego w terminie tygodniowym od doręczenia postanowienia.

Art. 430.

Strona przeciwna może wnieść odpowiedź na skargę w terminie dwutygodniowym od doręczenia jej skargi kasacyjnej. Po upływie terminu na wniesienie odpowiedzi lub po zarządzeniu doręczenia odpowiedzi sąd drugiej instancji niezwłocznie przedstawi skargę i odpowiedź z aktami obu instancji Sądowi Najwyższemu.

Art. 431.

Sąd Najwyższy na posiedzeniu niejawnem odrzuca skargę kasacyjną, jeżeli ulegała odrzuceniu przez sąd drugiej instancji, bądź też zwraca ją temuż sądowi celem usunięcia dostrzeżonych braków. Sąd Najwyższy może rozpoznać również na posiedzeniu niejawnem sprawę, jeżeli skarga oparta jest wyłącznie na pogwałceniu przepisów postępowania lub jeżeli strona, wnosząca skargę kasacyjną, zrzekła się przeprowadzenia rozprawy, a druga strona temu się nie sprzeciwiła.

Art. 432.

§ 1. Poza przypadkami wymienionymi w artykule poprzedzającym wyznaczona będzie rozprawa.

Zawiadomienie o terminie rozprawy wysyła się stronom jedynie na ich żądanie, wyrażone na piśmie, i tylko do miejsca zamieszkania wskazanego w Warszawie.

§ 2. Sędzia sprawozdawca przedstawia na rozprawie zwięźle stan sprawy ze szczególnem uwzględnieniem podstaw i wniosków kasacyjnych.

§ 3. Rozprawa odbywa się w granicach skargi kasacyjnej, jednak strony mogą przytaczać nowe uzasadnienie podstaw kasacyjnych.

Art. 433.

Postępowanie przed Sądem Najwyższym ulega zawieszeniu jedynie na zgodny wniosek obu stron.

Art. 434.

Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej, jednak bierze z urzędu pod uwagę, czy wyrok zaskarżony nie zapadł z pogwałceniem istotnych przepisów postępowania lub czy nie sprzeciwia się porządkowi publicznemu.

Art. 435.

Prokurator, jeżeli składa wnioski w sprawie, przedstawia je ustnie po sprawozdaniu sędziego, a na rozprawie po głosach stron.

Art. 436.

Sąd Najwyższy oddala skargę, jeżeli nie ma usprawiedliwionych podstaw kasacyjnych, albo jeżeli wyrok zaskarżony pomimo błędnego uzasadnienia w wyniku ostatecznym odpowiada prawu.

Art. 437.

Sąd Najwyższy w miarę uwzględnienia skargi uchyla wyrok zaskarżony w całości lub w części i odsyła sprawę do ponownego rozpoznania sądowi, który wydał wyrok lub innemu sądowi równorzędnemu. W razie odesłania sprawy temu samemu sądowi, sąd ten rozpoznaj ją w innym składzie sędziów.

Art. 438.

Sąd, któremu sprawa została odesłana, związany jest wykładnią prawa, zawartą w orzeczeniu Sądu Najwyższego. Nie można opierać skargi kasacyjnej na wyrok, wydany po ponownem rozpoznaniu sprawy, na podstawach sprzecznych z wykładnią prawną ustaloną przez Sąd Najwyższy.

Art. 439.

Jeżeli Sąd Najwyższy uznał, że niema pogwałcenia istotnych przepisów postępowania, a zachodzi naruszenie prawa materialnego, może orzec co do istoty sprawy zamiast odesłania sprawy do ponownego rozpoznania. Przy wydaniu wyroku Sąd Najwyższy jest związany stanem faktycznym ustalonym w zaskarżonym wyroku.

Art. 440.

Uchylając wyrok, Sąd Najwyższy może również, zamiast odesłania sprawy sądowi drugiej in-

stancji, znieść całe postępowanie, jeżeli pozew uległ odrzuceniu przez niższe instancje.

Art. 441.

§ 1. Jeżeli niema szczególnych przepisów o postępowaniu przed Sądem Najwyższym, stosuje się odpowiednio przepisy o apelacji, a co do zażalenia na odrzucenie skargi kasacyjnej oraz na odmowę zwrotu kaucji kasacyjnej stosuje się odpowiednio przepisy o zażaleniu.

§ 2. Orzeczeń Sądu Najwyższego nie doręcza się stronom z wyjątkiem w sprawach, w których uczestniczy Prokuratorja Generalna.

T y t u ł IV.

Wznowienie postępowania.

Art. 442.

Na zasadzie przepisów niniejszego tytułu można żądać wznowienia postępowania, zakończonego wyrokiem prawomocnym.

Art. 443.

Można żądać wznowienia postępowania i uchylenia wyroku z powodu nieważności:

1) jeżeli orzekł sędzia wyłączony z mocy ustawy, a strona przed uprawomocnieniem się wyroku nie mogła domagać się wyłączenia;

2) jeżeli strona wskutek naruszenia przepisów prawa, pozbawiona była możliwości działania lub, nie mając zdolności procesowej, nie była należycie zastąpiona; nie można jednak żądać wznowienia, jeżeli brak zastępstwa zarzucano przed uprawomocnieniem się wyroku albo jeżeli strona potwierdziła dokonane czynności procesowe.

Art. 444.

Niema skargi o wznowienie od wyroków Sądu Najwyższego z powodu nieważności.

Art. 445.

§ 1. Można również żądać wznowienia na tej podstawie:

1) że wyrok został oparty na dokumencie podrobionym bądź sfałszowanym, lub na skazującym wyroku karnym, następnie uchylonym;

2) że wyrok został uzyskany przez czyn karalny.

§ 2. Można również żądać wznowienia w razie późniejszego wykrycia prawomocnego orzeczenia, dotyczącego tego samego stosunku prawnego, bądź takich nowych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ istotny na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu.

Art. 446.

Można żądać wznowienia z powodu czynu karnego jedynie wówczas, gdy czyn został ustalony prawomocnym wyrokiem skazującym, chyba że po-

stępowanie karne nie może być wszczęte lub że zostało umorzone z innych przyczyn, niż brak dowodów.

Art. 447.

Sąd, który wydał zaskarżony wyrok, jest właściwy do wznowienia postępowania z przyczyn nieważności. Gdy zaskarżono wyroki różnych instancyj, jest właściwy sąd instancji wyższej. Do wznowienia na innej podstawie jest właściwy sąd, który ostatni orzekał co do istoty sprawy.

Art. 448.

§ 1. Skargę o wznowienie wnosi się w terminie miesięcznym, licząc:

1) w przypadku udziału sędziego wyłączonego — od dnia, w którym strona dowiedziała się o przywrócenie wyłączenia;

2) w przypadku, jeżeli strona pozbawiona była możliwości działania lub nie była należycie zastąpiona — od dnia, w którym o zaskarżonym wyroku dowiedziała się strona lub jej zastępca ustawowy;

3) w przypadku czynu karnego lub uchylenia wyroku skazującego — od dnia uprawomocnienia się wyroku lub postanowienia, zapadłego w postępowaniu karnym;

4) w przypadkach późniejszego wykrycia orzeczenia, albo nowych faktów i dowodów — od dnia, w którym strona dowiedziała się o nich.

§ 2. Bieg terminu rozpoczyna się nie wcześniej, jak od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego wyroku.

Art. 449.

Po upływie lat pięciu od uprawomocnienia się wyroku nie można żądać wznowienia z wyjątkiem przypadku, jeżeli strona pozbawiona była możliwości działania lub nie była należycie zastąpiona.

Art. 450.

Skarga o wznowienie powinna czynić zadość warunkom pozwu, tudzież zawierać oznaczenie zaskarżonego wyroku, podstawę wznowienia i jej uzasadnienie, okoliczności stwierdzające zachowanie terminu do wniesienia skargi, wreszcie wnioszek o uchylenie lub zmianę zaskarżonego wyroku.

Art. 451.

§ 1. Sąd zbada na posiedzeniu niejawnym, czy skarga jest wniesiona w terminie i czy opiera się na ustawowej podstawie wznowienia. Na żądanie sądu skarżący uprawdopodobni okoliczności, stwierdzające zachowanie terminu lub dopuszczalność wznowienia. W braku jednego z warunków ustawowych sąd skargę odrzuci, w przeciwnym razie wyznaczy rozprawę.

§ 2. Sąd również skargę odrzuci na rozprawie, jeżeli okaże się brak ustawowej podstawy wznowienia albo niezachowanie terminu.

Art. 452.

§ 1. Sąd postanowi po rozważeniu stanu rzeczy, czy naprzód rozstrzygnąć tylko o dopuszczal-

ności wznowienia, czy też połączyć badanie dopuszczalności z rozpoznaniem sprawy.

§ 2. Na postanowienie, dopuszczające wznowienie, niema zażalenia.

Art. 453.

Jeżeli Sąd Najwyższy jest właściwy do rozstrzygnięcia o wznowieniu, wyda tylko postanowienie o dopuszczalności wznowienia, natomiast rozpoznanie sprawy przekaże sądowi drugiej instancji.

Art. 454.

Sędzia, którego udział lub zachowanie się w procesie poprzednim jest podstawą skargi, jest wyłączony od orzekania w postępowaniu ze skargi o wznowienie.

Art. 455.

Do postępowania ze skargi o wznowienie stosuje się odpowiednio poza przepisami niniejszego tytułu inne przepisy kodeksu.

Art. 456.

Wniesienie skargi o wznowienie nie tamuje wykonania zaskarżonego wyroku. Jednak sąd może na wniosek strony wstrzymać wykonanie wyroku w razie uprawdopodobnienia, że skarżącemu grozi niepowetowana szkoda, chyba że strona przeciwna złoży odpowiednie zabezpieczenie.

Art. 457.

Dalsze wznowienie jest niedopuszczalne od prawomocnego orzeczenia, zapadłego wskutek skargi o wznowienie.

Tytuł V.

Postępowania odrębne.

Rozdział I.

Postępowanie nakazowe.

Art. 458.

Powód może żądać w pozwie, aby sąd wydał przeciwko pozwanemu nakaz zapłaty wierzytelności pieniężnej, albo uiszczenia innych rzeczy zamiennych, jeżeli żądanie pozwu jest uzasadnione w całości dołączonymi do pozwu dokumentami, bądź publicznie, sporządzonymi przez władze lub urzędy polskie, bądź prywatnie, na których podpisy uwierzytelnione są przez sąd lub notariusza w Polsce.

Art. 459.

§ 1. Powód może również żądać wydania nakazu zapłaty przeciwko każdemu zobowiązanemu z wekslu lub czeku, jeżeli roszczenie opiera się na wekslu lub czeku, mającym wszelkie warunki ważności i nie nasuwającym podejrzenia co do jego prawdziwości.

§ 2. Do pozwu należy dołączyć weksel lub czek oraz wszystkie dokumenty, potrzebne do uzasadnienia roszczenia.

§ 3. Nakaz na rzecz osoby, która z wekslu lub czeku nie jest bezpośrednio uprawnioną, wydać można jedynie wtedy, gdy przejście prawa na nią udowodnione jest dokumentami, wymienionymi w artykule poprzedzającym.

Art. 460.

Jeżeli z samego dokumentu, wekslu lub czeku wynika, że przeciwko roszczeniu mógłby być podniesiony zarzut przedawnienia, nakaz wydać można jedynie wówczas, gdy powód udowodni w pozwie przerwanie lub wstrzymanie biegu przedawnienia dokumentami publicznymi lub uwierzytelnionymi.

Art. 461.

Jeżeli nie można wydać nakazu, a pozew nadaje się do zwykłego postępowania w tym samym sądzie, wówczas zastosować należy odpowiednie przepisy kodeksu; w razie przeciwnym należy pozew odrzucić.

Art. 462.

§ 1. Nakaz wydaje sąd w osobie jednego sędziego bez rozprawy i bez wezwania pozwanego, któremu doręcza się pozew wraz z nakazem i odpisami dokumentów.

§ 2. Sąd orzeka nakazem, że pozwany ma w ciągu tygodnia, a gdy chodzi o roszczenie z wekslu lub czeku, w ciągu dni trzech, od doręczenia, zaspokoić roszczenie w całości wraz z kosztami, albo wnieść w tymże terminie zarzuty.

Art. 463.

§ 1. Nakaz od chwili wydania stanowi tytuł zabezpieczenia, a jeżeli był wydany na podstawie wekslu lub czeku staje się nadto natychmiast wykonalnym z upływem terminu udzielonego do zaspokojenia roszczenia.

§ 2. Sąd na wniosek pozwanego może ograniczyć zabezpieczenie według swego uznania, a w razie wniesienia zarzutów wstrzymać wykonanie nakazu.

§ 3. Nakaz prawomocny ma skutki wyroku prawomocnego.

Art. 464.

§ 1. Pismo, obejmujące zarzuty, należy wnieść do sądu, który wydał nakaz.

§ 2. Pismo powinno zawierać wszystkie te zarzuty, które w postępowaniu przed sądem okręgowym należy pod przepisaniem rygiorem zgłosić przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. Fakty i dowody mogą być przytaczane aż do zamknięcia rozprawy, jak w zwykłym postępowaniu.

§ 3. Przewodniczący zarządzi doręczenie pisma powodowi z jednoczesnym wyznaczeniem terminu rozprawy.

§ 4. Pismo spóźnione sąd odrzuci bez rozprawy.

Art. 465.

Sąd po przeprowadzeniu rozprawy orzeknie wyrokiem, że nakaz utrzymuje w mocy, albo że go uchyla w całości lub w części i w tym zakresie żądania powoda oddala.

Art. 466.

Jeżeli pozwany cofnął zarzuty, sąd orzeknie postanowieniem, że nakaz pozostaje w mocy. W tym przypadku co do kosztów stosuje się odpowiednio przepisy o kosztach, przewidziane w razie cofnięcia pozwu.

Art. 467.

W braku przepisów szczególnych, stosuje się w postępowaniu nakazowym przepisy niniejszego kodeksu, jednak do pozwu nie można dołączać odpisów zamiast oryginałów, od wydania nakazu nie służą środki odwoławcze z wyjątkiem zażalenia na orzeczenie o kosztach i powództwo wzajemne jest niedopuszczalne.

Art. 468.

W razie uwzględnienia zażalenia na odmowę wydania nakazu, sąd drugiej instancji odsyła sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

R o z d z i a ł II.

Postępowanie upominawcze.

Art. 469.

Powód w pozwie, którym dochodzi w sądzie grodzkim od swego dłużnika osobistego sumy pieniężnej do wysokości tysiąca złotych, może żądać, aby sąd wydał przeciwko pozwanemu nakaz zapłaty.

Art. 470.

§ 1. Sąd wydaje nakaz bez rozprawy i bez wezwania pozwanego, któremu doręcza się pozew wraz z nakazem.

§ 2. Nakazem sąd orzeka, że pozwany ma w ciągu dwóch tygodni od doręczenia zaspokoić roszczenie w całości wraz z kosztami, albo wnieść w tym terminie sprzeciw.

Art. 471.

§ 1. Sprzeciw może być wniesiony w dowolnej formie pod jakąkolwiek nazwą — na piśmie lub ustnie do protokołu sądowego, nawet bez przytoczenia podstaw, faktów i dowodów.

§ 2. Osnowa przepisu niniejszego powinna być podana pozwanemu wraz z nakazem.

Art. 472.

Sąd bez rozprawy odrzuci sprzeciw spóźniony. Pozwany może postawić wniosek o przywrócenie terminu, jeżeli kodeks na to zezwala. Wniosek uwzględniony ma skutki sprzeciwu, wniesionego we właściwym czasie.

Art. 473.

§ 1. Jeżeli sprzeciw wniesiono we właściwym czasie, nakaz traci moc, nawet gdyby sprzeciw dotyczył tylko części roszczenia, albo był zgłoszony przez któregośkolwiek z pozwanych o to samo roszczenie.

§ 2. Sprzeciw, zgłoszony co do jednego lub niektórych tylko roszczeń, objętych wspólnym pozwem, uchyla nakaz jedynie co do nich.

Art. 474.

Sąd zarządzi doręczenie sprzeciwu powodowi z jednoczesnym wyznaczeniem terminu rozprawy.

Art. 475.

§ 1. Sąd odmówi wydania nakazu:

1) jeżeli roszczenie nie nadaje się do dochodzenia w drodze postępowania upominawczego lub wogóle procesu cywilnego;

2) jeżeli z samej osnowy pozwu wynika, że roszczenie jest oczywiście bezzasadne;

3) jeżeli zaspokojenie roszczenia zawisłe jest od świadczenia wzajemnego;

4) jeżeli miejsce pobytu pozwanego nie jest znane, albo gdyby doręczenie mu nakazu nie mogło nastąpić w kraju.

§ 2. Okoliczności powyższe stanowią przeszkodę do wydania nakazu, jeżeli zachodzą choćby co do części roszczenia lub przeciwko jednemu z kilku współpозwanych.

Art. 476.

§ 1. Sąd zawiadamia powoda o odmowie wydania nakazu. Na odmowę niema zażalenia; natomiast powód może w ciągu miesiąca żądać skierowania sprawy do zwykłego postępowania.

§ 2. Powód nie traci prawa wytoczenia ponownego powództwa, jeżeli nie skorzystał z tego terminu.

Art. 477.

Nakaz prawomocny ma skutki prawomocnego wyroku.

Art. 478.

W postępowaniu upominawczym w braku przepisów szczególnych stosuje się przepisy niniejszego kodeksu.

KSIĘGA TRZECIA.

Sąd polubowny.

R o z d z i a ł I.

Zapis na sąd polubowny.

Art. 479.

§ 1. Strony w granicach swej zdolności do samodzielnego zobowiązania się mogą zawrzeć umowę o oddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego (zapis na sąd polubowny).

§ 2. Dopóki strony obowiązują taką umową, nie można żądać rozpoznania sporu przez sąd państwowy.

Art. 480.

§ 1. Zapis na sąd polubowny musi być sporządzony na piśmie i podpisany przez obie strony. W zapisie oznaczyć należy dokładnie przedmiot sporu, bądź stosunek prawny, z którego spór wynikać może.

§ 2. Zmiany i uzupełnienia w zapisie wymagają tej samej formy.

Art. 481.

§ 1. Sędziego polubownego (arbitra) wyznaczyć można bądź w samym zapisie, bądź po jego sporządzeniu.

§ 2. Każda strona wyznacza jednego sędziego, a wyznaczeni sędziowie wybiorą przewodniczącego sądu polubownego (superarbitra), o ile zapis inaczej nie stanowi.

Art. 482.

§ 1. Sędzią polubownym może być każda osoba fizyczna, nieograniczona w zdolności do działania, umiejąca czytać i pisać.

§ 2. Sędzią polubownym nie może być sędzia państwowy.

Art. 483.

§ 1. Strona, która wyznaczyła sędziego polubownego, zawiadomi o tem przeciwnika, wzywając go, aby w ciągu tygodnia również wyznaczył sędziego polubownego i zawiadomił ją o swym wyborze.

§ 2. Zawiadomienia dokonywa się przez notariusza lub listem poleconym.

§ 3. Jeżeli wyznaczenie sędziego polubownego należy według zapisu do osoby trzeciej, może ją o to wezwać każda strona; w tym przypadku stosuje się również powyższy termin oraz sposób wezwania i zawiadomienia.

Art. 484.

Każdą ze stron wiąże dokonane przez nią wyznaczenie sędziego polubownego od chwili otrzymania przez przeciwnika o tem zawiadomienia.

Art. 485.

§ 1. Jeżeli wezwany nie wyznaczył w terminie sędziego polubownego, albo gdy sędziowie nie zgodzili się na wybór przewodniczącego, sąd państwowy wyznaczy na wniosek strony sędziego polubownego lub przewodniczącego, o ile zapis inaczej nie stanowi.

§ 2. Na wyznaczenie sędziego polubownego i przewodniczącego niema zażalenia.

Art. 486.

§ 1. Strona może wyłączyć sędziego polubownego z tych samych przyczyn, które uzasadniają wyłączenie sędziego państwowego i w tym samym czasie. Jednak prawo wyłączenia sędziego polubownego przez stronę, która go wyznaczyła, służy jej tylko wtedy, gdy o przyczynie wyłączenia dowiedziała się dopiero po ustanowieniu sędziego.

§ 2. Zapis na sąd polubowny nie może zawierać zastrzeżeń sprzecznych z przepisem tego artykułu.

Art. 487.

Z ważnych przyczyn sędzia polubowny może się zwolnić od przyjętego obowiązku.

Art. 488.

Sąd państwowy na wniosek strony wezwie opieszalego sędziego polubownego do spełnienia czynności w przeciągu określonego terminu, a następnie usunie sędziego, jeżeli tenże mimo wezwania nie spełni swych czynności. Na to zarządzenie niema zażalenia.

Art. 489.

Strona może żądać ustanowienia innego sędziego polubownego, gdy sędzia, nie wyznaczony w samym zapisie, umarł, został wyłączony, utracił warunki niezbędne do pełnienia czynności sędziego polubownego, albo z innych ważnych przyczyn nie może nadal pełnić swych czynności, gdy zwolnił się od przyjętego obowiązku, wreszcie gdy został z powodu opieszalności usunięty.

Art. 490.

Sędzia polubowny ma prawo do wynagrodzenia za swe czynności; jeżeli co do wynagrodzenia niema umowy ze stronami, sąd państwowy oznaczy je na wniosek sędziego.

Art. 491.

§ 1. Zapis traci moc w przypadkach następujących:

1) gdy upłynął czas, w ciągu którego sąd polubowny obowiązany był wydać wyrok, albo gdy wygaśnięcie zapisu wynika z innych jego postanowień;

2) w razie pisemnej umowy rozwiązującej;

3) gdy sąd polubowny nadmiernie zwleka z wydaniem wyroku;

4) gdy strony nie mogą się zgodzić na sędziego, którego w myśl zapisu wspólnie wyznaczyć powinny;

5) jeżeli sędzia, wyznaczony w zapisie, nie przyjął tego obowiązku lub z powodu usunięcia go bądź z jakiegokolwiek innej przyczyny swych czynności nadal pełnić nie może;

6) jeżeli przy wydaniu wyroku nie można osiągnąć jednomyślności lub większości głosów.

§ 2. Sąd państwowy na wniosek jednej ze stron po przeprowadzeniu rozprawy orzeknie postanowieniem co do wygaśnięcia zapisu.

Art. 492.

Jeżeli zapis obejmuje wszystkie spory z pewnego stosunku prawnego, a przyczyna wygaśnięcia zapisu nie wyłącza sądu polubownego co do dalszych sporów, jakie z tego stosunku wyniknąć mogą, sąd państwowy odpowiednio ograniczy postanowienie swe o wygaśnięciu zapisu do danego przypadku.

Art. 493.

Rozstrzyganie wniosków, zgłoszonych w myśl przepisów poprzedzających, należy w sądzie okręgowym do jednego sędziego. W sprawach tych zastępstwo przez adwokatów nie jest obowiązkowe.

Rozdział II.

Postępowanie przed sądem polubownym.

Art. 494.

§ 1. Strony mogą określić same tryb postępowania przed sądem polubownym.

§ 2. Jeżeli strony tego nie uczyniły do chwili przyjęcia obowiązku przez sędziów polubownych, sąd polubowny według swego uznania określi tryb postępowania.

Art. 495.

§ 1. Sąd polubowny może przesłuchać strony, świadków i biegłych, jednak nie może odbierać od nich przysięgi, ani stosować środków przymusowych.

§ 2. O wykonanie czynności, której sąd polubowny nie jest mocen przedsięwziąć, sąd ten zwraca się do sądu grodzkiego, w którego okręgu czynność ma być wykonana.

§ 3. O terminie swej czynności sąd grodzki zawiadomi strony lub ich pełnomocników oraz sąd polubowny, którego członkowie mogą niezależnie od stron wziąć udział w przeprowadzeniu dowodu i zadawać pytania.

Art. 496.

O ile zapis inaczej nie stanowi, sąd polubowny może rozpoznać sprawę po wysłuchaniu jednej tylko strony, jeżeli druga strona nie składa wyjaśnień.

Art. 497.

Wyrok sądu polubownego zapada bezwzględna większością głosów, chyba że zapis inaczej stanowi. Jeżeli sąd polubowny składa się tylko z dwóch sędziów, jednomyślność jest konieczna.

Art. 498.

Wyrok sądu polubownego zawierać powinien:

- 1) oznaczenie zapisu na sąd polubowny;
- 2) miejsce i datę wydania wyroku;
- 3) imiona i nazwiska stron i sędziów;
- 4) rozstrzygnięcie o żądaniach stron;
- 5) powody, którymi kierował się sąd przy wydaniu wyroku, chyba że zapis uwalnia od ich przytaczania.

Art. 499.

§ 1. Wyrok podpisują wszyscy sędziowie polubowni.

§ 2. Jeżeli którykolwiek z sędziów odmówi podpisu lub nie może podpisać wyroku, pozostał zaznaczają to na samym wyroku. Wyrok, podpisany przez większość sędziów, ma taką samą moc, jak podpisany przez wszystkich.

Art. 500.

§ 1. Sąd polubowny doręczy obu stronom odpisy wyroku, podpisane przez sędziów tak jak oryginał, za dowodem doręczenia na piśmie. Zapis nie może zawierać zastrzeżenia sprzecznego z tym artykułem.

§ 2. Sąd polubowny złoży w sądzie państwowym oryginał wyroku bądź ugody wraz z dowodami doręczenia, zapisem i innymi dokumentami.

Art. 501.

§ 1. Od wyroku sądu polubownego niema odwołania.

§ 2. Wyrok sądu polubownego ma moc prawną narówni z wyrokiem sądu państwowego. Takież samo znaczenie ma ugoda, zawarta przed sądem polubownym, jeżeli ją podpisały strony i wszyscy sędziowie polubowni.

Art. 502.

Sąd państwowy wyda na wniosek strony postanowienie o wykonalności wyroku lub ugody i zaopatrzy je odpowiednią klauzulą, jeżeli ze złożonych w sądzie akt sądu polubownego nie wynika, że wyrok lub ugoda treścią swą ubliża porządkowi publicznemu lub dobrem obyczajom. W postępowaniu tem zastępstwo stron przez adwokatów nie jest obowiązkowe.

Rozdział III.

Skarga o uchylenie wyroku.

Art. 503.

§ 1. Strona może żądać uchylenia wyroku sądu polubownego w przypadkach następujących:

- 1) jeżeli nie było zapisu na sąd polubowny, albo gdy zapis był nieważny lub stracił moc;
- 2) jeżeli stronę pozbawiono możliwości obrony swych praw przed sądem polubownym;
- 3) jeżeli nie zachowano przepisów o postępowaniu przed sądem polubownym, przewidzianych w zapisie lub w ustawie; dotyczy to zwłaszcza przepisów o składzie sądu, głosowaniu, wyłączeniu sędziów i o wyroku;
- 4) jeżeli rozstrzygnięcie o żądaniach stron jest niezrozumiałe, zawiera sprzeczności, przekracza granice zapisu, albo treścią swą ubliża porządkowi publicznemu lub dobrem obyczajom;
- 5) jeżeli zachodzą przyczyny, które stanowią podstawę skargi o wznowienie postępowania w myśl przepisów niniejszego kodeksu.

§ 2. Zapis nie może zawierać zastrzeżeń sprzecznych z przepisami tego artykułu.

Art. 504.

§ 1. Skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego wnieść należy do sądu państwowego w ciągu miesiąca od doręczenia wyroku.

§ 2. W razie oparcia skargi na przyczynach, które stanowią podstawę skargi o wznowienie postępowania, termin liczy się według przepisów o wznowieniu.

Art. 505.

Postępowanie ze skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego odbywa się według przepisów o postępowaniu z pozwu.

Rozdział IV.

Przepisy ogólne.

Art. 506.

Ileć w niniejszej księdze mówi się o sądzie państwowym, rozumie się ten sąd państwowy, który byłby właściwy do rozpoznania sporu między stronami, o ileby strony nie zapisały się na sąd polubowny.

Art. 507.

Przepisy niniejszej księgi mają odpowiednie zastosowanie do sądów polubownych, ustanowionych w rozporządzeniach ostatniej woli lub w aktach fundacyjnych, jak również — o ile ustawy szczególne inaczej nie stanowią — do stałych sądów polubownych, powołanych do życia postanowieniami statutowych lub regulaminów instytucji publicznych lub społecznych. Jednak postanowienia te nie mogą uchylać tym przepisom niniejszej księgi, które są dla stron bezwzględnie obowiązujące. Tak ustanowione sądy polubowne nie mają również prawa odbierania przysięgi od stron, świadków i biegłych, ani też prawa stosowania środków przymusowych.

CZĘŚĆ DRUGA.

POSTĘPOWANIE EGZEKUCYJNE I ZABEZPIECZAJĄCE.

KSIĘGA I.

Postępowanie egzekucyjne.

Tytuł pierwszy.

Przepisy ogólne.

Rozdział I.

O właściwości w sprawach egzekucyjnych i o postępowaniu w ogólności.

Art. 508.

§ 1. Sprawy egzekucyjne należą do właściwości sądów grodzkich i urzędujących przy tych sądach komorników.

§ 2. Czynności egzekucyjne pełnią komornicy z wyjątkiem tych czynności, które są przekazane sądowi.

§ 3. W sprawach, przekazanych sądowi, komornik jest organem wykonawczym, spełniającym polecenia sądu.

§ 4. Sąd może z urzędu wydawać komornikowi zarządzenia, zmierzające do zapewnienia należytego wykonania egzekucji, oraz usuwać sprostżone uchybienia.

Art. 509.

§ 1. Wnioski i oświadczenia w postępowaniu egzekucyjnym składa się bądź na piśmie, bądź ustnie do protokołu.

§ 2. W przypadku gdy według przepisów kodeksu niniejszego zachodzi potrzeba wysłuchania

strony, wysłuchanie odbywa się stosownie do okoliczności bądź przez spisanie protokołu w obecności lub nieobecności drugiej strony, bądź przez oświadczenie strony na piśmie.

Art. 510.

Komornik w razie potrzeby może żądać od stron złożenia w wyznaczonym terminie wyjaśnień ustnych lub na piśmie, a nadto może zasięgać informacji od urzędów oraz osób, nie uczestniczących w postępowaniu.

Art. 511.

Komornik na żądanie strony zawiadomi ją o każdej dokonanej czynności, o której terminie nie była zawiadomiona.

Art. 512.

§ 1. Skargę na czynności komornika wnosi się do sądu grodzkiego w terminie tygodniowym od daty czynności, a w przypadku gdy strona przed dokonaniem czynności żądała zawiadomienia o niej — od daty doręczenia.

§ 2. Sąd rozstrzyga postanowieniem po uprzednim wysłuchaniu stron, jeżeli uzna to za potrzebne. Może nadto żądać wyjaśnień od komornika.

Art. 513.

§ 1. Na postanowienie sądu grodzkiego niema zażalenia, chyba że przepisy księgi niniejszej stanowią inaczej.

§ 2. W postępowaniu egzekucyjnym niema skargi kasacyjnej.

Art. 514.

Komornik może upomnieć, a po bezskutecznym upomnieniu wydaląc osobę, która zachowuje się niewłaściwie lub przeszkadza jego czynnościom.

Art. 515.

§ 1. Komornik może wezwać pomocy organów policji w razie oporu; jeżeli opór stawia osoba wojskowa, należy wezwać pomocy wojskowego organu bezpieczeństwa, chyba że zwłoka grozi udaremnieniem egzekucji, a na miejscu niema organu wojskowego.

§ 2. W przypadku gdy pomoc organów policji okaże się nie wystarczającą dla stłumienia zbiorowych aktów oporu lub gwałtu przeciw czynnościom egzekucyjnym, komornik zwróci się do kierownika sądu o zażądanie pomocy wojska.

Art. 516.

§ 1. Strony mają prawo przeglądać akta sprawy komornika oraz sporządzać i otrzymywać odpisy lub wyciągi z tych akt.

§ 2. Komornik na żądanie wierzyciela powinien mu udzielić na piśmie wyjaśnień o stanie sprawy.

Art. 517.

§ 1. Podział czynności między komornikami, jeżeli ich kilku urzęduje przy sądzie, oznacza kierownik tego sądu.

§ 2. W przypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, kierownik sądu na wniosek wierzyciela może wyznaczyć komornika, któremu sprawa według ogólnego podziału nie przypada.

§ 3. Komornik, do którego należy przeprowadzenie egzekucji przeciwko jednemu z współdłużników, powołany jest również do przeprowadzenia egzekucji z tego samego tytułu przeciwko każdemu z współdłużników, jeżeli czynności egzekucyjne mają być dokonane w okręgu tego samego sądu grodzkiego.

§ 4. Komornik, powołany do przeprowadzenia egzekucji w myśl dwóch paragrafów poprzedzających, zawiadomi o wszczęciu i ukończeniu egzekucji komornika, któremu sprawa przypadłaby według podziału.

Art. 518.

§ 1. Jeżeli w toku postępowania okaże się, że egzekucja należy do właściwości innego sądu, sprawa będzie przekazana według właściwości; już dokonane czynności pozostają w mocy.

§ 2. Jeżeli wierzyciel nie wskazał podstaw do oznaczenia właściwości i nie podał ich w wyznaczonym terminie, który nie może być krótszy od tygodnia, postępowanie będzie umorzona.

Art. 519.

Komornik jest wyłączony od czynności stosownie do przepisów kodeksu niniejszego o wyłączeniu organów sądowych. Zarządzenia w tej mierze wydaje kierownik sądu.

Art. 520.

Jeżeli komornik z powodu przeszkód faktycznych lub prawnych nie może pełnić swych czynności, kierownik sądu zleci ich pełnienie innemu komornikowi lub sekretarzowi sądowemu.

Art. 521.

§ 1. Komornik obowiązany jest do wynagrodzenia szkód, spowodowanych swem niedbalstwem lub złą wolą, jeżeli uszkodzany nie mógł zapobiec szkodzie w toku postępowania zapomocą środków, przewidzianych w kodeksie niniejszym.

§ 2. Za szkodę Skarb Państwa jest odpowiedzialny solidarnie z komornikiem.

§ 3. Roszczenie o wynagrodzenie szkody przedawnia się z upływem dwóch lat od daty, kiedy uszkodzany dowiedział się o czynności lub zaniechaniu komornika, które spowodowały szkodę.

Art. 522.

Przepisy kodeksu niniejszego, dotyczące komorników, stosuje się również do osób, pełniących czynności komornika.

Art. 523.

§ 1. Dłużnik powinien zwrócić wierzycielowi koszty, niezbędne do celowego przeprowadzenia egzekucji. Koszty te podlegają ściągnięciu wraz z egzekwowanem roszczeniem.

§ 2. Na postanowienie sądu co do kosztów służy zażalenie.

Art. 524.

Prawo ubogich, przyznane stronie w procesie, rozciąga się także na zabezpieczenie i postępowanie egzekucyjne.

Art. 525.

W przypadkach, nieunormowanych w części niniejszej kodeksu, stosuje się odpowiednio przepisy jego części pierwszej.

Rozdział II.

Tytuły egzekucyjne i klauzula wykonalności.

Art. 526.

Podstawą egzekucji jest tytuł egzekucyjny, zaopatrzony klauzulą wykonalności, — tytuł wykonawczy.

Art. 527.

Tytułami egzekucji sądowej są:

1) orzeczenie sądu powszechnego, prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu, jak również ugoda, zawarta przed sądem powszechnym;

2) orzeczenie sądu szczególnego, podlegające wykonaniu, jeżeli egzekucja nie jest zastrzeżona innym władzom;

3) wyrok sądu polubownego i ugoda, zawarta przed tym sądem;

4) inne orzeczenia, ugody i akty, które z mocy ustawy podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej;

5) akt notarialny, w którym dłużnik poddał się egzekucji i który obejmuje obowiązek zapłaty sumy pieniężnej lub uiszczenia innych rzeczy zamiennych, ilościowo w akcie oznaczonych, albo też obowiązek wydania lub zwrotu rzeczy indywidualnie oznaczonej, gdy termin zapłaty, uiszczenia, wydania lub zwrotu jest w akcie wskazany.

Art. 528.

§ 1. Orzeczenia sądu zagranicznego, wydane w postępowaniu spornem cywilnem w sprawach, należących w Polsce do właściwości sądów powszechnych, i mające znaczenie wyroku, jako też ugody, zawarte w takim postępowaniu, są tytułami egzekucyjnymi, jeżeli to przewiduje umowa międzynarodowa. Jeżeli umowa nie określa inaczej warunków wykonalności, orzeczenia i ugody będą w Polsce wykonywane pod następującymi warunkami:

1) jeżeli orzeczenie zostało wydane albo ugoda została zawarta po wejściu w życie umowy międzynarodowej;

2) jeżeli sąd zagraniczny, w którym sprawa toczyła się, nie był do jej rozpoznania niewłaściwy stosownie do zasad kodeksu niniejszego;

3) jeżeli orzeczenie jest prawomocne;

4) jeżeli orzeczenie lub ugoda podlega wykonaniu w państwie, skąd pochodzi;

5) jeżeli wezwanie do sprawy, zakończonej wyrokiem zaocznym, zostało doręczone pozwanemu do rąk własnych; jednak doręczenia w sprawach między obywatelami i na obszarze tego państwa, skąd wyrok pochodzi, są wystarczające, gdy odpowiadają przepisom o doręczeniach, w państwie tem obowiązującym;

6) jeżeli orzeczenie przy ocenie zdolności osobistej lub ustawowego zastępstwa obywatela polskiego nie odbiega ze szkodą dla niego od zasad prawa polskiego;

7) jeżeli orzeczenie zagraniczne nie pozostaje w sprzeczności z prawomocnym orzeczeniem sądu polskiego, ani też o ten sam przedmiot nie toczy się spór w sądzie polskim;

8) jeżeli orzeczenie lub ugoda nie są sprzeczne z podstawowymi zasadami obowiązującego w Polsce porządku publicznego lub z dobrymi obyczajami.

§ 2. Jeżeli umowa międzynarodowa nie normuje trybu postępowania co do nadania klauzuli wykonalności, stosuje się przepisy kodeksu niniejszego z tą zmianą, że termin do wniesienia zażalenia wynosi dwa tygodnie.

Art. 529.

§ 1. Tytułowi egzekucyjnemu, pochodzącemu od sądu powszechnego, nadaje klauzulę wykonalności sąd pierwszej instancji, w którym sprawa toczyła się. Sąd drugiej instancji może nadać klauzulę swemu orzeczeniu, dopóki akta sprawy w sądzie tym się znajdują.

§ 2. Tytułowi, pochodzącemu od sądu pracy, klauzulę wykonalności nadaje ten sąd.

§ 3. Innym tytułom nadaje klauzulę wykonalności sąd grodzki właściwości ogólnej dłużnika w sprawach spornych. Jeżeli tej właściwości nie można ustalić, klauzulę nadaje sąd grodzki, w którego okręgu ma być wszczęta egzekucja, a gdy wierzyciel zamierza wszcząć egzekucję zagranicą, sąd grodzki, w którego okręgu tytuł został sporządzony.

§ 4. Wyrokowi sądu polubownego lub ugodzie, zawartej przed tym sądem, nadaje się klauzulę wykonalności w trybie, przepisanym w części pierwszej kodeksu niniejszego.

§ 5. Tytułom zagranicznym nadaje klauzulę wykonalności sąd okręgowy właściwości ogólnej dłużnika w sprawach spornych, a jeżeli tej właściwości nie można ustalić, sąd okręgowy, w którego okręgu ma być wszczęta egzekucja.

Art. 530.

§ 1. Klauzulę wykonalności nadaje sąd w osobie jednego sędziego na wniosek wierzyciela bez wezwania stron.

§ 2. Jeżeli tytułem egzekucyjnym jest orzeczenie sądu powszechnego lub szczególnego, klauzula umieszczona będzie na wypisie orzeczenia lub sentencji, w innych przypadkach — na tytule egzekucyjnym.

Art. 531.

Celem uzyskania klauzuli wykonalności tytułu, pochodzącego od władzy administracyjnej

lub sądu szczególnego, który sam nie nadaje klauzuli, wierzyciel złoży sądowi oprócz tytułu także ich zaświadczenie, że tytuł podlega wykonaniu.

Art. 532.

§ 1. Celem uzyskania klauzuli wykonalności tytułu, pochodzącego od sądu zagranicznego, wierzyciel złoży, oprócz oryginału tytułu i uwierzytelnionego przekładu tegoż na język polski, także zaświadczenie, że tytuł ten podlega wykonaniu w państwie, skąd pochodzi, i że orzeczenie jest prawomocne; gdy zaś tytułem jest wyrok zaoczny—nadto zaświadczenie, że wezwanie do sprawy zostało pozwanemu należycie doręczone.

§ 2. Złożone dokumenty powinny być uwierzytelnione w sposób, przepisany dla uwierzytelniania dokumentów zagranicznych, chyba że umowa międzynarodowa stanowi inaczej.

Art. 533.

Jeżeli do uzyskania klauzuli wykonalności potrzebne jest zaświadczenie lub dokument, które w myśl ustawy władza lub notariusz obowiązani są wydać dłużnikowi, wierzyciel również może żądać wydania tego zaświadczenia lub dokumentu.

Art. 534.

§ 1. Jeżeli po powstaniu tytułu egzekucyjnego uprawnienie lub obowiązek przeszły na inną osobę, należy celem uzyskania klauzuli wykonalności przejście to wykazać dokumentem publicznym lub prywatnym z podpisem uwierzytelnionym; przejście to sąd zaznacza w klauzuli.

§ 2. Na podstawie tytułu egzekucyjnego, dotyczącego obowiązku hipotecznie zabezpieczonego, sąd nada klauzulę wykonalności przeciwko każdemu, kto po wciągnięciu obowiązku do księgi hipotecznej został wpisany jako właściciel nieruchomości obciążonej. Egzekucja w tym przypadku może być skierowana wyłącznie do tej nieruchomości, co należy zaznaczyć w klauzuli.

§ 3. Nie wyłącza to egzekucji z innego majątku, jeżeli będzie wykazane stosownie do przepisu paragrafu pierwszego, że również obowiązek osobisty przeszedł na nowego właściciela.

Art. 535.

§ 1. Jeżeli tytułem egzekucyjnym jest orzeczenie sądu powszechnego lub szczególnego, albo ugoda, zawarta przed temi sądami, klauzula wykonalności powinna zawierać:

- 1) wymienienie sądu, nadającego klauzulę;
- 2) wzmiankę, że tytuł uprawnia do egzekucji;
- 3) datę nadania klauzuli;
- 4) podpis sędziego;
- 5) odcisk pieczęci sądu.

§ 2. W innych przypadkach, oprócz wskazanych w paragrafie poprzedzającym, oraz gdy nastąpiła zmiana osoby wierzyciela lub dłużnika, klauzula wykonalności powinna nadto zawierać wskazanie wierzyciela i dłużnika, świadczenie, które ma być spełnione, oraz inne z egzekucją związane szczegóły.

Art. 536.

W razie potrzeby prowadzenia egzekucji na rzecz kilku osób lub przeciwko kilku osobom albo z kilku części składowych majątku tego samego dłużnika sąd oprócz pierwszego tytułu wykonawczego może wydać dalsze tytuły, oznaczając cel, do którego mają służyć, i ich liczbę porządkową.

Art. 537.

Ponowne wydanie tytułu wykonawczego wzamian utraconego może nastąpić jedynie z mocy postanowienia sądu po przeprowadzeniu rozprawy. Na ponownie wydanym tytule wykonawczym czyni się wzmiankę o wydaniu go wzamian pierwotnego tytułu.

Art. 538.

§ 1. Na postanowienie sądu co do nadania klauzuli wykonalności służy zażalenie.

§ 2. Termin do zażalenia biegnie dla wierzyciela od daty wydania mu tytułu wykonawczego lub postanowienia odmownego, dla dłużnika — od daty doręczenia mu zawiadomienia o wszczęciu egzekucji.

Rozdział III.

Wszczęcie egzekucji i dalsze czynności egzekucyjne.

Art. 539.

Wniosek o wszczęcie egzekucji składa się stosownie do właściwości sądowi lub komornikowi.

Art. 540.

We wniosku o wszczęcie egzekucji wierzyciel powinien wskazać świadczenie, które ma być spełnione, i sposób egzekucji. Do wniosku należy dołączyć tytuł wykonawczy. Jeżeli wniosek jest skierowany do sądu, powinien odpowiadać warunkom pisma procesowego.

Art. 541.

Jeżeli dłużnikowi służy wybór między świadczeniami, które ma spełnić, a wyboru jeszcze nie dokonał, wierzyciel we wniosku oznaczy świadczenie, którego żąda. Dłużnik może jednak spełnić inne z tych świadczeń, dopóki wierzyciel wskazanego przez siebie świadczenia jeszcze nie otrzyma nawet w części. Wszakże wierzyciel nie traci prawa wskazania innego świadczenia, jeżeli zrzeknie się egzekucji poprzednio wskazanego świadczenia, lub jeżeli egzekucja ta nie odniosła skutku.

Art. 542.

§ 1. Wierzyciel w jednym wniosku może wskazać kilka sposobów egzekucji przeciwko temu samemu dłużnikowi.

§ 2. Jeżeli egzekucja z jednej części majątku dłużnika oczywiście wystarcza na zaspokojenie wierzyciela, dłużnik może żądać zawieszenia egzekucji z innej części majątku.

Art. 543.

§ 1. Wniosków, skierowanych do sądu, nie wolno łączyć z wnioskami, skierowanymi do komornika. Również nie wolno łączyć wniosków, które skierowane są do różnych sądów lub do komorników różnych sądów.

§ 2. W razie niedozwolonego połączenia wniosków sąd lub komornik rozpoznaje wniosek w zakresie swej właściwości, w pozostałej zaś części wniosków odrzuca.

Art. 544.

§ 1. Przy pierwszej czynności egzekucyjnej doręcza się dłużnikowi zawiadomienie o wszczęciu egzekucji z podaniem treści tytułu wykonawczego i wymienieniem sposobu egzekucji.

§ 2. Na żądanie dłużnika komornik powinien mu okazać tytuł wykonawczy w oryginale.

Art. 545.

Komornik powinien na żądanie wierzyciela przyjąć od niego pieniądze lub inne rzeczy, przypadające dłużnikowi w związku z egzekucją.

Art. 546.

§ 1. W przypadkach, w których kodeks niniejszy przewiduje zabezpieczenie, powinno ono być złożone w gotowiźnie lub w takich papierach wartościowych bądź książeczkach wkładowych instytucyj, w których według obowiązujących przepisów wolno umieszczać fundusze osób małoletnich.

§ 2. O wydaniu zabezpieczenia rozstrzyga sąd po wysłuchaniu osób interesowanych. Na postanowienie sądu służy zażalenie.

Art. 547.

§ 1. Kwota pieniężna, złożona w postępowaniu egzekucyjnym, jeżeli nie podlega wydaniu niezwłocznemu, będzie wniesiona do depozytu sądowego.

§ 2. Sąd na wniosek osoby interesowanej zarządzi umieszczenie złożonej sumy na oprocentowanie, jeżeli uzna to za właściwe ze względu na wysokość sumy i na czas, w ciągu którego ma być zatrzymana.

Art. 548.

Komornik stwierdza każdą czynność egzekucyjną protokołem, który zawierać będzie:

- 1) oznaczenie miejsca i czasu czynności;
- 2) imiona i nazwiska stron i innych osób przywołanych;
- 3) sprawozdanie z przebiegu czynności;
- 4) wnioski i oświadczenia obecnych;
- 5) wzmiankę o odczytaniu protokołu;
- 6) podpisy obecnych lub wzmiankę o przyczynie braku podpisu;
- 7) podpis komornika.

Art. 549.

§ 1. W dni niedzielne i ustawowo uznane za święta powszechnie, jako też w porze nocnej,

czynności egzekucyjne można spełniać jedynie za zezwoleniem kierownika sądu.

§ 2. Przystępując do wykonania czynności, komornik okaże dłużnikowi zezwolenie kierownika sądu na piśmie.

Art. 550.

§ 1. W obrębie budynków wojskowych i na okrętach wojennych można spełniać czynności egzekucyjne tylko po uprzednim zawiadomieniu właściwego komendanta w asyście wyznaczonego przezeń organu wojskowego.

§ 2. W budynku, zajmowanym w całości przez przedstawicielstwo dyplomatyczne, w lokalu urzędowym przedstawicielstwa dyplomatycznego oraz w mieszkaniu osób, które w myśl przepisów kodeksu niniejszego nie mogą być pozywane przed sąd, wolno czynności egzekucyjne spełniać tylko za zgodą właściwego przedstawiciela dyplomatycznego. W razie wątpliwości, mogących zajść przy stosowaniu tego przepisu, sąd powinien zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o opinię.

Art. 551.

§ 1. Wierzyciel i dłużnik mogą być obecni przy czynnościach egzekucyjnych. Na żądanie wierzyciela lub dłużnika albo według uznania komornika mogą być przy tych czynnościach obecni świadkowie w liczbie nie więcej niż po dwóch z każdej strony.

§ 2. Komornik powinien przywołać jednego lub dwóch świadków, jeżeli dłużnik nie jest obecny, lub komornik go wydalil, chyba że zachodzi obawa, iż wskutek straty czasu na przywołanie świadków egzekucja będzie udaremniona.

§ 3. Świadcami mogą być także członkowie rodziny i domownicy dłużnika.

§ 4. Świadcowie nie otrzymują wynagrodzenia.

Art. 552.

Jeżeli potrzeba zasięgnąć opinii biegłego, komornik wzywa jednego lub kilku biegłych. Biegły, który nie jest stałym biegłym sądowym, składa wobec komornika zapewnienie sumiennego i bezstronnego spełnienia obowiązku.

Art. 553.

§ 1. Jeżeli cel egzekucji tego wymaga, komornik zarządzi otworzenie pomieszczeń i schowków dłużnika oraz przeszuka jego rzeczy, mieszkanie i schowki. Gdyby to nie wystarczało, komornik może przeszukać nawet odzież, którą dłużnik ma na sobie; komornik może to uczynić również, gdy dłużnik chce się wydalić lub zachodzi podejrzenie, że chce usunąć od egzekucji przedmioty, które ma przy sobie.

§ 2. Do przeszukania odzieży u osoby płci żeńskiej komornik wezwie kobietę. Przeszukanie odzieży u osoby wojskowej przeprowadzi w obecności komornika organ wojskowy, wyznaczony przez władzę wojskową.

Art. 554.

Pokwitowanie komornika ma taki sam skutek, jak pokwitowanie wierzyciela, jednak nie zwalnia wierzyciela od obowiązku wykonania czynności, potrzebnej do wykreślenia obciążeń z księgi hipotecznej lub z rejestru.

Art. 555.

Po ukończeniu postępowania egzekucyjnego należy na tytule wykonawczym zaznaczyć wynik egzekucji i tytuł zatrzymać w aktach, a jeżeli świadczenia, objęte tytułem, nie zostały zaspokojone całkowicie, tytuł zwrócić wierzycielowi.

Rozdział IV.

Zawieszenie i umorzenie postępowania.

Art. 556.

§ 1. Postępowanie podlega zawieszeniu, jeżeli okaże się, że wierzyciel lub dłużnik nie ma zdolności procesowej i nie ma zastępcy ustawowego, z wyjątkiem przypadku, gdy ustanowiony jest pełnomocnik.

§ 2. Sąd na żądanie wierzyciela ustanowi kuratora dla dłużnika, który nie ma zastępcy ustawowego lub jest nieznany z miejsca pobytu.

§ 3. Zastępca ustawowy wierzyciela lub dłużnika, jako też kurator dłużnika, mogą zaskarżyć postanowienia sądu oraz czynności komornika, odnoszące się do czasu, kiedy strona nie miała należytego zastępcy. Termin do zaskarżenia biegnie od daty, kiedy zastępca ustawowy lub kurator otrzymał zawiadomienie o toczącym się postępowaniu, albo od daty, kiedy zgłosił uczestnictwo swoje w postępowaniu. Powtórzenia czynności już dokonanych można żądać tylko wtedy, gdy przy wykonaniu czynności zaszło naruszenie praw strony, nie mającej zdolności procesowej.

Art. 557.

§ 1. Postępowanie zawiesza się również w razie śmierci wierzyciela lub dłużnika. Postępowanie będzie na wniosek strony interesowanej podjęte z udziałem następców prawnych zmarłego.

§ 2. Jeżeli następcy prawni dłużnika nie objęli spadku albo nie są znani, sąd na wniosek wierzyciela ustanowi kuratora celem zastąpienia zmarłego dłużnika.

Art. 558.

Postępowanie egzekucyjne zawiesza się nadto:

- 1) na żądanie wierzyciela;
- 2) w czasie zawieszenia czynności sądu wskutek wojny lub innych przeszkód;
- 3) w innych przypadkach, prawem przewidzianych.

Art. 559.

§ 1. Sąd może na wniosek zawiesić w całości lub w części postępowanie egzekucyjne, jeżeli wniesiono skargę na czynności komornika lub zażalenie na postanowienie sądu. Zawieszenie po-

stępowania sąd może uzależnić od złożenia zabezpieczenia przez dłużnika.

§ 2. Jeżeli dłużnik zabezpieczy spełnienie swego obowiązku, sąd może uchylić dokonane czynności egzekucyjne z wyjątkiem zajęcia.

§ 3. Sąd może odmówić zawieszenia postępowania albo już zawieszono postępowanie podjąć na nowo, jeżeli wierzyciel zabezpieczy wynagrodzenie szkody, jaka wskutek dalszego postępowania może wyniknąć dla dłużnika.

Art. 560.

Komornik wstrzyma się z dokonaniem czynności, jeżeli przed jej rozpoczęciem dłużnik złożony dowód na piśmie, nie budzący wątpliwości, że obowiązku swego dopełnił, albo że wierzyciel udzielił mu zwłoki. O wstrzymaniu czynności komornik zawiadomi wierzyciela.

Art. 561.

§ 1. Postępowanie egzekucyjne będzie umorzono w całości lub w części:

- 1) jeżeli okaże się, że egzekucja nie należy do organów władzy sądowej;
- 2) na wniosek wierzyciela;
- 3) jeżeli prawomocnym orzeczeniem tytuł egzekucyjny został pozbawiony skutków prawnych;
- 4) jeżeli okaże się, że egzekucja ze względu na jej przedmiot lub na osobę dłużnika jest niedopuszczalna;
- 5) jeżeli egzekucję skierowano do majątku, z którego według klauzuli wykonalności dłużnik nie odpowiada;
- 6) jeżeli jest oczywiste, że z egzekucji nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych.

§ 2. W przypadkach, wskazanych w p. 1), 4) i 6) § 1, umorzenie postępowania następuje z urzędu.

§ 3. W przypadkach, wskazanych w p. 4) i 5) § 1, komornik, jeżeli nie może niezwłocznie powziąć postanowienia o umorzeniu, zawiesza postępowanie aż do czasu powzięcia postanowienia.

§ 4. Postępowanie będzie umorzono również w innych przypadkach, prawem przewidzianych.

Art. 562.

§ 1. Postępowanie egzekucyjne umarza się z mocy samego prawa, jeżeli wierzyciel w ciągu trzech lat nie popierał egzekucji lub nie żądał podjęcia zawieszono postępowania. Termin powyższy biegnie od dnia dokonania ostatniej czynności egzekucyjnej, bądź też od ustania przyczyny zawieszenia postępowania.

§ 2. Umorzenie postępowania egzekucyjnego powoduje uchylenie dokonanych czynności egzekucyjnych, lecz nie tamuje wierzycielowi możliwości wszczęcia ponownej egzekucji, chyba że egzekucja wogóle jest niedopuszczalna.

§ 3. Na wniosek wierzyciela lub dłużnika komornik wyda zaświadczenie o umorzeniu postępowania.

Art. 563.

W przypadku, gdy wierzyciel ma w swoim władaniu rzecz ruchomą dłużnika, na której służy mu prawo zastawu, egzekucja, skierowana do innej części majątku, będzie na wniosek dłużnika umorzona, jeżeli z wartość tej rzeczy wierzyciel może być całkowicie zaspokojony.

Art. 564.

Przed zawieszeniem lub umorzeniem postępowania należy wysłuchać wierzyciela i dłużnika, wyjąwszy gdy istnieje już prawomocne orzeczenie, uzasadniające umorzenie postępowania, lub gdy zawieszenie bądź umorzenie ma nastąpić z woli wierzyciela albo z samego prawa.

Art. 565.

Na postanowienie sądu co do zawieszenia i umorzenia postępowania służy zażalenie.

Art. 566.

§ 1. Dłużnik może w drodze powództwa żądać umorzenia egzekucji w całości lub w części:

- 1) jeżeli przeczy zdarzeniom, na których oparte było wydanie klauzuli wykonalności, i
- 2) jeżeli po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane. Gdy tytułem jest wyrok sądowy, dłużnik może powództwo oprzeć także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy. Zdarzenia te powinny być stwierdzone dowodem na piśmie, dołączonym do pozwu.

§ 2. W przypadkach powyższych powództwo należy wytoczyć przed sąd rzeczowo właściwy, w którego okręgu prowadzi się egzekucję.

§ 3. Jeżeli podstawą egzekucji jest tytuł, pochodzący od władzy administracyjnej, do orzekania o tem, że zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane, powołana jest władza administracyjna, od której tytuł pochodzi.

Art. 567.

§ 1. Osoba trzecia może w drodze powództwa żądać zwolnienia od egzekucji przedmiotu, jeżeli egzekucja, do tego przedmiotu skierowana, narusza prawa tej osoby, a w szczególności:

- 1) jeżeli przedmiot stanowi jej własność;
- 2) jeżeli na przedmiocie ma ograniczone prawo rzeczowe, a ustawa nie nakazuje tego prawa w inny sposób w egzekucji uwzględnić;
- 3) jeżeli przedmiot nie należy do dłużnika, a osoba trzecia ma prawo zażądać zwrotu tego przedmiotu;
- 4) jeżeli na korzyść osoby trzeciej istnieje obowiązujący dla wierzyciela zakaz zbywania lub obciążania przedmiotu.

§ 2. Powództwo należy wytoczyć przed sąd rzeczowo właściwy, w którego okręgu prowadzi się egzekucję.

§ 3. Zapoznać należy wierzyciela, a także dłużnika, jeżeli powództwo przeciwko niemu oparte jest na tej samej zasadzie faktycznej i prawnej.

Art. 568.

§ 1. W pozwach, przewidzianych w dwóch poprzedzających artykułach, powód powinien przytoczyć wszystkie zarzuty, które w tym czasie mógł zgłosić; w dalszem postępowaniu traci prawo korzystania z tych zarzutów, jeżeli nie zgłosił ich w pozwie.

§ 2. Sąd może na wniosek powoda w drodze zabezpieczenia powództwa zawiesić postępowanie egzekucyjne.

Rozdział V.

Ograniczenie egzekucji.

Art. 569.

§ 1. Przeciwko osobom, które z uwagi na stosunki międzynarodowe w myśl przepisów kodeksu niniejszego nie mogą być pozywane przed sąd, nie może być także prowadzona egzekucja, chyba że chodzi o sprawę, w której te osoby podlegają sądowi.

§ 2. Niedopuszczalna jest egzekucja z mienia, służącego do urzędowego użytku, oraz czynności egzekucyjne, skierowane przeciwko osobie dłużnika.

§ 3. W razie wątpliwości, mogących zająć przy stosowaniu tych przepisów, sąd powinien zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o opinię.

Art. 570.

Nie podlegają egzekucji:

1) niezbędne dla dłużnika lub członków jego rodziny: sprzęty domowe, pościel, bielizna i ubranie codzienne;

2) przyrządy, używane z powodu ułomności przez dłużnika i członków jego rodziny;

3) zapasy żywności i opału, niezbędne dla dłużnika, jego rodziny i jego służby na okres jednego miesiąca;

4) krowa dojna albo dwie kozy lub trzy owce wraz z zapasem paszy i ściółki aż do czasu najbliższych zbiorów, o ile zwierzęta te są niezbędne do wyżywienia dłużnika, jego rodziny i jego służby;

5) przedmioty i surowce, niezbędne na okres jednego miesiąca do osobistego zarobkowania dłużnika, pracującego fizycznie;

6) przedmioty, niezbędne do pełnienia służby lub wykonywania zawodu, oraz przyzwoite ubranie dłużnika, pracującego umysłowo;

7) u dłużnika, pobierającego perjodycznie stałą płacę, pieniądze w kwocie, która odpowiada nie podlegającej egzekucji części płacy za czas do najbliższego terminu wypłaty;

8) u dłużnika, nie otrzymującego stałej płacy, pieniądze, niezbędne dla niego i jego rodziny na utrzymanie przez dwa tygodnie;

9) przedmioty, dane dłużnikowi dla poratowania jego i jego rodziny w razie klęski z powodu nadzwyczajnych wypadków, choroby lub śmierci, oraz pieniądze, подарowane mu w tym celu albo dane tytułem pożyczki, o ile tych przedmiotów i pieniędzy dla celów tych jeszcze potrzebuje;

10) przedmioty, służące dłużnikowi i jego rodzinie do wykonywania praktyk religijnych lub niezbędne do nauki;

11) ordery i odznaki honorowe, obrączki ślubne, listy, papiery rodzinne i inne papiery osobiste dłużnika oraz jego książki rachunkowe;

12) przedmioty codziennego użytku potrzebne dłużnikowi, które mogą być sprzedane tylko za bezcen, a dla dłużnika mają znaczną wartość użytkową;

13) przedmioty, mające służyć do pochowania zmarłego członka rodziny.

Art. 571.

§ 1. Przedmioty, stanowiące na podstawie przepisów prawa prywatnego przynależność nieruchomości lub rzeczy głównej, nie podlegają egzekucji oddzielnie od nieruchomości lub rzeczy głównej.

§ 2. Nie podlegają również egzekucji oddzielnie od całości przedmioty, niezbędne do utrzymania ruchu kopalni, kolei, komunikacji morskiej, śródlądowej, powietrznej, pocztowej, telegraficznej lub telefonicznej, wreszcie do prowadzenia szpitala lub apteki.

Art. 572.

Nie podlegają egzekucji:

1) uposażenie służbowe, wpłacone na konto czekowe Pocztovej Kasy Oszczędności lub innych instytucji, wykonywających czynności bankowe;

2) sumy i świadczenia w naturze, przeznaczone na pokrycie wydatków lub wyjazdów w sprawach służbowych oraz wydatków, związanych z przesiedleniem emerytów;

3) żołd oraz wszelkie inne należności służbowe i uboczne niezawodowych podoficerów i szeregowców;

4) stypendja na kształcenie się;

5) należności z tytułu ubezpieczenia na wypadek choroby i zasiłki pieniężne z tytułu zabezpieczenia na wypadek bezrobocia;

6) wsparcia, wyznaczone dłużnikowi dla poratowania jego lub jego rodziny z powodu choroby, śmierci lub innej klęski.

Art. 573.

Nie podlegają również egzekucji prawa, których wykonywanie związane jest wyłącznie z osobą dłużnika.

Art. 574.

Należności pośmiertne, wypłacone tytułem zapomogi lub zaopatrzenia jednorazowego pod jakąkolwiek nazwą albo z tytułu ubezpieczenia kosztów pogrzebu, podlegają egzekucji tylko na zaspokojenie kosztów pogrzebu.

Art. 575.

§ 1. Uposażenie służbowe i zaopatrzenie emerytalne (upożalenie emerytalne, pensja wdowa i sieroca) osób, będących w publiczno-prawnym stosunku służbowym, pracowników samorządowych oraz diety posłów i senatorów, wynagrodzenie pracowników umysłowych i robotników, tudzież świadczenia powtarzające się, których celem jest zapewnienie utrzymania, należnego z tytułu: alimentów, renty za utratę zdolności do pracy, ubezpieczenia, wsparcia lub z jakiegokolwiek innego tytułu prawnego, jeżeli nie przewyższają tysiąca dwustu złotych miesięcznie, — podlegają egzekucji w jednej piątej części, a na zaspokojenie należności alimentarnych także w drugiej piątej części, przyczem zawsze suma stu złotych miesięcznie wolna jest od egzekucji, chyba że dochodzone są należności alimentarne. Jeżeli dłużnik otrzymuje miesięcznie powyżej tysiąca dwustu złotych, egzekucji podlega nadto połowa całej przewyżki, a na zaspokojenie należności alimentarnych również i druga połowa.

§ 2. Przy zbiegu egzekucji należności alimentarnych z egzekucją innych należności jedna piąta część podlega egzekucji za wszystkie długi ogółem, druga zaś część piąta na zaspokojenie samych tylko należności alimentarnych, o ileby pierwsza część na nie przy zbiegu z innymi wierzytelnościami nie wystarczała. Według tej samej zasady podlega egzekucji przewyżka ponad tysiąc dwieście złotych miesięcznie.

§ 3. Dodatki, które dłużnik otrzymuje na utrzymanie członka rodziny, podlegają w całości egzekucji na zaspokojenie należności alimentarnych tego członka przed innymi należnościami.

§ 4. Uposażenie oraz zaopatrzenie emerytalne osób wojskowych podlega egzekucji według przepisów szczególnych.

Art. 576.

§ 1. Dochody, wymienione w artykule poprzedzającym, oblicza się wraz z wszystkimi dodatkami i wartością świadczeń w naturze, lecz po potrąceniu podatków, składek emerytalnych i opłat publicznych, należnych z ustawy.

§ 2. Jeżeli dłużnik otrzymuje dochody z kilku źródeł, wymienionych w artykule poprzedzającym, podstawę obliczenia stanowi suma dochodów.

Art. 577.

§ 1. Egzekucja należności pieniężnych, przypadających od Skarbu Państwa, jest dopuszczalna tylko celem zrealizowania umownego prawa zastawu lub hipoteki umownej. W innych przypadkach wierzyciel celem otrzymania należności pieniężnej składa tytuł egzekucyjny bezpośrednio odpowiedniemu urzędowi, który obowiązany jest niezwłocznie należność uiszczyć.

§ 2. To samo stosuje się odpowiednio do należności, przypadających od przedsiębiorstw państwowych „Polskie Koleje Państwowe” i „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”.

Art. 578.

§ 1. Ograniczenia egzekucji należności pieniężnych, przypadających od związku komunalnego, zawarte są w przepisach szczególnych.

§ 2. Egzekucja należności pieniężnych przeciwko zakładom, uznanym przez wojewódzką władzę administracji ogólnej za posiadające charakter użyteczności publicznej, jest niedopuszczalna z tych części majątku, które władza ta uzna za nie podlegające egzekucji ze względu na interes publiczny.

Art. 579.

Na postanowienie sądu co do ograniczeń egzekucji służy zażalenie.

Tytuł drugi.

Przepisy szczegółowe o egzekucji.

Dział I.

Egzekucja należności pieniężnych.

Rozdział I.

Egzekucja z ruchomości.

Oddział I.

Zajęcie.

Art. 580.

Egzekucja z ruchomości należy do komornika tego sądu, w którego okręgu znajdują się ruchomości.

Art. 581.

§ 1. Do egzekucji z ruchomości komornik przystępuje przez ich zajęcie.

§ 2. Zająć można ruchomości dłużnika, będące bądź w jego władaniu, bądź we władaniu samego wierzyciela, który do nich skierował egzekucję. Ruchomości dłużnika, będące we władaniu osoby trzeciej, można zająć tylko wówczas, gdy ona wyraźnie zgadza się na ich zajęcie.

§ 3. Nie należy zaimować więcej ruchomości ponad te, które są potrzebne do zaspokojenia należności i kosztów egzekucyjnych.

Art. 582.

§ 1. Egzekucja z ułamkowej części rzeczy ruchomej, będącej wspólną własnością kilku osób, odbywa się w sposób, przewidziany dla egzekucji z ruchomości, z zastrzeżeniem, że sprzedaż podlega tylko udział dłużnika we wspólnej ruchomości.

§ 2. Innym współwłaścicielom łącznie służy prawo żądania, aby była sprzedana cała rzecz.

Art. 583.

§ 1. Komornik dokonywa zajęcia przez wciągnięcie ruchomości do protokołu zajęcia.

§ 2. Przy zajęciu, a jeżeli dłużnik jest nieobecny, to niezwłocznie po otrzymaniu odpisu protokołu zajęcia, dłużnik winien wymienić komornikowi znajdujące się w jego władaniu ruchomości, względem których osobom trzecim służy prawo żądania zwolnienia ich od egzekucji, ze wskazaniem adresu tych osób. Komornik zawiadomi o zajęciu osoby, wskazane przez dłużnika.

Art. 584.

Jeżeli dłużnik przy zajęciu odmawia komornikowi wyjaśnień lub daje wyjaśnienia świadomie nieprawdziwe, sąd może na wniosek komornika skazać dłużnika po wysłuchaniu go na grzywnę do pięciuset złotych.

Art. 585.

Jeżeli komornik odracza dalszy ciąg zajęcia, powinien stosownie do okoliczności poczynić zarządzenia, zapobiegające usunięciu ruchomości jeszcze niezajętych.

Art. 586.

§ 1. Jeżeli wierzyciel żądał, aby zajęcie odbyło się w jego obecności, komornik zawiadomi go o terminie, w którym zajęcie ma być dokonane.

§ 2. Jeżeli wierzyciel pomimo zawiadomienia nie stawiał się, komornik dokona zajęcia w jego nieobecności.

§ 3. Jeżeli komornik, nie zawiadomiwszy wierzyciela, dokonał zajęcia w jego nieobecności, wierzyciel może żądać sprawdzenia zajęcia z jego udziałem.

Art. 587.

§ 1. Jeżeli zajęte już ruchomości mają być zajęte na zaspokojenie innej jeszcze wierzytelności, komornik dokona nowego zajęcia przez zaznaczenie go w protokole pierwszego zajęcia bez wciągania poszczególnych ruchomości do protokołu.

§ 2. Wierzyciel może żądać, aby komornik sprawdził ruchomości, zajęte na podstawie protokołu; sprawdzenie to komornik stwierdzi w tym protokole.

Art. 588.

§ 1. Komornik oznacza w protokole zajęcia wartość każdej zajętej ruchomości.

§ 2. Jeżeli komornik uzna, że w celu oszacowania należy przywołać biegłego, albo jeżeli wierzyciel lub dłużnik podnoszą zarzuty, oszacowanie przez biegłego odbędzie się przy samem zajęciu, a gdyby to nie było możliwe — w dniu licytacji.

§ 3. Rzeczy ze złota, platyny i srebra nie mogą być oszacowane poniżej wartości kruszcu z uwzględnieniem kosztów przetopienia.

Art. 589.

§ 1. Do oszacowania, zarządzonego w myśl artykułu poprzedzającego, komornik powoła jednego biegłego. Jeżeli mają być oszacowane rucho-

mości rozmaitego rodzaju, a niema biegłego, któryby mógł oszacować wszystkie ruchomości, komornik powoła biegłego do oszacowania każdej z odrębnych grup ruchomości.

§ 2. Strona, żądająca oszacowania przez biegłego, powinna złożyć zgóry na koszty sumę odpowiednią, oznaczoną przez komornika.

Art. 590.

§ 1. Na każdej zajętej ruchomości komornik umieści znak, ujawniający nazewną jej zajęcie, a jeżeli to nie jest możliwe, ujawni je w inny sposób.

§ 2. Zajęte ruchomości komornik pozostawi we władaniu osoby, u której je zajął, jednak z ważnych przyczyn może w każdym stanie postępowania oddać je pod dozór innej osobie, nie wyłączając wierzyciela, choćby to było związane z koniecznością ich przeniesienia.

§ 3. Osoba, w której władaniu pozostawiono zajęte ruchomości, sprawuje obowiązki dozorczy.

§ 4. Dłużnikowi i dozorczy komornik doręcza odpis protokołu zajęcia.

Art. 591.

§ 1. Jeżeli zajęte ruchomości pozostawiono w pomieszczeniu, należącym do dłużnika, i dozór powierzono jemu samemu lub członkowi jego rodziny, razem z nim mieszkającemu lub pracującemu, dozorca ma prawo zwykłego używania rzeczy, byleby przez to rzecz nie straciła na wartości. To samo stosuje się do przypadku, gdy ruchomości zajęte u innej osoby i pozostawiono pod jej dozorem, jeżeli osoba ta uprawniona jest do używania rzeczy.

§ 2. W innych przypadkach dozorca nie ma prawa używać ruchomości, oddanej mu pod dozór.

Art. 592.

§ 1. Dozorca obowiązany jest przechowywać oddane mu pod dozór ruchomości z taką starannością, by nie straciły na wartości, i oddać je na wezwanie komornika lub stosownie do orzeczenia sądu, albo na zgodne wezwanie obu stron.

§ 2. Dozorca nie odpowiada za uszkodzenie przypadkowe lub wynikłe wskutek siły wyższej.

§ 3. Dozorca obowiązany jest zawiadomić komornika o zamierzonej zmianie miejsca przechowania ruchomości.

Art. 593.

§ 1. Dozorca może żądać zwrotu wydatków za przechowanie oraz wynagrodzenia za dozór odpowiednio do poniesionych trudów.

§ 2. Sumę wydatków i wysokość wynagrodzenia ustala komornik, o czym zawiadamia strony i dozorcę.

Art. 594.

§ 1. Komornik może z ważnych przyczyn zwolnić dozorcę i ustanowić innego.

§ 2. Zmianę dozorczy zarządzi komornik po wysłuchaniu stron, chyba że konieczna jest natychmiastowa zmiana.

Art. 595.

Z powodu uszkodzenia lub zaginięcia zajętych ruchomości podczas przewożenia albo przesyłki lub podczas ich przechowywania u dozorczy dłużnikowi nie służy żadne roszczenie do wierzyciela.

Art. 596.

Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia zarządzić utrzymywanie osobnych pomieszczeń do przechowywania i dozоровania zajętych ruchomości oraz ich sprzedaży.

Art. 597.

§ 1. Zajęte pieniądze użyte będą przez komornika na zaspokojenie wierzycieli, a jeżeli nie wystarczają na zaspokojenie wszystkich wierzycieli, złożone będą do depozytu sądowego celem podziału. Również złożone będą do depozytu sądowego, jeżeli został zgłoszony zarzut, iż osobie trzeciej służy do tych pieniędzy prawo, które stanowi przeszkodę do wydania ich wierzycielowi.

§ 2. Sąd wyda pieniądze wierzycielowi, jeżeli w ciągu trzech tygodni nie będzie złożone orzeczenie właściwego sądu, unieważniające zajęcie lub wstrzymujące wydanie pieniędzy.

§ 3. Na postanowienie sądu służy zażalenie.

O d d z i a ł 2.

Sprzedaż.

Art. 598.

Na wniosek wierzyciela komornik przystępuje do sprzedaży ruchomości. Sprzedaż odbywa się przez licytację publiczną.

Art. 599.

§ 1. Komornik wyznaczy termin licytacji tak, aby licytacja odbyła się między piętnastym a trzydziestym dniem od daty zajęcia albo od daty zgłoszenia przez wierzyciela wniosku o sprzedaż, jeżeli wniosek ten zgłoszony był po zajęciu.

§ 2. Komornik wyznaczy termin na dzień wcześniejszy niż piętnasty od daty zajęcia, jeżeli ruchomości ulegają szybkiemu zepsuciu lub jeżeli wskutek opóźnienia sprzedaży straciłyby znacznie na wartości, albo jeżeli przechowanie pociąga za sobą koszty zbyt wielkie w stosunku do ich wartości.

§ 3. W razie wniesienia skargi na zajęcie sąd nie jest uprawniony do wstrzymania sprzedaży ruchomości, ulegających szybkiemu zepsuciu.

Art. 600.

§ 1. Papiery na okaziciela, pieniądze zagraniczne i inne ruchomości, mające cenę targową lub giełdową, komornik sprzedaje z wolnej ręki po kur-

sie dziennym. Jeżeli sprzedaży nie da się osiągnąć w ciągu tygodnia, komornik na wniosek jednej ze stron prześle ruchomości komornikowi innego sądu, znajdującego się w większym ośrodku handlowym, celem ich sprzedaży z wolnej ręki za cenę targową lub giełdową, pod warunkiem wszakże, że strona żądająca złoży w terminie oznaczonym sumę potrzebną na koszty przesyłki. Z powodu uszkodzenia lub zaginięcia ruchomości podczas przewożenia albo przesyłki dłużnikowi nie służy żadne roszczenie do wierzyciela.

§ 2. Jeżeli sprzedaż z wolnej ręki nie dojdzie do skutku, komornik dokona sprzedaży przez licytację publiczną.

Art. 601.

§ 1. Licytacja odbędzie się w miejscu, gdzie się znajdują ruchomości.

§ 2. Licytacja na wniosek jednej ze stron odbędzie się w innym miejscu, jeżeli to może dać korzystniejszy wynik. W tym celu komornik zarządzi przewiezienie ruchomości na inne miejsce, a w razie potrzeby nawet prześle je komornikowi innego sądu. Z powodu uszkodzenia lub zaginięcia ruchomości podczas przewożenia albo przesyłki dłużnikowi nie służy żadne roszczenie do wierzyciela.

§ 3. Komornik odmówi przewozu lub przesyłki, jeżeli strona, która wniosek zgłosiła, nie złoży w terminie, przez komornika oznaczonym, sumy potrzebnej na koszty, związane z przewozem lub przesyłką.

Art. 602.

§ 1. Komornik ogłosi o licytacji przez obwieszczenie, w którym wymieni:

- 1) miejsce i czas licytacji;
- 2) ruchomości, które mają być sprzedane, z podaniem ich rodzaju i łącznej sumy oszacowania;
- 3) miejsce i czas, kiedy można oglądać ruchomości.

§ 2. Odpisy obwieszczenia komornik doręczy stronom oraz dozorczy najpóźniej w terminie, przewidzianym do ogłoszenia obwieszczeń.

Art. 603.

§ 1. Najpóźniej na trzy dni przed licytacją, a gdy licytacja ma się odbyć wcześniej niż po piętnastu dniach od daty zajęcia, na jeden dzień przed licytacją, komornik umieści obwieszczenie o licytacji na drzwiach zewnętrznych domu, gdzie się ma odbyć licytacja, oraz prześle obwieszczenie do ogłoszenia we właściwym urzędzie gminnym, a nadto, gdy uzna to za potrzebne, zarządzi ogłoszenie innym sposobem, w danej miejscowości przyjętym, celem rozpowszechnienia wiadomości o licytacji.

§ 2. Obwieszczeń nie ogłasza się w urzędach gmin miejskich, będących siedzibą sądu okręgowego bądź jego wydziału zamiejscowego.

Art. 604.

§ 1. Jeżeli wartość ruchomości, które mają być sprzedane, oznaczona została na sumę wyższą niż pięćset złotych, komornik zamieści także jed-

norazowe obwieszczenie w dzienniku poczytnym w danej miejscowości. O ile to jest możliwe, zamiast poszczególnych obwieszczeń należy podawać zbiorowe obwieszczenia o terminach sprzedaży ruchomości, choćby należących do różnych dłużników i choćby terminy te przypadają na różne dni.

§ 2. Na wniosek i koszt strony komornik zarządzi ogłoszenie również w inny odpowiedni sposób, przez nią wskazany.

Art. 605.

§ 1. Komornik rozpoczyna przetarg od wywołania ceny, która jest połową sumy oszacowania. Cena wywołania jest najniższą, za którą można zbyć ruchomości.

§ 2. Rzeczy ze złota, platyny i srebra wywołuje się w sumie oszacowania, nie mogą być one zbyte za cenę niższą od wartości kruszcu.

Art. 606.

§ 1. Przetargu nie można rozpoczynać później niż w dwie godziny po czasie, oznaczonym w obwieszczeniu.

§ 2. W przetargu nie mogą uczestniczyć: dłużnik, komornik, jego małżonek i dzieci oraz osoby obecne na licytacji w charakterze urzędowym.

Art. 607.

§ 1. Komornik wystawia na sprzedaż kolejno poszczególne ruchomości lub poszczególne grupy, obejmujące ruchomości tego samego rodzaju, a zarazem wymienia sumę oszacowania i cenę wywołania. Dłużnik może żądać, aby ruchomości były wystawione na sprzedaż w kolejności przez niego wskazanej.

§ 2. Przetarg odbywa się ustnie.

§ 3. Zaofiarowana cena przestaje wiązać uczestnika licytacji, jeżeli inny uczestnik postąpił cenę wyższą.

Art. 608.

Jeżeli po wywołaniu nikt nie zaofiaruje przynajmniej ceny wywołania, komornik stwierdza w protokole, że licytacja nie doszła do skutku.

Art. 609.

Jeżeli suma, osiągnięta ze sprzedaży części zajętych ruchomości, wystarcza na zaspokojenie poszukiwanych należności i kosztów egzekucyjnych, komornik przerwie licytację i zwolni pozostałe ruchomości z pod zajęcia.

Art. 610.

Komornik udzieli przybicia, czyli przyzna własność sprzedanej ruchomości, osobie, która zaofiarowała najwyższą cenę, jeżeli po trzykrotnem wezwaniu do dalszych postąpień nikt więcej nie zaofiarował.

Art. 611.

§ 1. Wierzyciel lub dłużnik mogą zaskarżyć udzielone przybicie w razie naruszenia przepisów o publicznym charakterze licytacji, o najniższej cenie nabycia i o wyłączeniu od udziału w przetargu. Skarga powinna być zgłoszona do protokołu licytacji. Niema skargi na udzielenie przybicia ruchomości, ulegających szybkiemu zepsuciu.

§ 2. Na postanowienie sądu, wydane na skutek skargi, służy zażalenie. Jeżeli cena nabycia przewyższa pięćdziesiąt tysięcy złotych, na postanowienie sądu okręgowego służy dalsze zażalenie do sądu apelacyjnego.

§ 3. Gdyby sąd w ciągu dwóch tygodni skargi nie rozstrzygnął, nabywca może się zrzec nabycia i odebrać zapłaconą sumę.

Art. 612.

§ 1. Nabywca obowiązany jest całą cenę nabycia, jeżeli ta nie przewyższa pięciu tysięcy złotych, uiścić natychmiast po udzieleniu mu przybicia. Jeżeli ceny nie uiści, traci prawa, wynikające z przybicia, i nie może uczestniczyć nadal w licytacji, a komornik wznowi niezwłocznie przetarg na tę samą ruchomość, rozpoczynając od ceny wywołania.

§ 2. Sąd na wniosek komornika nałoży na nabywcę, który nie uiścił natychmiast całej ceny, grzywnę w wysokości jednej piątej części ceny.

Art. 613.

Jeżeli cena nabycia przewyższa sumę pięciu tysięcy złotych, nabywca powinien złożyć natychmiast jedną piątą część tej ceny, nie mniej jednak niż pięć tysięcy złotych, resztę zaś do godziny dwunastej dnia następnego. Nabywca, który w tym terminie nie zapłaci reszty ceny, traci złożoną jedną piątą część, licytacja zaś uznana będzie za niedoszłą do skutku.

Art. 614.

Piąta część ceny, pobrana od nabywcy w myśl dwóch poprzedzających artykułów, użyta będzie na zaspokojenie wierzycieli, a gdyby to okazało się niepotrzebne, otrzyma ją dłużnik.

Art. 615.

§ 1. Nabywca, który zapłaci całą cenę, staje się właścicielem nabytej ruchomości i powinien ją natychmiast odebrać.

§ 2. Ruchomości sprzedanych nie wydaje się nabywcy, jeżeli do protokołu licytacji zgłoszono skargę na przybicie w przypadkach, gdy taka skarga jest dopuszczalna.

Art. 616.

§ 1. Jeżeli licytacja nie doszła do skutku, wierzyciel może w ciągu dwóch tygodni żądać wyznaczenia drugiej licytacji lub przejąć na własność niesprzedane ruchomości lub niektóre z nich w cenie nie niższej od trzech czwartych części sumy oszacowania.

§ 2. Jeżeli egzekucję prowadzi kilku wierzycieli, pierwszeństwo przejęcia ruchomości na własność służy temu, który ofiarował najwyższą cenę, a przy równej cenie temu, na którego żądanie wcześniej dokonano zajęcia. Oświadczenie chęci przejęcia będzie uwzględnione tylko wtedy, gdy wierzyciel jednocześnie z wnioskiem złoży całą cenę. Własność ruchomości przechodzi na wierzyciela z chwilą zawiadomienia go o przyznaniu mu przejętej rzeczy.

§ 3. Jeżeli w ciągu dwóch tygodni nie zgłoszono wniosku o wyznaczenie drugiej licytacji, ani nie złożono oświadczenia o przejęciu ruchomości na własność, komornik umorzy postępowanie co do niesprzedanych ruchomości. W razie sprzecznych wniosków różnych wierzycieli, z których jedni żądają licytacji, a inni przejęcia na własność, wyznaczona będzie druga licytacja.

Art. 617.

Na drugiej licytacji cena wywołania wynosi dwie piąte części sumy oszacowania. Jeżeli i na tej licytacji nikt nie zaoferował nawet ceny wywołania, albo jeżeli licytacja nie doszła do skutku, wierzycielowi służy prawo przejęcia ruchomości na własność w cenie, wynoszącej połowę sumy oszacowania.

Art. 618.

W każdym stanie postępowania, jednak nie wcześniej niż po upływie dwóch tygodni od zajęcia, komornik może na wniosek jednej ze stron i po wysłuchaniu drugiej strony sprzedać zajęte ruchomości z wolnej ręki za cenę, która musi być co najmniej o jedną czwartą wyższa od sumy oszacowania.

Art. 619.

Nabywca, jeżeli jest jedynym wierzycielem egzekwującym, ma prawo swoją wierzytelność zaliczyć na cenę nabycia.

Art. 620.

Nabywca nie może domagać się unieważnienia nabycia; nie może również żądać zmniejszenia ceny nabycia z powodu wad ruchomości lub z powodu pokrzywdzenia.

Oddział 3.

Wyjawienie majątku.

Art. 621.

§ 1. Jeżeli z protokołu zajęcia wynika, że z ruchomości należność nie będzie w całości zaspokojona, albo jeżeli osoby trzecie zgłosiły prawa, uzasadniające zwolnienie zajętych ruchomości od egzekucji, a dłużnik nie ma w swem władaniu innych ruchomości, wystarczających na zaspokojenie, sąd na wniosek wierzyciela nakaze dłużnikowi złożenie wykazu swego majątku oraz przysięgi, że ze swego majątku świadomie niczego nie zataił i że wykaz jest prawdziwy i zupełny.

§ 2. Złożenia wykazu i przysięgi nie może żądać wierzyciel, którego tytułem egzekucyjnym jest orzeczenie nieprawomocne.

§ 3. Na postanowienie sądu służy zażalenie.

Art. 622.

Wierzyciel, choćby egzekucji z ruchomości dłużnika nie rozpoczął, może na podstawie tytułu wykonawczego żądać złożenia wykazu i przysięgi, jeżeli uprawdopodobni, że egzekucja z ruchomości nie da zaspokojenia jego należności.

Art. 623.

§ 1. Wniosek o nakazanie dłużnikowi złożenia wykazu i przysięgi sąd rozpoznaje na posiedzeniu niejawnym po wezwaniu i wysłuchaniu stron, jeżeli się stawia, a przysięgę odbierze po uprawnomocnieniu się postanowienia.

§ 2. W wezwaniu do dłużnika będzie wymieniona treść przepisów o skutkach niestawiennictwa oraz o skutkach niezłożenia wykazu lub przysięgi, tudzież o skutkach odmowy odpowiedzi na zadane pytania.

Art. 624.

§ 1. W wykazie dłużnik powinien podać miejsce, w którym się znajduje jego mienie, oraz wskazać tytuły prawne i dowody, dotyczące wymienionych w wykazie wierzytelności i innych praw majątkowych.

§ 2. Sąd oraz za jego zezwoleniem wierzyciel może zadawać dłużnikowi przed przysięgą pytania, zmierzające do wykrycia przedmiotów i praw, do których mogłaby być skierowana egzekucja.

Art. 625.

§ 1. Jeżeli dłużnik bez usprawiedliwiającej go przyczyny nie stawiał się do złożenia wykazu i przysięgi, albo, stawiając się, wykazu nie złożył, bądź odmówił odpowiedzi lub złożenia przysięgi, sąd na wniosek wierzyciela stosuje do dłużnika przymus osobisty według odpowiednich przepisów kodeksu niniejszego oraz zagrozi mu dalszym przymusem na przypadek, gdyby w ciągu tygodnia po zwolnieniu nie dopełnił włożonego na niego obowiązku.

§ 2. Przepisy te stosuje się również w dalszym postępowaniu.

§ 3. Przymus osobisty na podstawie każdego poszczególnego postanowienia nie może trwać dłużej niż dwa tygodnie, ogólny zaś czas trwania przymusu nie może przewyższać sześciu miesięcy.

§ 4. Na postanowienie sądu służy zażalenie.

Art. 626.

§ 1. W czasie trwania przymusu osobistego dłużnik może domagać się stawienia go przed sąd celem złożenia wykazu i przysięgi. Sąd, nie wzywając wierzyciela, niezwłocznie przyjmie wykaz i odbierze przysięgę, poczem zwolni dłużnika.

§ 2. Wierzyciel, który nie był obecny przy tych czynnościach, może żądać ponownego wezwania dłuż-

nika celem zadania mu pytań, zmierzających do wykrycia przedmiotów, do których mogłaby być skierowana egzekucja. Niestawiennictwo dłużnika lub odmowa odpowiedzi pociąga za sobą skutki, wymienione w artykule poprzedzającym.

Art. 627.

Dłużnik, który złożył przysięgę lub odbył przymus osobisty w ciągu sześciu miesięcy, obowiązany jest do złożenia nowej przysięgi na zadanie tego samego lub innego wierzyciela tylko wtedy, gdy wierzyciel uprawdopodobni, że dłużnik nabył później majątek, do którego może być skierowana egzekucja, albo gdy od czasu złożenia przysięgi lub odbycia przymusu osobistego upłynął okres lat pięciu.

Art. 628.

Nie składa wykazu majątku i przysięgi osoba, znajdująca się pod opieką. Obowiązek ten ciąży na opiekunie.

Rozdział II.

Egzekucja z wierzytelności pieniężnych i innych praw majątkowych.

Art. 629.

§ 1. Egzekucja z wierzytelności pieniężnych i innych praw majątkowych należy do komornika sądu, w którego okręgu dłużnik ma zamieszkanie, a jeżeli w Polsce nie ma zamieszkania — do komornika sądu, w którego okręgu dłużnik przebywa, a gdy miejsca te nie są znane — do komornika sądu, w którego okręgu dłużnik ma przedsiębiorstwo. Wszakże egzekucja z innych praw majątkowych poza wierzytelnością należy przedewszystkiem do komornika, w którego okręgu prawo jest wykonywane.

§ 2. Jeżeli dłużnik nie ma w Polsce ani zamieszkania, ani miejsca pobytu, ani przedsiębiorstwa, egzekucja należy do komornika sądu, w którego okręgu znajduje się rzecz, stanowiąca zabezpieczenie wierzytelności lub innego prawa majątkowego. Gdy zabezpieczenia niema, egzekucja należy do komornika sądu, w którego okręgu ma zamieszkanie osoba, zobowiązana wobec dłużnika (dłużnik wierzytelności lub innego prawa majątkowego), a jeżeli osoba ta nie ma zamieszkania, — do komornika sądu, w którego okręgu ona przebywa, w braku zaś i tych podstaw — do komornika sądu, w którego okręgu osoba ta ma przedsiębiorstwo.

Art. 630.

§ 1. Egzekucja z wierzytelności i innych praw majątkowych, związanych z posiadaniem dokumentu, przenieszonego przez indos, lub dokumentu, na nazwisko oznaczonej osoby wystawionego, którego posiadanie jest koniecznym warunkiem wykonania prawa, należy do komornika, w którego okręgu dokument się znajduje.

§ 2. Ten sam komornik, u którego wierzyciel zgłasza wniosek o zajęcie ruchomości, na podstawie tego wniosku dokona również zajęcia wierzytelności

lub innych praw majątkowych, związanych z posiadaniem dokumentu, jeżeli znajdzie dokument w posiadaniu dłużnika.

Art. 631.

§ 1. Do egzekucji z wierzytelności lub innego prawa majątkowego komornik przystępuje przez ich zajęcie. Celem zajęcia komornik:

1) zawiadomi dłużnika, że nie wolno mu zajętej sumy lub innego świadczenia odbierać, ani niemi rozporządzać, jak również nie wolno mu rozporządzać zabezpieczeniem dla nich ustanowionem;

2) wezwie dłużnika wierzytelności lub prawa, aby należnej od niego sumy lub świadczenia nie uiszczał dłużnikowi egzekwowanemu, a należne sumy złożył komornikowi lub do depozytu sądowego.

§ 2. Jednocześnie komornik wezwie dłużnika zajętej wierzytelności lub prawa, aby w ciągu tygodnia złożył oświadczenie:

1) czy dłużnikowi należy się od niego zajęta wierzytelność, lub czy uznaje zajęte prawo;

2) czy zajęta wierzytelność uiszcza, czy też odmawia uiszczenia i z jakiej przyczyny;

3) czy i w jakim sądzie lub przed jaką władzą toczy się albo toczyła się sprawa o zajęta wierzytelność lub prawo.

§ 3. Zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia wezwania dłużnikowi zajętej wierzytelności lub prawa.

Art. 632.

Skutki zajęcia powstają, chociażby wezwanie nie było jeszcze doręczone dłużnikowi zajętej wierzytelności lub prawa, jeżeli zawiadomienie o zajęciu doręczone było jednej z osób, biorących udział w akcie prawnym, dotyczącym tej wierzytelności lub prawa, a kontrahent tej osoby o tem wiedział.

Art. 633.

Jeżeli prawo majątkowe, które ma być zajęte, jest tego rodzaju, iż niema oznaczonej osoby, obciążonej obowiązkiem wobec dłużnika, zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia zawiadomienia dłużnikowi.

Art. 634.

Na żądanie wierzyciela komornik sporządzi opis zajętego prawa majątkowego.

Art. 635.

§ 1. Jeżeli ma być zajęta wierzytelność, przypadająca dłużnikowi od Skarbu Państwa lub związku komunalnego, albo od instytucji i funduszy w ich zarządzie będących, za dłużnika wierzytelności uważa się urząd, który powołany jest do wydania polecenia wypłaty. Na żądanie wierzyciela wezwanie doręczone będzie także kasie, która ma dokonać wypłaty dłużnikowi; kasa wstrzyma wypłatę, choćby już otrzymała polecenie wypłacenia dłużnikowi należnej sumy. Wskazanie urzędu, który jest powołany do wydania polecenia wypłaty, i kasy, któ-

ra ma dokonać wypłaty, jest obowiązkiem wierzyciela.

§ 2. Wierzytelność, przypadająca dłużnikowi od Skarbu Państwa lub związku komunalnego z tytułu dostaw lub robót, nie może być zajęta przed ukończeniem dostawy lub roboty, chyba że chodzi o roszczenia pracowników dłużnika z tytułu pracy, wykonanej przy tej dostawie lub robocie.

Art. 636.

Dłużnik zajętej wierzytelności lub innego prawa majątkowego, który na wezwanie komornika nie złożył należytego oświadczenia, niezależnie od odpowiedzialności według zasad prawa prywatnego za wyrządzoną przez to wierzycielowi szkodę na wniosek wierzyciela może być skazany na grzywnę do dwustu złotych przez sąd grodzki swego miejsca zamieszkania. Przed wydaniem orzeczenia sąd wysłucha dłużnika.

Art. 637.

§ 1. Wierzyciel do wysokości przypadającej mu sumy może z mocy samego zajęcia wykonywać wszelkie prawa dłużnika celem poszukiwania zajętej sumy lub świadczenia.

§ 2. Na żądanie wierzyciela komornik wyda mu odpowiednie zaświadczenie.

§ 3. Wierzyciel, wnoszący powództwo przeciwko dłużnikowi zajętej wierzytelności lub innego prawa majątkowego, powinien przyznać dłużnika egzekwowanego.

Art. 638.

§ 1. Na wniosek wierzyciela komornik odbierze dłużnikowi dokumenty, stanowiące dowód wierzytelności lub innego prawa majątkowego, i złoży je do depozytu sądowego.

§ 2. Jeżeli wierzyciel zgłasza wniosek, aby odebranie odbyło się w jego obecności, komornik zawiadomi go o terminie tej czynności. W razie niestawienia się wierzyciela czynność nie będzie dokonana.

§ 3. Dłużnik obowiązany jest udzielić wierzycielowi wszelkich wyjaśnień, potrzebnych do dochodzenia praw przeciwko dłużnikowi zajętej wierzytelności lub prawa.

Art. 639.

§ 1. Zajęcie wierzytelności lub innych praw majątkowych, związanych z posiadaniem dokumentu, odbywa się przez odebranie dokumentu dłużnikowi lub osobie trzeciej, która zgodzi się na wydanie dokumentu.

§ 2. O dokonaniu zajęcia komornik zawiadomi wierzyciela egzekwującego, dłużnika egzekwowanego oraz dłużnika wierzytelności lub prawa.

Art. 640.

§ 1. Jeżeli wierzytelność, związana z posiadaniem dokumentu, może być odebrana zaraz lub po wypowiedzeniu, komornik dokona w miarę potrzeby wypowiedzenia i podejmie poszukiwaną

sumę. Również dokona czynności zachowawczych na wniosek wierzyciela lub dłużnika, jeżeli zajdzie tego potrzeba.

§ 2. W razie potrzeby innych czynności celem ściągnięcia zajętej wierzytelności wierzyciel lub dłużnik mogą za pośrednictwem komornika zgłosić do sądu wniosek o ustanowienie kuratora. Sąd może kuratorem ustanowić także wierzyciela.

§ 3. To samo stosuje się odpowiednio do innych praw majątkowych, związanych z posiadaniem dokumentu.

Art. 641.

§ 1. Następne zajęcia wierzytelności lub praw majątkowych, związanych z posiadaniem dokumentu, będą dokonywane przez zaznaczenie na protokole pierwszego zajęcia.

§ 2. O nowem zajęciu należy zawiadomić oprócz dłużników i wierzyciela również poprzednich wierzycieli.

Art. 642.

§ 1. Jeżeli zajęte zostało prawo, z mocy którego mają być wydane dłużnikowi ruchomości, będą one wydane komornikowi w miejscu, gdzie miały być wydane dłużnikowi. Zajęcie ruchomości dokonane jest przez samo zajęcie prawa.

§ 2. Dalsza egzekucja z tych ruchomości prowadzona będzie według przepisów o egzekucji z ruchomości.

Art. 643.

§ 1. Jeżeli zajęte zostało prawo, z mocy którego ma być wydana nieruchomość, komornik wydaną mu nieruchomość odda dłużnikowi, a w razie potrzeby ustanowionemu przez siebie dozorca.

§ 2. Dalsza egzekucja z tej nieruchomości prowadzona będzie według przepisów o egzekucji z nieruchomości bądź o zarządzie przymusowym.

Art. 644.

§ 1. Jeżeli zajęte zostało prawo, z mocy którego dłużnik może żądać działu majątku, zajęcie obejmuje wszystko to, co dłużnikowi z działu przypadnie. Jeżeli wierzyciel w ciągu miesiąca po ukończeniu działu nie rozpocznie egzekucji z mienia przypadłego dłużnikowi, przedmioty majątkowe, do których egzekucji nie skierował, będą wolne od zajęcia.

§ 2. O zajęciu komornik zawiadomi wskazane przez wierzyciela osoby, przeciwko którym dłużnikowi służy prawo żądania działu.

Art. 645.

Jeżeli zajęte zostało prawo, z mocy którego osoba, obciążona obowiązkiem, ma według wyboru dłużnika egzekwowanego albo zapłacić sumę pieniężną, albo spełnić inne świadczenie, prawo wyboru przechodzi na wierzyciela, jeżeli dłużnik, wezwany przez komornika do dokonania wyboru, w ciągu tygodnia z tego prawa nie skorzystał.

Art. 646.

Jeżeli wierzytelność lub prawo majątkowe jest zabezpieczone poręczeniem albo zastawem, niewpisanym do księgi hipotecznej, komornik na wniosek wierzyciela zawiadomi także poręczyciela albo właściciela przedmiotu lub prawa, zastawem obciążonego, iż zajętej sumy lub świadczenia nie wolno uiścić dłużnikowi.

Art. 647.

§ 1. Zajęcia wierzytelności lub innych praw majątkowych, zabezpieczonych wpisem hipotecznym, dokonywa się na wniosek wierzyciela przez odpowiedni wpis do księgi hipotecznej.

§ 2. Jeżeli właściciel nieruchomości odpowiedzialny jest tylko rzeczowo, komornik na żądanie wierzyciela dokona zajęcia u dłużnika osobistego.

Art. 648.

Zajęcie sum, płatnych periodycznie, obejmuje także wypłaty przvszle.

Art. 649.

Zajęcie płac i innych sum, przypadających ze stosunku służbowego, obowiązuje bez potrzeby ponownego zajęcia także osobę, na którą przeszły obowiązki poprzedniego słuźbodawcy, jeżeli osoba ta o zajęciu wiedziała.

Art. 650.

Jeżeli obowiązek dłużnika zajętej wierzytelności lub innego prawa majątkowego zależy od świadczenia wzajemnego, które ma spełnić dłużnik egzekwowany, a które polega na wydaniu rzeczy, znajdującej się w jego władaniu, sąd na wniosek wierzyciela i po wysłuchaniu osób interesowanych poleci komornikowi odebranie tej rzeczy dłużnikowi egzekwowanemu, gdy jego obowiązek wydania rzeczy dłużnikowi zajętej wierzytelności lub prawa jest już orzeczony prawomocnym wyrokiem lub stwierdzony innym tytułem egzekucyjnym. Na postanowienie sądu słuźy zażalenie.

Art. 651.

§ 1. Jeżeli po zajęciu wierzytelności lub prawa majątkowego wykonanie praw dłużnika przez wierzyciela natrafia na znaczne trudności, sąd na wniosek wierzyciela lub dłużnika wyznaczy kuratora celem wykonania tych praw. Do sądu należy też bliźsze oznaczenie czynności kuratora.

§ 2. Na postanowienie sądu, oddalające wniosek, słuźy zażalenie.

Art. 652.

§ 1. W przypadku zajęcia prawa majątkowego sąd może na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu dłużnika nakazać zarząd przymusowy lub sprzedaż prawa, chyba że wyrządziłoby to znaczną szkodę dłużnikowi. Na postanowienie sądu słuźy zażalenie.

§ 2. Do sprzedaży stosuje się odpowiednio przepisy o sprzedaży ruchomości.

§ 3. Przepisy powyźsze nie dotyczą wierzytelności pieniężnych.

Rozdział III.

Egzekucja z nieruchomości.

Oddział 1.

Zajęcie.

Art. 653.

§ 1. Egzekucja z nieruchomości należy do komornika tego sądu, w którego okręgu nieruchomość jest położona.

§ 2. Jeżeli nieruchomość jest położona w okręgach kilku sądów, wybór sądu należy do wierzyciela. Wszakże z postępowaniem, wszczętem przez jednego wierzyciela, połączone będą postępowania, wszczęte przez innych wierzycieli. W tym celu komornik, który rozpoczął egzekucję, o wszczęciu a następnie o ukończeniu egzekucji zawiadomi komornika, do którego, stosownie do paragrafu poprzedzającego, mogłaby należeć egzekucja.

Art. 654.

Wskutek wniosku wierzyciela o wszczęcie egzekucji z nieruchomości, we wniosku wymienionej, komornik wzywa dłużnika, aby zapłacił dług w ciągu dwóch tygodni pod rygorem przystąpienia do opisu i oszacowania.

Art. 655.

§ 1. Egzekucja z ułamkowej części nieruchomości hipotekowanej może być prowadzona przeciwko współwłaścicielowi tylko wówczas, gdy część ta nie jest obciążona łącznie z innymi częściami nieruchomości. Jeżeli cała nieruchomość obciążona jest hipoteką, wierzyciel tej hipoteki może wnieść o jej podział odpowiednio do wartości poszczególnych części ułamkowych.

§ 2. Wierzyciel, mający zabezpieczenie na części, do której skierowano egzekucję, oraz na innych częściach, może odpowiednio do poszczególnych części podzielić zabezpieczenie swojej wierzytelności; w tym przypadku może być wszczęta egzekucja z ułamkowej części nieruchomości z uwzględnieniem tak podzielonego zabezpieczenia.

§ 3. Opisowi i oszacowaniu podlega cała nieruchomość, sprzedaży zaś tylko część, należąca do dłużnika. Przepis ten stosuje się także do nieruchomości niehipotekowanej.

Art. 656.

§ 1. Jednocześnie z wystaniem dłużnikowi wezwania komornik przesyła władzy hipotecznej wniosek o dokonanie wpisu o wszczętej egzekucji we właściwej księdze hipotecznej. Prawo zgłoszenia tego wniosku słuźy także wierzycielowi.

§ 2. Jeżeli nieruchomości nie ma urządzonej księgi hipotecznej, komornik o wszczęciu egzekucji zawiadamia sąd grodzki według miejsca położenia nieruchomości celem wciągnięcia odpowiedniej wzmianki do wykazu zajętych nieruchomości niehipotekowanych.

Art. 657.

§ 1. Nieruchomość w stosunku do dłużnika jest zajęta z chwilą doręczenia mu wezwania. W stosunku do tego dłużnika, jeżeli mu jeszcze nie doręczono wezwania, jako też w stosunku do osób trzecich, nieruchomość jest zajęta z chwilą dokonania wpisu w księdze hipotecznej albo wciągnięcia wzmianki do wykazu zajętych nieruchomości niehipotekowanych.

§ 2. Jednakże w stosunku do każdego, kto wiedział o wszczęciu egzekucji, skutki zajęcia powstają z chwilą, gdy o wszczęciu egzekucji powziął wiadomość, chociażby wezwanie nie było jeszcze wysłane dłużnikowi, albo wpis w księdze hipotecznej lub wzmianka w wykazie zajętych nieruchomości nie były jeszcze dokonane.

Art. 658.

§ 1. Postępowanie egzekucyjne, dotyczące kilku nieruchomości tego samego dłużnika komornik może przed ukończeniem opisu połączyć na wniosek jednej ze stron w jedno postępowanie, jeżeli połączenie przyczyni się do uproszczenia dalszego postępowania albo do korzystniejszej sprzedaży nieruchomości lub zmniejszenia kosztów, a niema przeszkód natury prawnej lub gospodarczej.

§ 2. Jeżeli jednak postępowanie dotyczy jednej lub kilku nieruchomości, położonych w okręgach różnych sądów grodzkich, połączenie zarządzi sąd okręgowy, bezpośrednio przełożony nad sądem grodzkim, w którego okręgu postępowanie było wcześniej wszczęte.

§ 3. Postępowania egzekucyjne, dotyczące części ułamkowych tej samej nieruchomości, oraz postępowania, dotyczące części nieruchomości i jej całości, mogą być połączone przez komornika w jedno postępowanie.

Art. 659.

Wierzyciel, który skierował egzekucję do nieruchomości po jej zajęciu przez innego wierzyciela, przyłącza się do postępowania wszczętego wcześniej i nie może żądać powtórzenia czynności już dokonanych; pozatem ma te same prawa, co i pierwszy wierzyciel.

Art. 660.

Celem dopilnowania praw osoby, której miejsce pobytu nie jest znane i której z powodu nieobecności nie można skutecznie doręczyć, sąd na wniosek komornika, który w razie potrzeby wniosek ten zgłosi z urzędu, ustanowi kuratora do zastępowania osoby nieobecnej. Kurator obowiązki swe sprawować będzie także w interesie wszystkich in-

nych osób, którym w dalszym toku postępowania doręczenia nie będą mogły być skutecznie. Wspólny kurator może zastępować tylko osoby, których interesy nie są między sobą sprzeczne.

Art. 661.

§ 1. Zajęcie nieruchomości obejmuje wszelkie jej przynależności i prawa, wynikające z umów ubezpieczenia przedmiotów, podlegających zajęciu, tudzież należności z tych umów już przypadające, jeżeli według treści umowy przeznaczone były na przywrócenie rzeczy do poprzedniego stanu.

§ 2. Zajęcie obejmuje także wprowadzone później przynależności oraz później wzniesione budowle i posadzone rośliny, jak również prawa z umów ubezpieczenia później zawarty.

Art. 662.

§ 1. Zbycie nieruchomości po zajęciu nie ma wpływu na dalsze postępowanie.

§ 2. Nabywca może uczestniczyć w postępowaniu w charakterze dłużnika. W każdym razie czynności egzekucyjne są ważne tak w stosunku do dłużnika, jak i w stosunku do nabywcy.

§ 3. Inne zmiany w stanie hipotecznym, zasądzone po dokonaniu wpisu o wszczęciu egzekucji, nie mają wpływu na dalsze postępowanie egzekucyjne.

Art. 663.

§ 1. Zajętą nieruchomość pozostawia się w zarządzie dłużnika, który co do sposobu zarządu stosować się będzie do przepisów o zarządzie przymusowym.

§ 2. Na wniosek wierzyciela lub innej osoby, która ma prawo do zaspokojenia z zajętej nieruchomości, sąd odejmie dłużnikowi zarząd i ustanowi zarządcę, który również obowiązany jest stosować się do przepisów o zarządzie przymusowym.

§ 3. Czysty dochód, osiągnięty do dnia przejścia własności sprzedanej nieruchomości na nabywcę, dołącza się do ceny, która będzie uzyskana za nieruchomość.

Art. 664.

Od chwili zajęcia dłużnik nie może zbywać ani zastawiać rzeczy, będących przynależnością zajętej nieruchomości, z wyjątkiem jedynie takiego zbycia, które jest niezbędne do podtrzymania prawidłowego gospodarstwa.

Art. 665.

§ 1. Wierzyciel albo inna osoba, mająca prawo do zaspokojenia z zajętej nieruchomości (uczestnik), jak również nabywca nieruchomości na licytacji, może w drodze powództwa żądać unieważnienia umów, dotyczących tej nieruchomości lub nawet tylko jej przynależności, jeżeli kontrahent dłużnika działał w złej wierze.

§ 2. W tym przypadku właściwość sądu oznacza się według siedziby sądu, którego komornik prowadzi egzekucję.

Oddział 2.

Opis i oszacowanie.

Art. 666.

Do opisu i oszacowania nieruchomości komornik może przystąpić dopiero po upływie miesiąca od daty doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty długu.

Art. 667.

§ 1. Przy wniosku o dokonanie opisu i oszacowania wierzyciel powinien:

1) złożyć wyciąg z wykazu hipotecznego, a jeżeli nieruchomość jest niehipotekowana — zaświadczenie władzy administracyjnej państwowej lub samorządowej, że dłużnik jest właścicielem lub posiadaczem nieruchomości; przy nieruchomościach zaś wciągniętych do katastru — nadto wyciąg z katastru;

2) wskazać miejsce zamieszkania osób, które należy zawiadomić o terminie opisu i oszacowania.

§ 2. Dokumentów, wymienionych w paragrafie poprzedzającym, może również zażądać od właścicielskich władz komornik.

Art. 668.

§ 1. O terminie opisu i oszacowania komornik zawiadamia dłużnika, wierzyciela, osoby, mające prawa zabezpieczone hipotecznie, oraz innych uczestników, o których ma już wiadomość, tudzież osoby, mające z mocy ustawy rzeczowo obowiązujące prawo odkupu (wykupu) lub pierwokupu (pierwszeństwo kupna).

§ 2. Komornik wezwie przez obwieszczenia publiczne także wszystkie inne osoby, aby przed ukończeniem opisu zgłosiły swoje prawa do nieruchomości lub jej przynależności, jeżeli ich prawa stanowią przeszkodę do egzekucji.

§ 3. Obwieszczenia umieszczone będą w budynku sądowym i będą przesłane zarządowi gminnemu miejscowości, gdzie nieruchomość jest położona, celem wywieszenia na nieruchomości i w urzędzie gminnym oraz celem ogłoszenia także w sposób, w tej miejscowości zwyczajem przyjęty.

§ 4. Doręczenia i obwieszczenia powinny być dokonane nie później niż na dwa tygodnie przed terminem rozpoczęcia opisu.

Art. 669.

§ 1. Dłużnik nie później niż podczas opisu i oszacowania może złożyć wniosek, aby na licytację wystawiona była tylko wydzielona z nieruchomości część, której cena wywołania wystarcza na zaspokojenie wierzyciela egzekwującego. Wniosek będzie rozstrzygnięty po oszacowaniu nieruchomości.

§ 2. W razie uwzględnienia wniosku dalsze postępowanie co do reszty nieruchomości będzie zawieszane do czasu ukończenia licytacji wydzielonej części.

§ 3. Na postanowienie sądu, oddalające wniosek, służy zażalenie.

Art. 670.

W protokole opisu i oszacowania komornik wymieni:

1) oznaczenie nieruchomości, jej granice lub oznaczenie katastralne, a w miarę możliwości jej obszar oraz oznaczenie hipoteczne, jeżeli nieruchomość ma założoną księgę hipoteczną;

2) przynależności, budowle i inne urządzenia ze wskazaniem ich przeznaczenia gospodarczego;

3) stwierdzone prawa i ciężary;

4) umowy ubezpieczenia;

5) osoby, w których posiadaniu znajduje się nieruchomość lub jej przynależność;

6) umowy dzierżawy lub zastawu z zaznaczeniem, czy nieruchomość oddana jest w najem;

7) oszacowanie z podaniem jego podstaw;

8) zgłoszone prawa do nieruchomości;

9) inne dla oznaczenia lub oszacowania nieruchomości istotne szczegóły.

Art. 671.

§ 1. We wniosku o dokonanie opisu wierzyciel może oszacować nieruchomość, o czym będzie umieszczona wzmianka w zawiadomieniu o terminie opisu, doręczonym dłużnikowi i uczestnikom.

§ 2. Oszacowanie przez wierzyciela będzie przyjęte za podstawę licytacji, jeżeli na trzy dni przed terminem opisu nie sprzeciwi się temu dłużnik i uczestnicy.

§ 3. Dłużnik nie może sprzeciwić się oszacowaniu, ustalonemu w umowie z wierzycielem, uczestnicy zaś nie mogą żądać, aby oszacowanie było wyższe od oszacowania umownego.

Art. 672.

Jeżeli oszacowanie nie będzie dokonane w sposób, wskazany w artykule poprzedzającym, komornik powoła jednego lub kilku biegłych.

Art. 673.

§ 1. W oszacowaniu biegły poda osobno wartość nieruchomości, jej przynależności, urządzeń i praw do niej przywiązanych, a osobno wartość całości, tudzież wartość części nieruchomości, która według wniosku dłużnika może być wydzielona i wystawiona na licytację oddzielnie.

§ 2. Biegły poda również w razie potrzeby wartość pieniężną poszczególnych praw, które z sumy, uzyskanej za nieruchomość, mają być zaspokojone, w szczególności zaś świadczeń z tytułu takich praw.

Art. 674.

W przypadku gdy zostały zgłoszone prawa osób trzecich do nieruchomości, jej przynależności lub urządzeń, albo gdy rzeczy te znajdują się w posiadaniu osób trzecich, będzie oznaczona wartość osobno rzeczy spornej, osobno całości po wyłączeniu rzeczy spornej, wreszcie osobno wartość całości wraz z tą rzeczą.

Art. 675.

Po dokonaniu opisu i oszacowania, jeżeli zostały zgłoszone zarzuty, komornik przedstawi akta sądowi, który po wysłuchaniu w razie potrzeby stron i uczestników rozstrzygnie zarzuty postanowieniem. Na postanowienie sądu służy zażalenie.

O d d z i a ł 3.

Obwieszczenie o licytacji.

Art. 676.

§ 1. Komornik ogłasza o licytacji przez obwieszczenie.

§ 2. Na wniosek wierzyciela lub dłużnika albo uczestnika sąd może postanowić, że licytacja będzie dokonana w innym sądzie przez komornika tam urzędującego, jeżeli wartość nieruchomości przewyższa pięćdziesiąt tysięcy złotych i jeżeli w ten sposób można spodziewać się lepszych wyników licytacji. W tym przypadku o licytacji ogłasza komornik, który ją przeprowadzić.

§ 3. Sąd, w którego okręgu ma się odbyć licytacja, jest właściwy w dalszym toku postępowania z wyjątkiem postępowania, obejmującego podział sum, osiągniętych za nieruchomość.

Art. 677.

Sąd może na wniosek wierzyciela lub dłużnika albo uczestnika postanowić, że licytacja odbędzie się w miejscowości, gdzie nieruchomość jest położona.

Art. 678.

Licytacja nie może być wyznaczona na termin wcześniejszy niż po upływie dwóch miesięcy od ukończenia opisu i oszacowania.

Art. 679.

W obwieszczeniu o licytacji wskazać należy:

1) nieruchomość, która ma być sprzedana, z oznaczeniem jej przeznaczenia gospodarczego, miejsca jej położenia, imienia i nazwiska dłużnika oraz z wymienieniem księgi hipotecznej i miejsca przechowania tej księgi;

2) czas i miejsce licytacji;

3) sumę oszacowania i cenę wywołania;

4) wysokość rękojmi, jaką licytant, przystępując do przetargu, powinien złożyć, z zaznaczeniem, że rękojmią powinna być złożona w gotówkę albo w takich papierach wartościowych bądź książeczkach wkładowych instytucyj, w których wolno umieszczać fundusze małoletnich, i że papiery wartościowe przyjęte będą w wartości trzech czwartych części ceny giełdowej.

Nadto w obwieszczeniu należy podać:

5) że przy licytacji będą zachowane ustawowe warunki licytacyjne, o ile dodatkowym publicznym obwieszczeniem nie będą podane do wiadomości warunki odmienne;

6) że prawa osób trzecich nie będą przeszkodą do licytacji i przysądzenia własności na rzecz nabywcy bez zastrzeżeń, jeżeli osoby te przed rozpoczęciem przetargu nie złożą dowodu, że wniosły powództwo o zwolnienie nieruchomości lub jej części od egzekucji i że uzyskały postanowienie właściwego sądu, nakazujące zawieszenie egzekucji;

7) że w ciągu ostatnich dwóch tygodni przed licytacją wolno oglądać nieruchomość w dni powszednie od godziny ósmej do osiemnastej, akta zaś postępowania egzekucyjnego można przeglądać w sądzie.

Art. 680.

Obwieszczenie o licytacji będzie doręczone:

1) wierzycielowi i dłużnikowi;

2) uczestnikom i osobom, mającym rzeczowo obowiązujące prawo odkupu (wykupu) lub pierwokupu (pierwszeństwo kupna);

3) właściwemu okręgowemu urzędowi ziemskiemu i Państwowemu Bankowi Rolnemu stosownie do ustawy o wykonaniu reformy rolnej;

4) organom władzy publicznej i instytucjom publicznym, powołanym do zgłaszania należności z tytułu podatków i innych danin publicznych. Jednocześnie należy je wezwać, aby najpóźniej w terminie licytacji zgłosiły zestawienie podatków i innych danin publicznych, należnych po dzień licytacji, pod rygorem utraty mogącego im służyć z ustawy pierwszeństwa zaspokojenia.

Art. 681.

§ 1. Obwieszczenie o licytacji będzie przynajmniej na miesiąc przed jej terminem wywieszane w budynku sądowym oraz ogłoszone w dzienniku poczytnym, w danej miejscowości rozpowszechnionym, jak również będzie przesłane zarządowi gminnemu miejscowości, gdzie nieruchomość jest położona, celem wywieszenia na samej nieruchomości oraz w urzędzie gminnym i ogłoszenia także w sposób, w tej miejscowości zwyczajem przyjęty.

§ 2. Na żądanie wierzyciela, dłużnika lub uczestnika nastąpi też ogłoszenie w innych dziennikach na koszt żądającego.

Art. 682.

Jeżeli egzekucja dotyczy jednej lub kilku nieruchomości, położonych w różnych okręgach sądowych, obwieszczenie będzie nadto wywieszane we wszystkich właściwych sądach oraz ogłoszone w dziennikach, rozpowszechnionych w okręgach tych sądów.

Art. 683.

O licytacji nieruchomości, oszacowanej nie wyżej niż na pięć tysięcy złotych, nie ogłasza się w dziennikach.

Art. 684.

Po dokonaniu obwieszczeń, jednak nie później niż na trzy tygodnie przed terminem licy-

facji, komornik przedstawia akta sądowi, który w razie spostrzeżenia niedokładności lub wadliwości postępowania poleci komornikowi ich usunięcie.

Art. 685.

Na postanowienie sądu ze skargi na czynności komornika co do obwieszczeń służy zażalenie.

Oddział 4.

Warunki licytacyjne.

Art. 686.

§ 1. Przystępujący do przetargu obowiązany jest złożyć rękojmię w wysokości jednej dziesiątej części sumy oszacowania.

§ 2. Rękojmia złożona będzie w gotowości albo w takich papierach wartościowych bądź książeczkach wkładkowych instytucyj, w których wolno umieszczać fundusze osób małoletnich. Papiery wartościowe przyjmowane są w wartości trzech czwartych części ceny giełdowej.

Art. 687.

Rękojmię, złożoną przez licytanta, któremu udzielone będzie przybicie, zatrzymuje się, pozostawiając zaś licytantom — zwraca się niezwłocznie.

Art. 688.

Nie składają rękojmi: Skarb Państwa, polskie zakłady i przedsiębiorstwa państwowe, będące odrębnymi osobami prawnymi, oraz instytucje kredytowe, którym prawo to będzie przyznane rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości, wydanem w porozumieniu z Ministrem Skarbu, jak również zastawnik i wierzyciel hipoteczny, jeżeli roszczenia ich przenoszą wysokość rękojmi, a nadto jeżeli inne wierzytelności, korzystające z pierwszeństwa przed nimi, są niższe od ceny wywołania o sumę nie mniejszą od wymaganej rękojmi.

Art. 689.

Najniższa suma, za którą nieruchomość można nabyć na pierwszej licytacji, wynosi trzy czwarte części sumy oszacowania (cena wywołania).

Art. 690.

Licytant, który uzyskał przybicie (nabywca), powinien w ciągu dwóch tygodni po uprawomocnieniu się postanowienia o przybicciu złożyć do depozytu sądowego cenę nabycia z ustawowemi odsetkami od dnia przybiccia z potrąceniem rękojmi, złożonej w gotowości.

Art. 691.

§ 1. Za zgodą wierzyciela, którego wierzytelność znajduje zaspokojenie w cenie nabycia, nabywca może tę wierzytelność zaliczyć na poczet ceny. Zgoda wierzyciela powinna być odpowiednim aktem stwierdzona przed sądem w terminie, w którym nabywca ma obowiązek uiścić cenę nabycia.

§ 2. Nabywca może zaliczyć na poczet ceny również swoją wierzytelność, o ile znajduje ona zaspokojenie w cenie nabycia.

Art. 692.

§ 1. Jeżeli nabywca w terminie nie wykona warunków licytacyjnych co do zapłaty ceny nabycia, traci rękojmię, a skutki przybiccia wygasają.

§ 2. Od nabywcy, nie składającego rękojmi, który nie wykonał warunków licytacyjnych, rękojmia będzie ściągnięta w trybie egzekwowania należności sądowych.

§ 3. Rękojmię, złożoną w papierach wartościowych albo w książeczkach wkładkowych, komornik na podstawie zarządzenia sądu spienięży według przepisów kodeksu niniejszego.

§ 4. Jeżeli nabywca nie wykonał warunków licytacyjnych, sąd na wniosek osoby interesowanej uchyli przybicie. Na postanowienie to służy zażalenie. Po uprawomocnieniu się postanowienia wierzyciel może żądać wyznaczenia ponownej licytacji; licytacja ta odbędzie się pod takimi samymi warunkami, jak licytacja, która nie doszła do skutku.

Art. 693.

§ 1. Z rękojmi, utraconej przez nabywcę albo od niego wyegzekwowanej, pokrywa się koszty postępowania oraz uprzywilejowane: należności pracowników, podatki i inne daniny publiczne; resztę dolicza się do sumy, która będzie uzyskana na ponownej licytacji.

§ 2. Jeżeli w ciągu sześciu miesięcy po terminie, w którym nabywca miał wykonać warunki licytacyjne, nie złożono wniosku o wyznaczenie ponownej licytacji, nastąpi podział reszty rękojmi.

§ 3. Na postanowienie sądu służy zażalenie.

Art. 694.

§ 1. Nabywca może zrzec się kupna, jeżeli przedmiot nabycia w ciągu ostatnich trzech dni przed ukończeniem licytacji uległ takiemu pogorszeniu, że stracił na wartości więcej niż dziesiątą część sumy oszacowania, chyba że nabywca w chwili zaofiarowania ceny o tem wiedział, albo że uległ pogorszeniu przedmioty od szkody ubezpieczone.

§ 2. Zrzeczenie się nabycia powinno być zgłoszone nie później niż w ciągu tygodnia po licytacji.

§ 3. Sumę, jaką przedmiot stracił na wartości, oznaczy sąd po wysłuchaniu wierzyciela, dłużnika i nabywcy. Na postanowienie sądu służy zażalenie.

Art. 695.

Sumę odszkodowania, przypadającą na podstawie umowy ubezpieczenia za szkodę, powstałą przed oszacowaniem nieruchomości, dolicza się do ceny, uzyskanej na licytacji, suma zaś przypadająca za szkodę, powstałą po oszacowaniu, przechodzi na nabywcę.

Art. 696.

Nabywca nie może domagać się unieważnienia nabycia; nie może również żądać zmniejszenia ceny

nabycia z powodu wad nieruchomości lub z powodu pokrzywdzenia.

Art. 697.

§ 1. Na wniosek wierzyciela, dłużnika lub uczestnika, złożony w ciągu tygodnia od daty doręczenia zawiadomienia o terminie licytacji, sąd, odstępując od warunków ustawowych, może w przypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie:

1) obniżyć rękojmię do jednej dwudziestej części oszacowania;

2) oznaczyć dłuższe terminy uiszczenia ceny nabycia, nie dłuższe jednak od trzech miesięcy po uprawomocnieniu się przybicia.

§ 2. Obwieszczenie o zmienionych warunkach licytacyjnych dokonane będzie przynajmniej na dwa tygodnie przed terminem licytacji.

Oddział 5.

Licytacja.

Art. 698.

Licytacja odbywa się publicznie w obecności i pod nadzorem sędziego.

Art. 699.

Po wywołaniu licytacji komornik podaje do wiadomości obecnych:

- 1) przedmiot przetargu;
- 2) cenę wywołania;
- 3) sumę rękojmi;
- 4) termin uiszczenia ceny nabycia;
- 5) ciężące na nieruchomości zaległości w podatkach państwowych i komunalnych oraz innych daninach publicznych, jeżeli wysokość tych sum jest zgłoszona;
- 6) wierzytelności, które z mocy ustawy podlegają zaspokojeniu w gotówiznie;
- 7) zgłoszone prawa do nieruchomości.

Art. 700.

Przedmiotem przetargu jest to, co w chwili przetargu jest objęte zajęciem. Komornik na podstawie akt poda do wiadomości zmiany, jakie zaszły po chwili zajęcia.

Art. 701.

Jeżeli ma być sprzedanych kilka nieruchomości lub części jednej nieruchomości, dłużnik ma prawo wskazać kolejność, w jakiej przetarg poszczególnych nieruchomości lub części ma być przeprowadzony.

Art. 702.

§ 1. Przetarg odbywa się ustnie.

§ 2. W przetargu nie mogą uczestniczyć: sędzia, pod którego nadzorem odbywa się licytacja, ko-

mornik, ich małżonkowie i dzieci, dłużnik, licytant, który nie wykonał warunków poprzedniej licytacji, osoby, które mogą nieruchomość na licytacji nabyć tylko za zezwoleniem władzy, a tego zezwolenia nie złożyły, oraz osoby obecne na licytacji w charakterze urzędowym.

§ 3. Stawienie się jednego licytanta wystarcza do odbycia przetargu, jeżeli licytant ten zaofiarował przynajmniej cenę wywołania.

Art. 703.

Pełnomocnictwo do udziału w przetargu powinno być stwierdzone dokumentem publicznym albo prywatnym z podpisem uwierzytelnionym. Jednakże dla adwokata wystarcza pełnomocnictwo z podpisem prywatnym.

Art. 704.

Postąpienie nie może wynosić mniej niż pół procentu ceny wywołania z zaokrągleniem wwyż do sumy złotych, podzielnej przez dziesięć; w każdym jednak razie wystarcza postąpienie o sto złotych.

Art. 705.

Zaofiarowana cena przestaje wiązać, gdy inny licytant zaofiarował ważnie wyższą cenę.

Art. 706.

Jeżeli w tem samym postępowaniu ma być sprzedanych kilka nieruchomości lub części jednej nieruchomości i jeżeli za te, które już zostały sprzedane, osiągnięto cenę, wystarczającą na zaspokojenie należności wierzyciela egzekwującego i kosztów egzekucyjnych, komornik wstrzyma przetarg pozostałych nieruchomości lub ich części.

Art. 707.

Po ustaniu postąpień komornik, uprzedzając obecnych, iż po trzecim obwieszczeniu dalsze postąpienia nie będą przyjęte, obwieści trzykrotnie ostatnio zaofiarowaną cenę, zamknie przetarg i wymieni osobę licytanta, który zaofiarował najwyższą cenę.

Art. 708.

Jeżeli należność wierzyciela uiszczona będzie wraz z kosztami przed zamknięciem przetargu, komornik umorzy egzekucję.

Art. 709.

Jeżeli na licytacji nikt nie przystąpił do przetargu, komornik na wniosek wierzyciela wyznaczy drugą licytację, na której cenę wywołania stanowią dwie trzecie części sumy oszacowania. Cena ta jest najniższą, za którą można nabyć nieruchomość.

Art. 710.

§ 1. Jeżeli również na drugiej licytacji nikt nie przystąpił do przetargu, wówczas wie-

rzyciel egzekwujący jak również każdy wierzyciel hipoteczny ma prawo objąć nieruchomość na własność w cenie nie niższej od trzech czwartych części sumy oszacowania.

§ 2. Wniosek o objęcie nieruchomości wierzyciel powinien złożyć sądowi nie później niż w ciągu tygodnia po licytacji, składając jednocześnie rękojmię, jeżeli go ustawa od niej nie zwalnia.

§ 3. Przybicie następuje pod warunkami, pod jakimi nieruchomość wystawiona była na licytację.

§ 4. Jeżeli kilku wierzycieli składa wniosek o objęcie, pierwszeństwo służy temu, kto zaofiarował wyższą cenę, a przy równych cenach temu, czyja należność jest większa.

Art. 711.

§ 1. Jeżeli po drugiej licytacji żaden z wierzycieli nie objął nieruchomości na własność, postępowanie egzekucyjne umarza się i nowa egzekucja z tej nieruchomości może być wszczęta dopiero po upływie roku.

§ 2. Jeżeli wniosek o wszczęcie nowej egzekucji złożono przed upływem trzech lat od daty drugiej licytacji, komornik dokona nowego opisu i oszacowania tylko na wniosek wierzyciela lub dłużnika. Dłużnik może złożyć taki wniosek przed upływem dwóch tygodni od daty ponownego doręczenia mu wezwania do zapłaty długu, o czym należy go uprzedzić przy doręczeniu wezwania. W braku takiego wniosku licytacja nie może być wyznaczona na termin wcześniejszy niż po upływie trzech miesięcy od daty ponownego doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty długu.

Art. 712.

Zarzuty z powodu czynności komornika w toku licytacji aż do zamknięcia przetargu osoby interesowane powinny zgłosić niezwłocznie sędziemu nadzorującemu, który je natychmiast rozstrzyga.

Oddział 6.

Przybicie.

Art. 713.

Po zamknięciu przetargu sąd w osobie sędziego, pod którego nadzorem odbywa się licytacja, wyda postanowienie co do przybicia na rzecz licytanta, który zaofiarował najwyższą cenę, po wysłuchaniu tak jego jak i obecnych: wierzyciela, dłużnika i uczestników.

Art. 714.

§ 1. Postanowienie o przybiciu będzie ogłoszone niezwłocznie po ukończeniu przetargu. Jednakże ogłoszenie może być odroczone najdalej na tydzień, jeżeli postanowienie zależy od wyników dowodu, który niezwłocznie nie może być przeprowadzony, jak również z innych ważnych przyczyn.

§ 2. Jeżeli skargi, zarzuty lub zażalenia, wniesione w toku postępowania egzekucyjnego, nie są je-

szcze rozstrzygnięte prawomocnie, sąd może wstrzymać się z wydaniem postanowienia o udzieleniu przybicia.

§ 3. Jeżeli przybicie nie następuje niezwłocznie po ukończeniu przetargu, sąd na wniosek licytanta, który zaofiarował najwyższą cenę, może ustanowić zarządcę nieruchomości.

Art. 715.

W postanowieniu o przybiciu należy wymienić imię i nazwisko nabywcy, nieruchomość, datę przetargu, cenę nabycia oraz w miarę potrzeby warunki licytacyjne, odmienne od warunków ustawowych.

Art. 716.

§ 1. Sąd odmówi przybicia z powodu pogwałcenia przepisów postępowania w toku licytacji, jeżeli uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik przetargu.

§ 2. Sąd odmówi również przybicia, jeżeli postępowanie podlegało umorzeniu lub zawieszeniu, albo jeżeli wierzyciel, dłużnik lub uczestnik nie otrzymał zawiadomienia o licytacji, chyba że z tego powodu nie zaszło naruszenie jego praw, albo, będąc obecny na licytacji, zarzutu nie zgłosił, lub wreszcie zarzutu tego zrzekł się w piśmie do sądu skierowanym.

Art. 717.

Jeżeli sąd odmówił przybicia, komornik na wniosek wierzyciela wyznaczy nowy termin licytacji; licytacja ta odbędzie się pod takimi samymi warunkami, jak licytacja, która nie doszła do skutku.

Art. 718.

§ 1. Na wniosek wierzyciela, dłużnika, uczestnika lub nabywcy sąd po przybiciu odejmie zarząd dłużnikowi i ustanowi zarządcę nieruchomości.

§ 2. Nabywcę, który oprócz rękojmi złożył w gotówkę nie mniej niż dwie dziesiąte części ceny nabycia, sąd na jego żądanie ustanowi zarządcą. Zarządcą można ustanowić również nabywcę, któremu do tej wysokości służy prawo zaliczenia swej wierzytelności na poczet ceny nabycia.

§ 3. Jeżeli skutki przybicia wygasły, a postępowanie egzekucyjne nie zostało umorzone, zarząd będzie utrzymany; w tym przypadku sąd wyda postanowienie co do osoby zarządcy.

Art. 719.

Nabywca, który nie uzyska przysądzenia nieruchomości, obowiązany jest złożyć rachunek z zarządu. Sąd po sprawdzeniu rachunku orzeka co do zwrotu złożonej przez nabywcę sumy. Przypadająca od nabywcy z tytułu zarządu należność będzie pokryta z pierwszeństwem przed innymi jego zobowiązaniami z kwot pieniężnych, złożonych na poczet ceny poza rękojmią.

Art. 720.

§ 1. Własność sprzedanej nieruchomości przechodzi na nabywcę od dnia ogłoszenia bądź doręczenia postanowienia o udzieleniu przybicia. Od tego również dnia należą do niego pożytki, osiągnięte z nieruchomości.

§ 2. Powtarzające się świadczenia publiczno-prawne, przypadające od dnia przybicia, ponosi nabywca. Świadczenia nie powtarzające się nabywca ponosi tylko wtedy, gdy ich płatność przypada w dniu przybicia lub później.

Art. 721.

§ 1. Od dnia przybicia nabywca wstępuje w prawa i obowiązki dłużnika, wynikające ze stosunku dzierżawy lub najmu, jeżeli dzierżawca objął nieruchomość przed zajęciem, a biorący w najem — przed przybicciem.

§ 2. Nabywca jednak może wypowiedzieć: najem — przed początkiem pierwszego, po uprawomocnieniu się przysądzenia, kwartału kalendarzowego ze skutkiem na koniec tego kwartału, dzierżawę zaś — przed początkiem rozpoczynającego się po powyższej dacie roku dzierżawnego ze skutkiem na koniec tego roku.

§ 3. Wypowiedzenie, dokonane przez nabywcę, nie zwalnia dłużnika od odpowiedzialności za dotrzymanie terminu najmu lub dzierżawy.

Art. 722.

Rozporządzenia czynszem najmu lub dzierżawy, dokonane przez dłużnika, obowiązują nabywcę, o ile nie przekraczają kwartału kalendarzowego, w którym nastąpiło przybicie. To samo dotyczy pobrania naprzód czynszu najmu za czas dłuższy niż jeden kwartał, a czynszu z tytułu dzierżawy za czas dłuższy niż pół roku.

Art. 723.

Postanowienie o przybicciu, które zapadło na posiedzeniu niejawnym, doręcza się wierzycielowi, dłużnikowi, nabywcy i tym osobom, które w toku licytacji zgłosiły zarzuty co do udzielenia przybicia, jako też zarządcy, jeżeli był ustanowiony; postanowienie zaś o odmowie przybicia — wierzycielowi, dłużnikowi i licytantowi, który zaofiarował najwyższą cenę.

Art. 724.

Na postanowienie sądu grodzkiego co do przybicia służy zażalenie, a na postanowienie sądu okręgowego dalsze zażalenie do sądu apelacyjnego. Wszakże zażalenie nie służy temu, czyje prawo nie zostało naruszone z powodu pogwałcenia przepisów postępowania.

Oddział 7.

Nadlicytacja.

Art. 725.

§ 1. W ciągu tygodnia od dnia przybicia każdy, kto ma prawo do uczestniczenia

w przetargu, może w piśmie, złożonem sądowi, zaofiarować za nieruchomość cenę co najmniej o jedną czwartą część wyższą od ceny, w której przybicie nastąpiło.

§ 2. Zgłaszający zaofiarowanie wyższej ceny (nadlicytant) powinien złożyć jednocześnie do depozytu sądowego rękojmię w wysokości piątej części ceny, którą zaofiarował.

§ 3. Od złożenia rękojmi nikt nie jest zwolniony.

§ 4. Podanie spóźnione lub złożone bez rękojmi albo z rękojmią nie wystarczającą sąd niezwłocznie odrzuci.

§ 5. Dopóki podanie nadlicytanta nie zostało odrzucone, podlega zawieszeniu bieg terminu do uiszczenia ceny nabycia przez licytanta, który uzyskał przybicie.

Art. 726.

§ 1. Pismo, zawierające wniosek nadlicytanta, doręcza się licytantowi, który uzyskał przybicie. Jednocześnie wyznaczony będzie termin posiedzenia, na które wzywa się do sądu tego licytanta i nadlicytanta. Nikt inny oprócz nich do współubiegania się dopuszczony nie będzie.

§ 2. Przybicie ostateczne udzielone będzie temu, kto zaofiaruje cenę najwyższą. Wskutek udzielenia tego przybicia przestaje obowiązywać poprzednie przybicie.

Art. 727.

Pozatem do nadlicytacji stosuje się ogólne przepisy, dotyczące licytacji i przybicia, jeżeli nie są sprzeczne z przepisami oddziału niniejszego.

Oddział 8.

Przysądzenie własności.

Art. 728.

§ 1. Po uprawomocnieniu się przybicia i po wykonaniu przez nabywcę lub jego następcę prawnego warunków licytacyjnych sąd na wniosek wyda postanowienie o przysądzeniu własności.

§ 2. Postanowienie o przysądzeniu własności jest tytułem do wpisu prawa własności w księdze hipotecznej na rzecz nabywcy oraz tytułem egzekucyjnym do wprowadzenia go w posiadanie nieruchomości.

§ 3. Na postanowienie sądu grodzkiego służy zażalenie, a na postanowienie sądu okręgowego dalsze zażalenie do sądu apelacyjnego.

Art. 729.

§ 1. Postanowienie o przysądzeniu własności wraz z planem podziału jest tytułem do wykreślenia w księdze hipotecznej praw, które według planu podziału hipotecznie wygasły.

§ 2. Na podstawie samego postanowienia o przysądzeniu wykreśla się wszystkie wierzytelności, obciążające nieruchomość, jeżeli w postanowieniu stwierdzono uiszczenie przez nabywcę całej ceny nabycia gotowizną.

Rozdział IV.

Egzekucja z własności górniczej i z prawa wydobywania żywic ziemnych.

Art. 730.

Do egzekucji z własności górniczej i z prawa wydobywania żywic ziemnych stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości.

Art. 731.

§ 1. Do wniosku o dokonanie opisu i oszacowania własności górniczej wierzyciel powinien dołączyć wyciąg z księgi hipotecznej lub górniczej, a gdyby własność górnicza do księgi wpisana nie była—odpis dokumentu nadawczego lub zaświadczenie wyższego urzędu górniczego, w którym wymienione będą minerały, objęte własnością górniczą.

§ 2. W obwieszczeniu o licytacji należy także wymienić te minerały.

Art. 732.

Szczególne przepisy określają, jakie rzeczy stanowią przynależność własności górniczej i które z nich dłużnik może mimo zajęcia zbywać celem prawidłowego prowadzenia przedsiębiorstwa.

Rozdział V.

Egzekucja z kolei żelaznych.

Art. 733.

§ 1. Egzekucja może być skierowana do kolei żelaznej użytku publicznego tylko wówczas, gdy kolej nie jest państwowa, chyba że chodzi o zrealizowanie hipoteki umownej, zabezpieczonej na kolei państwowej. Egzekucja powinna obejmować kolej jako całość z wszelkimi przynależnościami.

§ 2. Nie wolno kierować egzekucji do poszczególnych przedmiotów, jak również do sum pieniężnych, należących do kolei.

Art. 734.

Do egzekucji z kolei żelaznej stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości ze zmianami, wskazanymi w artykułach poniższych.

Art. 735.

Egzekucja z kolei żelaznej, mającej założoną księgę kolejową, należy do komornika sądu, w którego okręgu znajduje się księga, z kolei zaś, nie mającej księgi,—do komornika sądu, w którego okręgu znajduje się zarząd; jeżeli jednak zarząd znajduje się poza okręgiem, przez który kolej przechodzi,—do komornika jednego z okręgów, gdzie kolej jest położona.

Art. 736.

§ 1. O wszczęciu egzekucji z kolei żelaznej komornik niezwłocznie zawiadomi Ministra Komunikacji.

§ 2. Sąd ustala oszacowanie kolei żelaznej po zasięgnięciu opinii tego Ministra.

Art. 737.

Jeżeli w toku postępowania egzekucyjnego będzie ustanowiony zarząd, zarządcą może być tylko osoba, wskazana przez władzę nadzorczą kolejową.

Art. 738.

§ 1. W obwieszczeniu o licytacji należy wymienić akt udzielenia koncesji i dokument koncesyjny oraz wskazać, gdzie były ogłoszone.

§ 2. Jeżeli kolej jest obciążona hipoteką, zabezpieczającą obligacje pożyczki kolejowej, obwieszczenie o licytacji będzie zamieszczone także w dzienniku, który według statutu lub warunków emisji obligacji jest przeznaczony do obwieszczeń.

Art. 739.

§ 1. Nabywca otrzymuje przybicie z zastrzeżeniem uzyskania od właściwej władzy zezwolenia na nabycie.

§ 2. W ciągu tygodnia od daty przybicia nabywca obowiązany jest przedstawić sądowi dowód złożenia właściwej władzy podania o zezwolenie na nabycie. Jeżeli w tym terminie dowodu nie przedstawi, traci rękojmię, a jego prawa i obowiązki, wynikające z przybicia, wygasają.

Art. 740.

W razie wygaśnięcia koncesji wierzyciel może wszcząć egzekucję z należącego do dłużnika majątku według ogólnych przepisów. Na egzekucję, wszczętą wcześniej, wygaśnięcie koncesji nie ma wpływu.

Rozdział VI.

Egzekucja z handlowych statków morskich i statków żeglugi śródlądowej.

Art. 741.

Do egzekucji z handlowych statków morskich i statków żeglugi śródlądowej, wpisanych do polskiego rejestru statków, stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości ze zmianami, wskazanymi w artykułach poniższych.

Art. 742.

Egzekucja należy do komornika sądu, w którego okręgu statek znajduje się w chwili wszczęcia egzekucji.

Art. 743.

Do wniosku o wszczęcie egzekucji wierzyciel powinien dołączyć dowód, że statek jest wpisany do rejestru.

Art. 744.

Dłużnik może żądać zawieszenia egzekucji ze statku handlowego morskiego, jeżeli statek w chwili zajęcia przygotowany jest do ruszenia w podróż. Prawo to nie służy dłużnikowi, jeżeli egzekucja została wszczęta w poszukiwaniu długu, zaciągniętego w celu dokonania zamierzonej podróży.

Art. 745.

Wierzyciel może skierować egzekucję do statku nie tylko na podstawie tytułu egzekucyjnego, uzyskanego przeciwko właścicielowi statku, lecz także na podstawie tytułu, uzyskanego przeciwko innej osobie, jeżeli z ustawy służy mu prawo zaspokojenia ze statku. Egzekucja na podstawie tytułu, uzyskanego przeciwko innej osobie, jest dopuszczalna tylko wtedy, gdy klauzula wykonalności wyraźnie na to zezwala.

Art. 746.

O egzekucji, wszczętej na podstawie tytułu egzekucyjnego, uzyskanego przeciwko innej osobie, należy zawiadomić właściciela statku, wpisanego do rejestru. Właściciel, wpisany do rejestru, jak również do rejestru niewpisany, lecz składający dowód swego prawa własności, może uczestniczyć w postępowaniu w charakterze dłużnika.

Art. 747.

Egzekucja, wszczęta przeciwko właścicielowi statku po wszczęciu egzekucji przeciwko innej osobie, będzie miała znaczenie przyłączenia się do pierwszej egzekucji.

Art. 748.

Jeżeli egzekucja ze statku jest dopuszczalna przeciwko jego kierownikowi, wierzyciel w razie zmiany kierownika przed wszczęciem egzekucji może otrzymać klauzulę wykonalności przeciwko nowemu kierownikowi na podstawie tytułu egzekucyjnego, uzyskanego przeciwko poprzedniemu kierownikowi, gdy zmianę osoby kierownika udowodni dokumentem publicznym lub prywatnym z podpisem uwierzytelnionym. W razie zmiany kierownika statku po wszczęciu egzekucji nowy kierownik może wziąć udział w postępowaniu w charakterze dłużnika, jeżeli w sposób wyżej przepisany udowodni swoje upoważnienie do kierownictwa statku.

Art. 749.

§ 1. Jednocześnie z wysłaniem dłużnikowi wezwania do zapłaty komornik zarządzi przytrzymanie statku i ustanowi dozór.

§ 2. Statek jest zajęty z chwilą przytrzymania.

Art. 750.

O wszczęciu egzekucji komornik wywiesi ogłoszenie w budynku sądowym i umiesci je w dzienniku poczytnym, w danej miejscowości rozpowszechnionym.

Art. 751.

Wpisy hipoteczne, przewidziane przy egzekucji z nieruchomości, dokonywane będą w rejestrze statków.

Art. 752.

§ 1. Do opisu i oszacowania statku morskiego komornik przystępuje po upływie dwóch tygodni od doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty.

§ 2. Opis i oszacowanie statku żegludowej śródlądowej powinny być dokonane, jeżeli to jest możliwe, jednocześnie z przytrzymaniem statku.

Art. 753.

§ 1. Licytacja nie może być wyznaczona na termin wcześniejszy niż po upływie miesiąca od ukończenia opisu i oszacowania.

§ 2. Obwieszczenie o licytacji będzie przynajmniej na dwa tygodnie przed licytacją wywieszane w budynku sądowym oraz ogłoszone w dzienniku poczytnym, w danej miejscowości rozpowszechnionym, jak również będzie przesłane władzy portowej miejsca, gdzie statek się znajduje, celem wywieszenia w najbliższym porcie i w porcie ojczystym.

Art. 754.

§ 1. Egzekucja z udziału w statku, zapisanym do rejestru okrętowego (z udziału okrętowego), należy do komornika sądu, w którego okręgu znajduje się port ojczysty.

§ 2. O zajęciu komornik zawiadomi wierzyciela i dłużnika a także pełnomocnika spółki okrętowej, jeżeli ten jest ustanowiony, i władzę rejestrową. Zajęcie jest dokonane już z chwilą zawiadomienia pełnomocnika spółki.

§ 3. Do wniosku o dokonanie opisu i oszacowania wierzyciel powinien dołączyć wyciąg z rejestru okrętowego, zawierający wszystkie wpisy, dotyczące udziału.

Art. 755.

Egzekucja z handlowych statków morskich i statków żegludowej śródlądowej, niewpisanych do rejestru, odbywa się według przepisów o egzekucji z ruchomości.

Art. 756.

§ 1. Egzekucja ze statku zagranicznego, znajdującego się na terytorjum Polski, jeżeli odpowiada on warunkom, pod którymi statek polski podlega wciągnięciu do rejestru, odbywa się według przepisów o egzekucji ze statków polskich, wpisanych do rejestru. W tym przypadku komornik za-

wiadomi o wszczęciu egzekucji zagraniczną władzę rejestrową.

§ 2. Egzekucja z innych statków zagranicznych odbywa się według przepisów o egzekucji z ruchomości.

Rozdział VII.

Egzekucja z prawa zabudowy.

Art. 757.

Do egzekucji z prawa zabudowy stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości.

Rozdział VIII.

Egzekucja z pożytków i dochodów z nieruchomości przez zarząd przymusowy.

Art. 758.

§ 1. Zarząd przymusowy można ustanowić nad nieruchomością, z której egzekucja przez sprzedaż jest niedopuszczalna wskutek istniejących ograniczeń prawa własności.

§ 2. Nad nieruchomością, nie podlegającą takim ograniczeniom, zarząd przymusowy można ustanowić tylko wtedy, gdy czysty dochód dwuletni z tej nieruchomości wystarczy na zaspokojenie wierzytelności egzekwowanej.

§ 3. Wierzyciel powinien we wniosku o wszczęcie egzekucji udowodnić istnienie ograniczeń prawa własności lub uprawdopodobnić skuteczność egzekucji w myśl paragrafów poprzedzających.

§ 4. Jeżeli w toku egzekucji okaże się, że dochód dwuletni nie wystarczy na zaspokojenie wierzytelności egzekwowanej, egzekucję przez zarząd przymusowy unarza się.

Art. 759.

Do ustanowienia zarządu przymusowego nad nieruchomością właściwy jest sąd, w którego okręgu nieruchomość jest położona.

Art. 760.

§ 1. Wskutek wniosku wierzyciela o ustanowienie zarządu przymusowego nad nieruchomością, we wniosku wymienioną, sąd wzywa dłużnika, aby zapłacił dług w ciągu dwóch tygodni pod rygorem wyznaczenia zarządcy.

§ 2. Na postanowienie co do ustanowienia zarządu służy zażalenie.

Art. 761.

§ 1. Jednocześnie z wysłaniem dłużnikowi wezwania sąd przesyła władzy hipotecznej żądanie dokonania wpisu o ustanowieniu zarządu przymusowego we właściwej księdze hipotecznej. Prawo zgłoszenia tego żądania służy także wierzycielowi.

§ 2. Jeżeli nieruchomość nie ma urządzonej księgi hipotecznej, sąd zarządzi wciągnięcie odpowiedniej wzmianki do wykazu zajętych nieruchomości niehipotekowanych.

Art. 762.

O ustanowieniu zarządu przymusowego sąd zawiadamia również władzę i instytucje publiczne, powołane do ściągania należności z tytułu podatków i innych danin publicznych z nieruchomości.

Art. 763.

§ 1. Nieruchomość w stosunku do dłużnika jest zajęta z chwilą doręczenia mu wezwania. W stosunku do tego dłużnika, jeżeli mu jeszcze nie doręczono wezwania, jako też w stosunku do osób trzecich, nieruchomość jest zajęta z chwilą dokonania wpisu w księdze hipotecznej albo wciągnięcia wzmianki do wykazu zajętych nieruchomości niehipotekowanych.

§ 2. Jednakże w stosunku do każdego, kto wiedział o wszczęciu egzekucji, skutki zajęcia powstają z chwilą, gdy o wszczęciu egzekucji powziął wiadomość, chociażby wezwanie nie było jeszcze wysłane dłużnikowi, ani wpis w księdze hipotecznej lub wzmianka w wykazie zajętych nieruchomości nie były jeszcze dokonane.

Art. 764.

Zajęcie nieruchomości pociąga za sobą takie skutki, jak zajęcie w toku egzekucji z nieruchomości.

Art. 765.

§ 1. Po zajęciu nieruchomości nie można kierować egzekucji do pożytków i dochodów z zajętej nieruchomości w sposób inny niż przez zarząd przymusowy.

§ 2. Wierzyciel, który skierował egzekucję przez zarząd przymusowy do nieruchomości, co do której inny wierzyciel uzyskał zarząd przymusowy, przyłącza się do postępowania wszczętego wcześniej i nie może żądać powtórzenia czynności już dokonanych; poza tem ma te same prawa, co pierwszy wierzyciel.

Art. 766.

Przepisy kodeksu niniejszego o łączeniu postępowania egzekucyjnego z nieruchomości oraz o ustanowieniu kuratora do zastępowania osoby nieobecnej w tem postępowaniu stosuje się odpowiednio przy zarządzie przymusowym.

Art. 767.

Zajęcie nieruchomości obejmuje wszelkie jej przynależności, plody i pożytki już zebrane a znajdujące się na miejscu, jako też plody i pożytki przyszłe, czynsze najmu i dzierżawy z nieruchomości zajętej, zarówno przypadające jak i w przyszłości należne, oraz prawa z umów ubezpie-

czenia przedmiotów zajętych, tudzież należności przypadające z tych umów.

Art. 768.

§ 1. Przez zajęcie zostaje dłużnikowi odjęty zarząd i użytkowanie zajętej nieruchomości.

§ 2. Jeżeli dłużnik w chwili zajęcia korzysta z pomieszczeń w zajętej nieruchomości, należy mu je pozostawić. Sąd może jednak na wniosek wierzyciela zarządzić odebranie pozostawionych dłużnikowi pomieszczeń, jeżeli dłużnik lub jego domownik przeszkadza zarządcy w wykonywaniu zarządu.

Art. 769.

Od chwili zajęcia dłużnik nie może zbywać ani zastawiać rzeczy, będących przynależnością zajętej nieruchomości, ani też żadnych pól, użytków, czynszów i praw, które są objęte zajęciem.

Art. 770.

§ 1. Sąd ustanawia zarządcą osobę, która zgadza się na przyjęcie zarządu i ma odpowiednie przygotowanie zawodowe do należytego sprawowania zarządu.

§ 2. Zarządcą może być ustanowiony sam dłużnik, jeżeli daje dostateczną rękojmię należytego wykonywania zarządu.

§ 3. Sąd na wniosek strony może z ważnych przyczyn usunąć zarządcę i ustanowić innego.

Art. 771.

§ 1. W razie powierzenia zarządu dłużnikowi sąd ustanowi nadzór nad zarządem i nadzór ten odda bądź instytucjom lub organizacjom gospodarczym, bądź nadzorcom, zamianowanym przez sąd.

§ 2. Instytucja lub organizacja gospodarcza, której powierzono nadzór, w ciągu trzech dni wskazuje osobę, upoważnioną do działania w jej imieniu i pod jej odpowiedzialnością. Do osoby tej stosuje się przepisy dotyczące nadzorców, jeżeli kodeks niniejszy nie stanowi inaczej.

Art. 772.

Nadzorcą sądowym nie może być osoba, pozostająca do dłużnika w takim stosunku osobistym, jakiby uzasadniał wyłączenie sędziego.

Art. 773.

§ 1. Nadzorca sądowy sprawuje nadzór nad prowadzeniem gospodarstwa. Ma on prawo w każdym czasie badać stan gospodarstwa i czynności zarządu oraz przeglądać księgi, zapiski i inne akta gospodarcze dłużnika. O spostrzeżonych wykroczeniach dłużnika przeciwko jego obowiązkom nadzorca powinien donieść natychmiast sądowi.

§ 2. W zakresie swych czynności nadzorca powinien stosować się do poleceń sądu.

Art. 774.

§ 1. Dłużnik, który jest zarządcą, powinien stosować się do zarządzeń nadzorcy sądowego co do wykonywania zarządu, jeżeli nie są sprzeczne z poleceniami sądu.

§ 2. Wszystkie swoje wnioski, oświadczenia, sprawozdania i rachunki dłużnik składa za pośrednictwem nadzorcy, który je zaopatrzy w swoje oświadczenie.

§ 3. Wszelkie zawiadomienia, uskuteczniانة dłużnikowi jako zarządcy sądowemu, powinny być dokonywane jednocześnie nadzorcy.

Art. 775.

§ 1. Komornik na polecenie sądu wprowadza zarządcę w zarząd nad nieruchomością.

§ 2. Również zarządcą może sam objąć zarząd na podstawie upoważnienia, wydanego na piśmie przez sąd.

Art. 776.

Po ustanowieniu zarządcy komornik zawiadomi wskazane przez wierzyciela osoby, aby świadczenia, przypadające od nich tytułem dochodu z nieruchomości, objętej zarządem przymusowym, tak zaległe jak i przyszłe, uiszczają do rąk zarządcy. W zawiadomieniu komornik uprzedzi, że uiszczenie do rąk dłużnika nie będzie ważne w stosunku do wierzyciela.

Art. 777.

§ 1. Zarządcą obowiązany jest wykonywać czynności, potrzebne do podtrzymania prawidłowego gospodarstwa i korzystnego użytkowania nieruchomości, poddanej zarządowi przymusowemu. Ma on prawo do pobierania zamiast dłużnika wszelkich pożytków i dochodów z nieruchomości, spieniężania złącznych dla gospodarstwa pożytków oraz prowadzenia spraw, które przy wykonywaniu zarządu okażą się potrzebne.

§ 2. Zarządcy wolno zaciągać tylko takie zobowiązania, które mogą być zaspokojone z dochodów i są usprawiedliwione zwykłym trybem gospodarowania.

§ 3. Czynności, poza zwykły zarząd wykraczające, zarządcą może wykonywać tylko za zgodą stron, a w jej braku — za zezwoleniem sądu, który przed wydaniem postanowienia wysłucha wierzyciela, dłużnika i zarządcę, chyba że zwłoka groziłaby szkodą.

Art. 778.

Zarząd przymusowy nie ma wpływu na umowy najmu lub dzierżawy, istniejące w chwili jego ustanowienia. Zarządcy wolno jednak wypowiedzieć tego rodzaju umowy pod warunkami w tej mierze obowiązującymi oraz zawierać umowy na czas, przyjęte miejscowym zwyczajem. Do wydzierżawienia nieruchomości wymagana jest zgoda stron, a w jej braku — zezwolenie sądu.

Art. 779.

§ 1. Zarządca składa sądowi w wyznaczonych terminach sprawozdania ze swoich czynności, jak również sprawozdania rachunkowe, usprawiedliwione dokumentami, corocznie z końcem roku a nadto po ukończeniu zarządu.

§ 2. Po rozpoznaniu sprawozdań zarządcy i po wysłuchaniu wierzyciela, dłużnika i zarządcy sąd ustala pozycje rachunkowe, które uzna za usprawiedliwione. Na postanowienie sądu służy zażalenie.

Art. 780.

§ 1. Zarządca, jeżeli nie jest nim dłużnik, ma prawo do wynagrodzenia, które mu oznacza sąd stosownie do trudów przez niego poniesionych oraz do zwrotu wydatków, które z własnych funduszy z powodu zarządu wyłożył.

§ 2. Dłużnik, który jest zarządcą, nie ma prawa do wynagrodzenia za prowadzenie powierzonego mu zarządu. Może on tylko pokrywać z plonów, pożytków i dochodów z nieruchomości najkonieczniejsze potrzeby swoje i swojej rodziny w mierze, którą oznaczy sąd, oraz wydatki swoje związane z zarządem.

§ 3. Instytucje i organizacje, którym został powierzony nadzór, mają prawo do zwrotu wydatków, połączonych z wykonywaniem nadzoru.

§ 4. Nadzorca, bezpośrednio mianowany przez sąd, ma ponadto prawo do skromnego wynagrodzenia za swoje czynności.

Art. 781.

§ 1. Zarządca i nadzorca traci prawo do wynagrodzenia i zwrotu poniesionych kosztów, jeżeli nie zażąda ich w ciągu miesiąca po ustąpieniu z zarządu lub nadzoru.

§ 2. Roszczeń powyższych nie można dochodzić powództwem.

Art. 782.

Na postanowienie sądu co do wynagrodzenia za sprawowanie zarządu lub nadzoru i co do zwrotu poniesionych kosztów służy zażalenie.

Art. 783.

§ 1. Jeżeli prowadzenie zarządu wymaga kosztów, na których pokrycie nie wystarczają narazie dochody bieżące, sąd postanowi, żeby wierzyciel w ciągu tygodnia złożył zarządcy odpowiednią kwotę.

§ 2. Jeżeli wierzyciel temu zadość nie uczyni, egzekucja będzie umorzona.

Art. 784.

§ 1. Z dochodów pokrywa zarządca bezpośrednio konieczne wydatki, połączone z zarządem, w następującej kolejności:

1) koszty egzekucyjne, a mianowicie: nieuiszczone w toku postępowania opłaty sądowe, koszty doręczeń oraz koszty zarządu przymusowego;

2) należności pracowników zatrudnionych w nieruchomości, której zarząd dotyczy, lub w przedsiębiorstwach, znajdujących się na tej nieruchomości i należących do dłużnika, tak bieżące jak i zaległe z ostatniego roku przed ustanowieniem zarządu;

3) podatki i inne daniny publiczne, należne z nieruchomości, której zarząd dotyczy, bieżące i zaległe za ostatnie dwa lata przed ustanowieniem zarządu;

4) należności instytucji ubezpieczeń społecznych, powstałe z tytułu ubezpieczenia pracowników, wymienionych w p. 2), tak bieżące jak i zaległe za rok ostatni przed ustanowieniem zarządu;

5) należności z tytułu umów ubezpieczenia, które ponosić ma dłużnik, jeżeli umowy te dotyczą nieruchomości, oddanej w zarząd, jej przynależności lub plonów i pożytków zarządem objętych;

6) odsetki, raty amortyzacyjne, renty i inne powtarzające się należności z wierzytelności i praw hipotecznie zabezpieczonych, przypadające podczas zarządu przymusowego oraz zaległe za ostatnie dwa lata przed ustanowieniem zarządu w kolejności stosowniej do zabezpieczenia, służącego im w myśl prawa hipotecznego;

7) podatki i inne daniny publiczne, niewymienione w p. 3) i 4), przypadające od dłużnika i zaległe za rok ostatni przed ustanowieniem zarządu przymusowego.

§ 2. Należności, wymienione w p. 6) i 7) § 1, zarządca może uiszczyć jedynie wtedy, gdy służy im niewątpliwie pierwszeństwo przed prawem wierzyciela egzekwującego.

Art. 785.

§ 1. Zarządca ma prawo pobrać z dochodu przyznane mu przez sąd wynagrodzenie.

§ 2. Za należności, przypadające zarządcy z tytułu zarządu, odpowiada przed nim również wierzyciel.

Art. 786.

§ 1. Nadwyżka dochodów, pozostała po pokryciu wydatków, użyta będzie przez zarządcę na zaspokojenie wierzyciela egzekwującego.

§ 2. Jeżeli jest kilku wierzycieli egzekwujących, a uzyskana nadwyżka nie wystarcza na zaspokojenie wszystkich, zarządca składa ją do depozytu sądowego celem podziału.

§ 3. Również w tym przypadku sąd może jednak upoważnić zarządcę, aby nadwyżki dochodów wpłacał do instytucji kredytu długoterminowego na pokrycie jej należności, jeżeli zarząd przymusowy został ustanowiony na rzecz tej instytucji celem ściągnięcia należności z tytułu pożyczek, udzielonych w listach zastawnych lub obligacjach, a należnościom tym służy niewątpliwie pierwszeństwo przed prawem innych wierzycieli egzekwujących.

Art. 787.

§ 1. Zarządca jest odpowiedzialny za należyte pełnienie nałożonych nań obowiązków wobec wierzyciela, dłużnika i wszystkich uczestników.

§ 2. Dłużnik, któremu powierzono zarząd jego majątku, jest pod względem odpowiedzialności za ten zarząd zrównany z zarządcą cudzego mienia.

§ 3. Zarządca, który bez usprawiedliwiającej go przyczyny w terminie oznaczonym nie złoży przepisane sprawozdania lub nie spełni innych przez sąd wydanych poleceń, może być usunięty z zarządu i stosownie do okoliczności skazany na grzywnę do pięciuset złotych.

Art. 788.

§ 1. Do zarządu przymusowego ułamkowej części nieruchomości stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie całej nieruchomości. Zarządca jednak działa tylko w granicach praw dłużnika, jako współwłaściciela.

§ 2. O zarządzie przymusowym ułamkowej części należy zawiadomić także pozostałych współwłaścicieli nieruchomości.

Rozdział IX.

Podział sumy, uzyskanej z egzekucji.

Oddział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 789.

§ 1. Suma, uzyskana z egzekucji, będzie podzielona między wierzycieli przez sąd.

§ 2. Jeżeli jednak suma, uzyskana przez egzekucję z ruchomości, niehipotekowanych wierzytelności lub innych praw majątkowych, wystarcza na zaspokojenie wszystkich wierzycieli, komornik wypłaci przypadające im należności, a pozostałą resztę wyda dłużnikowi. Dla wierzycieli nieobecnych przypadające im sumy komornik złoży do depozytu sądowego.

Art. 790.

Sąd sporządzi plan podziału sumy, uzyskanej z egzekucji, i w planie tym:

- 1) ustali sumę, podlegającą podziałowi;
- 2) wymieni wierzytelności i prawa osób, uczestniczących w podziale;
- 3) oznaczy sumę, jaka każdemu z uczestników z podziału przypada;
- 4) wskaże, które sumy mają być wypłacone, a które i z jakich przyczyn pozostawione w depozycie sądowym.

Art. 791.

§ 1. O sporządzeniu planu sąd zawiadomi dłużnika i osoby, uczestniczące w podziale.

§ 2. Zarzuty przeciwko planowi można wnosić w ciągu dwóch tygodni od daty zawiadomienia.

Art. 792.

§ 1. Jeżeli zarzutów nie wniesiono w terminie przepisany, sąd wykona plan.

§ 2. W razie wniesienia zarzutów sąd po wysłuchaniu osób interesowanych plan zatwierdzi albo odpowiednio zmieni. W postępowaniu ten sąd nie wchodzi w rozpoznanie sporu co do istnienia prawa, objętego planem podziału.

§ 3. Na postanowienie sądu służy zażalenie. Jeżeli suma, uzyskana z egzekucji, przewyższa pięćdziesiąt tysięcy złotych, na postanowienie sądu okręgowego służy dalsze zażalenie do sądu apelacyjnego.

§ 4. Wykonanie planu w części, której zarzuty dotyczą, nastąpi po uprawomocnieniu się postanowienia sądu, chyba że zostało wstrzymane przez zabezpieczenie powództwa w sporze o istnienie zaprzeczonego prawa.

Art. 793.

Osobom interesowanym wolno umówić się o inny sposób podziału niż w kodeksie niniejszym przewidziany.

Oddział 2.

Podział sumy, uzyskanej przez egzekucję z ruchomości oraz z niehipotekowanych wierzytelności i innych praw majątkowych.

Art. 794.

§ 1. W podziale sumy, uzyskanej ze sprzedaży ruchomości jako też przez egzekucję z wierzytelności niezabezpieczonej hipotecznie albo z prawa majątkowego niehipotekowanego, oprócz wierzyciela egzekwującego uczestniczą: wierzyciel, składający tytuł wykonawczy z dowodem doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty, wierzyciel, który uzyskał zabezpieczenie, oraz zastawnik, który udowodnił prawo zastawu dokumentem publicznym lub prywatnym z podpisem uwierzytelnionym, jeżeli zgłosili się najpóźniej w ciągu tygodnia od daty, gdy suma, podlegająca podziałowi, złożona została do depozytu sądowego.

§ 2. Do sporządzenia planu podziału sąd przystępuje po upływie tygodnia od daty złożenia do depozytu sądowego sumy, podlegającej podziałowi.

Art. 795.

§ 1. Wierzytelność, przypadająca zastawnikowi, nie mającemu jeszcze tytułu wykonawczego, będzie wypłacona za zgodą dłużnika. Jeżeli dłużnik nie wyrazi swej zgody, odpowiednia suma będzie pozostawiona w depozycie sądowym.

§ 2. Jeżeli zastawnik w ciągu miesiąca nie przedstawi dowodu wytoczenia powództwa o zaspokojenie swego prawa zastawu, pozostająca w depozycie sądowym suma będzie wydana dłużnikowi lub komu wypadnie.

§ 3. Na postanowienie sądu służy zażalenie.

Art. 796.

§ 1. Należności, przypadające od dłużnika, będą zaspokojone z sumy wyegzekwowanej w następującej kolejności:

- 1) koszty egzekucyjne, a mianowicie: nieuiszczone w toku postępowania opłaty sądowe, koszty doręczeń, koszty opisu, oszacowania i przechowania lub dozoru ruchomości, koszty ogłoszeń o sprzedaży, tudzież diety i koszty podróży organów policji, wezwanych do pomocy poza miejsce ich urzędowania;
- 2) podatki i inne daniny publiczne, należne z ruchomości sprzedanej, jako też należne z nieruchomości

ści, jeżeli przedmiotem podziału są sumy, uzyskane z zajęcia u dzierżawców i lokatorów czynszu z tej nieruchomości, — we wszystkich tych przypadkach za ostatnie dwa lata;

3) wierzytelności, zabezpieczone prawem zastawu;

4) czynsz, przypadający za rok ostatni wypuszczającemu w najem lub w dzierżawę, lecz tylko z sumy, uzyskanej ze sprzedaży ruchomości, wniesionych do przedmiotu najmu lub dzierżawy;

5) należności, przypadające za rok ostatni służbie domowej, lecz tylko z sumy, uzyskanych ze sprzedaży urządzenia domowego, oraz pracownikom przedsiębiorstwa, lecz tylko z sumy, uzyskanych ze sprzedaży ruchomości, wchodzących w skład tego przedsiębiorstwa;

6) koszty ostatniej choroby oraz niezbytowego pogrzebu dłużnika;

7) podatki i inne daniny publiczne, niewymienione w p. 2), za rok ostatni;

8) należności instytucji ubezpieczeń społecznych, powstałe z tytułu ubezpieczenia pracowników, wymienionych w p. 5), za rok ostatni;

9) inne wierzytelności.

§ 2. Po zaspokojeniu wszystkich wierzytelności zaspokojone będą kary, grzywny sądowe, administracyjne i skarbowe, kary za zwłokę w uiszczaniu podatków i innych danin publicznych, tudzież kary i podwyżki stemplowe.

§ 3. Terminy, przewidziane w artykule niniejszym, oblicza się wstecz od daty złożenia do depozytu sądowego sumy, podlegającej podziałowi.

Art. 797.

§ 1. Jeżeli suma, podlegająca podziałowi, nie wystarcza na zaspokojenie w całości wszystkich wierzytelności tej samej kategorii, wierzytelności te będą zaspokojone stosunkowo do wysokości każdej z nich, jednak wierzytelności, zabezpieczone prawem zastawu, będą zaspokojone w kolejności daty powstania prawa zastawu.

§ 2. Wydzielona wierzycielowi suma zaliczona będzie przedewszystkiem na koszty procesu, następnie na odsetki, a w końcu na kapitał.

Oddział 3.

Podział sumy, uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości.

Art. 798.

Do podziału sumy, uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości, sąd przystępuje po uprawomocnieniu się postanowienia o przysądzeniu.

Art. 799.

§ 1. W podziale oprócz wierzyciela egzekwującego uczestniczą: wierzyciel, składający tytuł wykonawczy z dowodem doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty, i wierzyciel, który uzyskał zabezpieczenie powództwa, jeżeli zgłosili się nie później niż w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu, osoby, mające prawo zabezpieczone hipotecznie, tudzież pracownicy co do stwierdzonych do-

kumentem należności za pracę w sprzedanej nieruchomości.

§ 2. Wierzytelności i inne prawa w braku osobnego zgłoszenia lub wyszczególnienia będą uwzględnione w podziale, jeżeli są udowodnione wyciągiem z księgi hipotecznej lub innymi złożonym w aktach dokumentem.

Art. 800.

§ 1. Należności, przypadające od dłużnika, będą zaspokojone z sumy wyegzekwowanej w następującej kolejności:

1) koszty egzekucyjne, a mianowicie: nieuiszczone w toku postępowania opłaty sądowe, koszty doręczeń, koszty opisu, oszacowania i ogłoszeń, koszty zarządu nieruchomości, ustanowionego w toku egzekucji, tudzież diety i koszty podróży organów policji, wezwanych do pomocy poza miejsce ich urzędowania;

2) należności pracowników, zatrudnionych w sprzedanej nieruchomości lub w przedsiębiorstwach, znajdujących się na tej nieruchomości i należących do dłużnika, powstałe przed dniem licytacji, byleby nie przewyższały rocznej należności pracownika; należności, przewyższające sumę pięciuset złotych miesięcznie, korzystają z pierwszeństwa do wysokości pięciuset złotych miesięcznie;

3) podatki i inne daniny publiczne, należne ze sprzedanej nieruchomości za ostatnie dwa lata przed licytacją;

4) należności instytucji ubezpieczeń społecznych, powstałe z tytułu ubezpieczenia pracowników, wymienionych w p. 2), za rok ostatni przed licytacją;

5) wierzytelności i prawa, zabezpieczone hipotecznie (również i raty amortyzacyjne) przed wciągnięciem do księgi wpisu o wszczętej egzekucji;

6) podatki i inne daniny publiczne, niewymienione w p. 3) i 4), przypadające od dłużnika i zaległe za rok ostatni przed licytacją;

7) inne wierzytelności.

§ 2. Po zaspokojeniu wszystkich wierzytelności zaspokojone będą kary, grzywny sądowe, administracyjne i skarbowe, kary za zwłokę w uiszczaniu podatków i innych danin publicznych, tudzież kary i podwyżki stemplowe.

§ 3. W równym stopniu z kapitałem, zabezpieczonym hipotecznie, zaspokojone będą objęte wpisem przy kapitale odsetki za ostatnie dwa lata przed licytacją oraz przyznane koszty procesu w wysokości, nie przewyższającej dziesiątej części kapitału.

§ 4. Pozostałe odsetki od kapitałów zabezpieczonych hipotecznie, tudzież odsetki od kapitałów niezabezpieczonych oraz koszty procesu w poszukiwaniu kapitałów niezabezpieczonych umieszczone będą w ostatniej kategorii.

Art. 801.

§ 1. Jeżeli suma, podlegająca podziałowi, nie wystarcza na zaspokojenie w całości wszystkich wierzytelności tej samej kategorii, wierzytelności i prawa, zabezpieczone hipotecznie, będą zaspokojone w kolejności stosownie do przepisów prawa hipotecznego, inne zaś wierzytelności — stosunkowo do wysokości każdej z nich.

§ 2. W obu przypadkach wydzielona wierzycielowi suma zaliczona będzie przedewszystkiem na koszty procesu, następnie na odsetki, a w końcu na kapitał.

Art. 802.

§ 1. Jeżeli przy sporządzeniu planu okaże się, że nabywca, uiszczając cenę, potrącił wierzytelność, która nie mieści się w cenie, sąd postanowieniem zobowiąże nabywcę do uzupełnienia ceny w ciągu tygodnia. Na postanowienie sądu służy zażalenie.

§ 2. W planie wymienione będą osoby, dla których przypadająca od nabywcy suma jest przeznaczona. Postanowienie sądu stanowić będzie dla nich tytuł egzekucyjny przeciwko nabywcy.

§ 3. Do czasu złożenia do depozytu sądowego lub uiszczenia przez nabywcę osobom uprawnionym ceny uzupełnionej prawa, które z tej ceny mają być zaspokojone, utrzymane będą w mocy.

Art. 803.

Na zaspokojenie wierzytelności, opartej na hipotece kaucyjnej, sąd wydzieli wierzycielowi sumę, należną w dniu sporządzenia planu. Jeżeli kaucja nie jest wyczerpana, ale może jeszcze służyć na zabezpieczenie wierzyciela, reszta sumy pozostanie w depozycie sądowym aż do ustania stosunku prawnego, uzasadniającego korzystanie z kaucji.

Art. 804.

§ 1. Jeżeli wierzytelność zabezpieczona jest hipotecznie na kilku nieruchomościach łącznie, a podzielona ma być tylko suma, uzyskana z jednej nieruchomości, wierzyciel może żądać zaspokojenia bądź całej swej wierzytelności, bądź części przez niego wskazanej. Jeżeli przed uprawomocnieniem się postanowienia o przysądzeniu wierzyciel nie złożył żadnego oświadczenia, jego wierzytelność będzie przyjęta do rozrachunku w całości.

§ 2. Jeżeli podziałowi podlegają sumy, uzyskane ze sprzedaży kilku nieruchomości, obciążonych jedną wierzytelnością łącznie, wierzytelność ta będzie przyjęta do rozrachunku w każdej z uzyskanych sum w takim stosunku, w jakim dana suma pozostaje do sum, uzyskanych za inne nieruchomości, przy czem przy ustaleniu tego stosunku z każdej sumy potrąca się wierzytelności i prawa, poprzedzające wierzytelność łączną.

Art. 805.

Jeżeli w dniu sporządzenia planu termin płatności wierzytelności nieoprocenowanej jeszcze nie nastąpił, wierzycielowi będzie wydzielona suma, zmniejszona o odsetki ustawowe, nie wyższe jednak niż sześć od sta w stosunku rocznym, za czas od dnia przybicia do dnia płatności. Jeżeli wierzytelność jest oprocentowana, należność będzie wierzycielowi wydzielona wraz z odsetkami do dnia przybicia.

Art. 806.

Suma, wydzielona na zaspokojenie wierzytelności, której uiszczenie zależne jest od warunku rozwiązującego, będzie wydana wierzycielowi

bez zabezpieczenia, chyba że obowiązek zabezpieczenia zwrotu ciąży na wierzycielu z mocy istniejącego między nim a dłużnikiem stosunku prawnego.

Art. 807.

Suma, wydzielona na zaspokojenie wierzytelności, której uiszczenie zależne jest od warunku zawieszającego, będzie pozostawiona w depozycie sądowym. Odsetki od tej sumy przypadną wierzycielowi, jeżeli według umowy odsetki mu się należą, w przeciwnym razie przypadną dalszym wierzycielom.

Art. 808.

§ 1. Do podziału sumy, uzyskanej przez egzekucję z własności górniczej, z prawa wydobywania żywic ziemnych, z kolei żelaznych, ze statków morskich i statków żeglugi śródlądowej, wpisanych do rejestru statków, jako też z prawa zabudowy, stosuje się odpowiednio przepisy o podziale sumy, uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości.

§ 2. Z sumy, uzyskanej przez egzekucję z kolei żelaznej, będą zaspokojone przed prawami rzeczowemi zaległe za rok ostatni przed licytacją należności z tytułu rozrachunku za przewóz z innymi kolejami.

§ 3. Z sumy, uzyskanej przez egzekucję ze statku, bezpośrednio po kosztach egzekucyjnych będą zaspokojeni wierzyciele, mający prawo zaspokojenia ze statku według kolejności, przewidzianej w ustawach szczególnych. Wierzytelności, wpisane do rejestru statków, będą zaspokojone w takiej kolejności, jak wierzytelności hipoteczne.

Oddział 4.

Podział sumy, uzyskanej przez zarząd przymusowy.

Art. 809.

§ 1. Do podziału nadwyżek sąd przystąpi po załatwieniu sprawozdania rachunkowego zarządcy.

§ 2. Sąd może na wniosek wierzyciela przystąpić do podziału złożonych kwot przed upływem okresu rachunkowego, jeżeli z zarządu uzyskano dostateczną ilość środków do wypłaty.

Art. 810.

§ 1. W podziale uczestniczą wierzyciele, na rzecz których prowadzi się zarząd przymusowy, oraz wierzyciele hipoteczni co do odsetek i innych powtarzających się świadczeń pieniężnych, chyba że zostali zaspokojeni bezpośrednio przez zarządcę.

§ 2. W podziale uczestniczyć mogą również inni wierzyciele, składający tytuł wykonawczy z dowodem doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty.

Art. 811.

Przepisy o podziale sumy, uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości, stosuje się odpowiednio przy podziale nadwyżek, uzyskanych przez zarząd przymusowy, z następującymi zmianami:

1) z sumy nadwyżek pokrywa się przede wszystkim wydatki konieczne, które zarządca pokryć miał bezpośrednio z dochodów;

2) wierzytelności i inne prawa hipotecznie zabezpieczone, dla których nie prowadzi się egzekucji przez zarząd przymusowy, będą zaspokojone tylko co do odsetek i innych należności powtarzających się.

Dział II.

Egzekucja roszczeń niepieniężnych.

Art. 812.

§ 1. Jeżeli dłużnik ma wydać wierzycielowi rzecz ruchomą, komornik sądu, w którego okręgu rzecz się znajduje, odbierze ją dłużnikowi i wyda wierzycielowi.

§ 2. Jeżeli ze względu na rodzaj rzeczy niewzłoczne fizyczne jej przejęcie nie jest możliwe, komornik postąpi tak, jak prawo prywatne wymaga do objęcia posiadania.

Art. 813.

Jeżeli odebranej rzeczy nie można wydać wierzycielowi, komornik złoży ją do depozytu sądowego, albo odda na skład na koszt i niebezpieczeństwo wierzyciela.

Art. 814.

Jeżeli rzecz, należąca do dłużnika, znajduje się we władaniu osoby trzeciej, która nie zgadza się na jej oddanie, wierzyciel może zająć roszczenie, które służy dłużnikowi wobec tej osoby. W tym przypadku stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z praw majątkowych.

Art. 815.

Jeżeli wierzyciel żąda, aby odebranie rzeczy odbyło się w jego obecności, komornik zawiadomi go o terminie, wyznaczonym do odebrania, a w razie niestawienia się wierzyciela nie przystąpi do wykonania.

Art. 816.

Jeżeli komornik nie znalazł u dłużnika rzeczy lub dokumentu, podlegających odebraniu, sąd na wniosek wierzyciela nakaze dłużnikowi, aby wyjawiał, gdzie one się znajdują, lub oświadczył, że nie wie, gdzie się znajdują, i aby stwierdził przysięgą, że oświadczenia jego są zgodne z prawdą. Przepisy o przysiędze wyjawienia majątku będą tu odpowiednio stosowane.

Art. 817.

§ 1. Jeżeli dłużnik ma wydać nieruchomości lub statek albo opróżnić pomieszczenie, komornik sądu, w którego okręgu one się znajdują, wezwie dłużnika do dobrowolnego wykonania w określonym stosownie do okoliczności terminie, po którego bezskutecznym upływie dokona czynności, potrzebnych w celu wprowadzenia wierzyciela w posiadanie.

§ 2. W tym celu komornik usunie ruchomości, nie będące przedmiotem egzekucji, i odda je dłużnikowi, w razie zaś jego nieobecności pozostawi osobie dorosłej z pośród jego rodziny lub służby, a gdyby i to było niemożliwe, ustanowi dozorcę, któremu odda ruchomości na koszt dłużnika.

§ 3. Jeżeli dłużnik pomimo wezwania ze strony dozorczy rzeczy nie odbierze, sąd na wniosek dozorczy i po wysłuchaniu dłużnika zarządzi sprzedaż ruchomości przez licytację.

Art. 818.

Jeżeli w samym tytule egzekucyjnym nie postanowiono, że w razie niewykonania przez dłużnika w terminie mu zakreślonym czynności, którą z natury rzeczy może wykonać także inna osoba, wierzyciel będzie upoważniony do wykonania tej czynności na koszt dłużnika, — wówczas sąd, w którego okręgu czynność ma być wykonana, na wniosek wierzyciela wezwie dłużnika do wykonania w terminie wyznaczonym, a po bezskutecznym upływie terminu upoważni wierzyciela do wykonania czynności na koszt dłużnika i przyzna wierzycielowi sumę, potrzebną do wykonania. Na postanowienie sądu służy zażalenie.

Art. 819.

§ 1. Jeżeli dłużnik ma wykonać czynność, której inna osoba za niego wykonać nie może, a której wykonanie zależy wyłącznie od jego woli, sąd — jeżeli tego nie postanowiono już w samym tytule egzekucyjnym — na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron zakreśli dłużnikowi termin do wykonania i zagrozi mu grzywną lub przymusem osobistym na przypadek, gdyby w zakreślonym terminie czynności nie wykonał.

§ 2. Jeżeli wykonanie czynności zależy od wydatków pieniężnych lub od dostarczenia materiałów, a obowiązek ich dostarczenia ciąży na wierzycielu — sam zaś tytuł egzekucyjny nie zawiera w tej mierze odpowiedniego postanowienia — sąd zagrozi dłużnikowi grzywną lub przymusem osobistym dopiero wtedy, gdy wierzyciel złoży w sądzie sumę potrzebną lub dostarczy dłużnikowi potrzebnych materiałów.

§ 3. Po upływie terminu, w którym dłużnik czynność miał wykonać, sąd na wniosek wierzyciela nałoży na dłużnika grzywnę lub zastosuje do niego przymus osobisty i jednocześnie, wyznaczając nowy termin do wykonania czynności, zagrozi surowszą grzywną lub dalszym przymusem osobistym.

§ 4. Jeżeli dłużnik na skutek przymusu osobistego zgłosi gotowość wykonania czynności, sąd postanowi zwolnić go niezwłocznie i zawiadomi o tem wierzyciela, a zarazem stosownie do okoliczności wyznaczy dłużnikowi odpowiedni termin do wykonania.

§ 5. Gdyby dłużnik po zwolnieniu zwlekał z wykonaniem czynności, sąd na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron postanowi zastosowanie przymusu do końca wyznaczonego poprzednio czasu.

§ 6. Jeżeli dłużnik zgłosi się ponownie do wykonania, sąd może odmówić zwolnienia przed upływem powyższego czasu.

§ 7. Na postanowienie sądu służy zażalenie.

Art. 820.

§ 1. Jeżeli dłużnik ma obowiązek zaniechać pewnej czynności lub nie przeszkadzać czynności wierzyciela, sąd na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron i stwierdzeniu, że dłużnik działał wbrew obowiązkowi, nałoży na niego grzywnę do ty-

siąca złotych lub zastosuje przymus osobisty na czas do dwóch tygodni. Tak samo sąd postąpi w razie dalszego wniosku wierzyciela.

§ 2. Ponadto sąd może na wniosek wierzyciela zobowiązać dłużnika do zabezpieczenia szkody, grożącej wierzycielowi wskutek dalszego działania dłużnika wbrew obowiązkom. W postanowieniu sąd oznacza wysokość i czas trwania zabezpieczenia.

§ 3. Jeżeli dłużnik po powstaniu tytułu egzekucyjnego dokonał zmiany sprzecznej ze swym obowiązkiem, sąd na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron upoważni wierzyciela do usunięcia tej zmiany na koszt dłużnika i przyzna mu sumę na ten cel potrzebną. W razie oporu ze strony dłużnika wierzyciel może żądać, aby sąd polecił komornikowi usunięcie oporu.

§ 4. Na postanowienia sądu służy zażalenie.

Art. 821.

§ 1. W jednym postanowieniu sąd może wymierzyć grzywnę nie wyższą niż tysiąc złotych, a przymus osobisty na czas nie dłuższy niż dwa tygodnie. Ogólna suma grzywien w tej samej sprawie nie może przewyższać dziesięciu tysięcy złotych, a ogólny czas przymusu osobistego — sześciu miesięcy.

§ 2. Zastosowanie jednego środka nie wyłącza następnego zastosowania środka drugiego. Oba środki nie mogą być stosowane jednocześnie.

Art. 822.

§ 1. W razie umorzenia postępowania egzekucyjnego podlegają umorzeniu także grzywny, choćby prawomocnie orzeczone, a jeszcze niezapłacone.

§ 2. Obowiązek uiszczenia grzywny nie przechodzi na spadkobierców dłużnika.

Art. 823.

§ 1. Przymus osobisty wykonywa się przez osadzenie dłużnika w pomieszczeniu na ten cel przeznaczonem oddzielnie od osób, pozbawionych wolności w trybie postępowania karnego lub administracyjnego.

§ 2. Jeżeli dłużnik nie przebywa w okręgu sądu, który postanowił zastosować przymus osobisty, sąd ten zwróci się o wykonanie do sądu grodzkiego, w którego okręgu dłużnik przebywa.

Art. 824.

Zarządzając wykonanie przymusu osobistego na podstawie prawomocnego postanowienia, sąd wyda komornikowi na piśmie nakaz z odpowiednim uzasadnieniem. Przystępując do wykonania nakazu, komornik nakaz ten doręczy dłużnikowi.

Art. 825.

O wykonanie przymusu względem dłużnika, pełniącego czynną służbę wojskową, sąd zwraca się do właściwej władzy wojskowej, przesyłając jej w tym celu nakaz.

Art. 826.

Przymus osobisty nie może być stosowany względem:

- 1) osób, nie podlegających sądom polskim;
- 2) wojskowych, należących do zmobilizowanej części wojska lub marynarki wojennej;
- 3) kierownika statku handlowego morskiego, który ma odpłynąć, tudzież względem osób, należących do załogi takiego statku.

Art. 827.

Przymus osobisty względem posła, senatora i sędziego może być zastosowany tylko z zachowaniem przepisów Konstytucji i prawa o ustroju sądów powszechnych.

Art. 828.

§ 1. Przymus względem osób, których zdrowie może być narażone na niebezpieczeństwo, nie będzie wykonywany aż do wyzdrowienia.

§ 2. Na wniosek jednej ze stron będzie zarządzone na jej koszt zbadanie stanu zdrowia dłużnika przez lekarza.

Art. 829.

Po uprawomocnieniu się postanowienia o przymusie względem osób duchownych, osób, będących w służbie państwowej lub samorządowej, oraz względem osób, pełniących służbę w przedsiębiorstwie użyteczności publicznej, sąd zawiadomi władzę przełożoną dłużnika lub kierownictwo przedsiębiorstwa i uprzedzi je, że po upływie tygodnia wyda komornikowi odpowiedni nakaz.

Art. 830.

Z ważnej przyczyny sąd może zwolnić dłużnika od przymusu tymczasowo, nie dłużej jednak niż na tydzień.

Art. 831.

Wierzyciel obowiązany jest złożyć zgóry komornikowi sumę, potrzebną na sprowadzenie dłużnika do miejsca osadzenia i na wyżywienie go przez czas trwania przymusu.

Dział III.

Egzekucja celem zniesienia współwłasności nieruchomości w drodze sprzedaży publicznej.

Art. 832.

W postępowaniu egzekucyjnym, mającym na celu zniesienie współwłasności nieruchomości w drodze sprzedaży publicznej, stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości ze zmianami, wskazanymi w artykułach poniższych.

Art. 833.

Postępowanie może być wszczęte na wniosek każdego z współwłaścicieli, wymienionych w tytule egzekucyjnym, nakazującym sprzedaż.

Art. 834.

We wpisie hipotecznym o wszczętej egzekucji i w obwieszczeniu o licytacji należy podać, że egzekucja ma na celu zniesienie współwłasności.

Art. 835.

§ 1. Współwłaściciele mogą za wzajemną zgodą oszacować nieruchomość, oznaczyć najniższą cenę sprzedaży oraz ułożyć warunki licytacyjne, chyba że tytuł egzekucyjny inaczej stanowi. Jeżeli zgoda nie nastąpi, lub jedna z osób, mających prawo rzeczowe na nieruchomości, zgłosi sprzeciw co do oszacowania lub oznaczenia najniższej ceny, obowiązują w tej mierze przepisy kodeksu niniejszego o egzekucji z nieruchomości.

§ 2. Na postanowienie sądu, ustalające warunki licytacyjne, służy zażalenie.

Art. 836.

Egzekucja celem zniesienia współwłasności i egzekucja z nieruchomości mogą się toczyć jednocześnie. W razie sprzedaży nieruchomości w toku jednej z tych egzekucyj drugą zawieszają się, a po uprawomocnieniu się postanowienia o przysądzeniu umarza się.

KSIEGA II.

Postępowanie zabezpieczające.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 837.

Celem zabezpieczenia roszczenia, którego rozpoznanie należy do sądu powszechnego, albo poddane zostało sądowi polubownemu i które nadaje się do egzekucji sądowej, sąd powszechny może na wniosek wierzyciela wydać zarządzenie tymczasowe, jeżeli roszczenie jest wiarogodne, a niezabezpieczenie mogłoby wierzyciela pozbawić zaspokojenia.

Art. 838.

Zarządzenie tymczasowe wydaje się w drodze zabezpieczenia powództwa przy samym jego wytoczeniu, bądź w dalszym toku sprawy; w przypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, zarządzenie tymczasowe może być wydane również przed wytoczeniem powództwa.

Art. 839.

§ 1. Dopuszczalne jest także zabezpieczenie roszczenia o przyszłe powtarzające się świadczenia, jeżeli stosunek prywatno-prawny między stronami nie sprzeciwia się wytoczeniu o to roszczenie powództwa.

§ 2. W tym przypadku zarządzenie tymczasowe jest dopuszczalne także po uzyskaniu przez wierzy-

ciela wyroku, podlegającego wykonaniu, lecz tylko co do świadczeń, których termin spełnienia jeszcze nie nastąpił.

Art. 840.

Wydając zarządzenie tymczasowe przed wytoczeniem powództwa, sąd wyznaczy wierzycielowi termin, w którym powództwo powinno być wytoczone pod rygorem upadku zabezpieczenia. Termin ten nie może być dłuższy niż dwutygodniowy.

Art. 841.

§ 1. Rozpoznanie wniosku o zarządzenie tymczasowe przed wytoczeniem powództwa należy do sądu powszechnego, który byłby właściwy do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji.

§ 2. Wnioski o zarządzenie tymczasowe w toku procesu rozpoznaje sąd tej instancji, w której sprawa się toczy, a gdy sprawa toczy się w Sądzie Najwyższym — sąd pierwszej instancji.

§ 3. Wnioski o zarządzenie tymczasowe sąd rozpoznaje w składzie, w jakim podlega rozpoznaniu sprawa.

§ 4. Przewodniczący w przypadkach niecierpiących zwłoki może sam wydać zarządzenie tymczasowe. Wszakże w sprawach, rozpoznawanych w składzie trzech sędziów, przewodniczący przedstawi swe zarządzenie do rozpoznania właściwemu składowi na najbliższym posiedzeniu.

Art. 842.

§ 1. Wierzyciel we wniosku o zarządzenie tymczasowe powinien podać i uprawdopodobnić okoliczności, które usprawiedliwiają żądanie. Pozatem wniosek, jeżeli nie jest połączony z pozwem, powinien czynić zadość wszystkim warunkom pisma procesowego.

§ 2. We wniosku wierzyciel może także wskazać sumę, której złożenie przez dłużnika wystarcza do zabezpieczenia roszczenia.

Art. 843.

Sąd może rozpoznać wniosek o zarządzenie tymczasowe na posiedzeniu niejawnym, władny jest jednak wyznaczyć rozprawę.

Art. 844.

§ 1. Sąd, uwzględniając wniosek o zarządzenie tymczasowe, oznaczy dokładnie w postanowieniu roszczenie, które ma być zabezpieczone, oraz sposób i zakres zabezpieczenia.

§ 2. W razie potrzeby można zastosować jednocześnie kilka sposobów zabezpieczenia.

§ 3. Wykonanie zarządzenia tymczasowego sąd może uzależnić od złożenia przez wierzyciela kaucji celem zabezpieczenia roszczeń dłużnika o odszkodowanie z powodu wykonania zarządzenia. Na kaucji tej będzie służyło dłużnikowi pierwszeństwo zaspokojenia.

Art. 845.

§ 1. Wszelkie zabezpieczenie roszczeń pieniężnych będzie na żądanie dłużnika zastąpione złożeniem przez niego do depozytu sądowego odpowiedniej sumy. Na sumie tej będzie służyło wierzycielowi pierwszeństwo zaspokojenia.

§ 2. Zabezpieczenie roszczeń niepieniężnych może być stosownie do okoliczności również w ten sam sposób zastąpione. Nie dotyczy to jednak zabezpieczenia w sprawach o prawo własności, chyba że strony na to się godzą.

Art. 846.

Dłużnik w każdym czasie może żądać uchylecia lub zmiany zabezpieczenia. W tym przypadku wyznaczona będzie rozprawa oddzielnie lub łącznie z rozpoznaniem istoty sprawy.

Art. 847.

Na postanowienie sądu pierwszej instancji co do zarządzeń tymczasowych służy zażalenie. Od postanowienia sądu drugiej instancji nicma środka odwoławczego.

Art. 848.

§ 1. Postanowienie sądu, uwzględniające wniosek o zarządzenie tymczasowe, jest natychmiast wykonalne.

§ 2. Zażalenie wstrzymuje wykonanie postanowienia, uchylającego lub zmieniającego zarządzenie tymczasowe.

§ 3. Do wykonania zarządzeń tymczasowych stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu egzekucyjnym.

Art. 849.

Koszty postępowania o zarządzenie tymczasowe, wszczętego przed wytoczeniem powództwa, ponosi wierzyciel, jeżeli w terminie przepisanim nie wytoczył powództwa. W tym przypadku pozwany może w ciągu dwóch tygodni od upływu tego terminu złożyć w sądzie wniosek o przyznanie mu kosztów.

Art. 850.

§ 1. Jeżeli wierzyciel nie wytoczył powództwa w terminie przepisanim lub cofnął wniesiony pozew, albo gdy powództwo jego zostało oddalone, dłużnik ma przeciwko wierzycielowi roszczenie o wynagrodzenie szkód i strat, poniesionych wskutek wykonania zabezpieczenia. Roszczenie to wygasa po upływie roku od chwili jego powstania.

§ 2. Wierzyciele, którzy łącznie wykonali zabezpieczenie, odpowiadają za szkody i straty solidarnie.

§ 3. Jeżeli w ciągu miesiąca od chwili powstania roszczenia o odszkodowanie dłużnik nie wytoczy powództwa, sąd zwróci kaucję wierzycielowi.

Rozdział II.

Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych.

Art. 851.

Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych następuje:

- 1) przez zajęcie ruchomości;
- 2) przez ostrzeżenie hipoteczne (prenotację) i przez wpis do rejestru statków;
- 3) przez zakaz zbywania lub obciążania nieruchomości niehipotekowanych;
- 4) przez zajęcie wierzytelności lub innego prawa.

Art. 852.

Zabezpieczenie roszczenia pieniężnego przeciwko Skarbowi Państwa oraz polskim zakładom i przedsiębiorstwom państwowym, będącym odrębnymi osobami prawnymi, jest niedopuszczalne.

Art. 853.

Zabezpieczenie nie może obejmować rzeczy i praw, z których egzekucja jest wyłączona, oraz rzeczy, ulegających szybkiemu zepsuciu.

Art. 854.

§ 1. Zajęte ruchomości nie mogą być oddane pod dozór wierzycielowi.

§ 2. Zajęte pieniądze i papiery wartościowe złożone będą do depozytu sądowego.

Art. 855.

Na żądanie dłużnika sąd po wysłuchaniu wierzyciela może zarządzić sprzedaż zajętych ruchomości w drodze postępowania egzekucyjnego. Suma uzyskana będzie złożona do depozytu sądowego i będzie zabezpieczeniem roszczeń wierzyciela w zastępstwie zajętych ruchomości.

Art. 856.

§ 1. Uwzględniając wniosek o wydanie zakazu zbywania i obciążania nieruchomości niehipotekowanej, sąd zawiadomi o tem wierzyciela i dłużnika.

§ 2. O zakazie wciągnięta będzie na wniosek wierzyciela wzmianka do wykazu zajętych nieruchomości niehipotekowanych.

§ 3. Zbycie lub obciążenie nieruchomości wbrew zakazowi po wciągnięciu do wykazu wzmianki nie ma wpływu na prawa wierzyciela.

Art. 857.

W sprawie z powództwa o alimenty, wytoczonego przeciwko ślubnemu ojcowi lub matce ślubnej albo mężowi, sąd może zabezpieczyć powództwo także przez zobowiązanie ich do uiszczania powodom miesięcznie aż do ukończenia sprawy sumy, oznaczonej w każdym poszczególnym przypadku.

Art. 858.

Z powództwa o zawłatę czynszu najmu lub dzierżawy sąd udziela zabezpieczenia przez

zajęcie ruchomości lokatora lub dzierżawcy, które znajdują się w wynajętych pomieszczeniach lub w wydzierżawionej nieruchomości, na podstawie samego tylko pozwu.

Rozdział III.

Zabezpieczenie roszczeń niepieniężnych.

Art. 859.

§ 1. Celem zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych sąd wydaje zarządzenie, jakie stosownie do okoliczności uważa za odpowiednie, nie wyłączając zarządzeń, przewidzianych do zabezpieczenia roszczeń pieniężnych.

§ 2. Przy wyborze sposobu zabezpieczenia sąd uwzględni interesy stron w takiej mierze, ażeby wierzycielowi zapewnić zaspokojenie, dłużnika zaś nie obciążyć ponad potrzebę.

§ 3. W żadnym przypadku zarządzenie tymczasowe nie może zmierzać do tego, aby stanowiło zaspokojenie roszczenia.

Art. 860.

W sprawach z powództwa o ochronę lub przywrócenie posiadania jako też o zaniechanie czynności sąd może w drodze zabezpieczenia unormować tymczasowo aż do ukończenia sprawy stan faktyczny, jeżeli okaże się to koniecznym celem odwrócenia szkody.

Art. 861.

W drodze zabezpieczenia nie można stosować przeciwko dłużnikowi ani grzywny, ani przymusu osobistego.

Art. 862.

§ 1. W sprawach o prawo własności lub o inne prawo rzeczowe można ustanowić w drodze zabezpieczenia sekwestr.

§ 2. Sekwestr będzie wykonywany według przepisów o zarządzie przymusowym ze zmianami poniższymi:

- 1) dłużnik nie może być ustanowiony zarządcą;
- 2) jeżeli przedmiotem sekwestru jest dom, w którym zamieszkuje dłużnik w czasie ustanowienia sekwestru, mieszkanie to nie będzie wyjęte z jego użytku;
- 3) dochód, pozostający po potrąceniu wydatków, zarządca składa do depozytu sądowego; sumy w ten sposób złożone sąd na wniosek strony umieści na oprocentowanie, jeżeli uzna to za właściwe ze względu na wysokość sum i na czas, w ciągu którego mają być zatrzymane.

Przepisy końcowe.

Art. 863.

Wykonanie kodeksu postępowania cywilnego porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 864.

Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1933 r.